

[Arbejdsministeren.]

skæftigelsesmæssig henseende ramt visse egne af landet og visse faglige områder relativt hårdt. Betydelige dele af bygge- og anlægsvirksomheden er blevet hæmmet af frosten; den tidligere igangsættelse af offentlige bygge- og anlægsarbejder, der med henblik på en regulering af beskæftigelsen i netop disse områder blev godkendt af regeringen i december 1965, har ikke kunnet få den tilsigtede virkning; den formindskede aktivitet har også kunnet mærkes på erhvervsområder, der er afhængige af byggevirksomheden.

Ikke mindst de ikke-faglærte arbejdere, der har beskæftigelse ved udendørs arbejde, samt byggefagenes arbejdere har mærket den øgede ledighed, og den enkelte arbejders ledighedsperiode er for et ret stort antals vedkommende blevet forlænget i en sådan grad, at det har medført en mærkbar forringelse af familiens økonomiske situation.

Dette har naturligt givet anledning til overvejelser om, hvorvidt der burde gennemføres særlige foranstaltninger for i nogen grad at råde bod herpå, og da på hvilken måde. Disse spørgsmål har været genstand for drøftelse med Arbejdsløshedskassernes Samvirke.

Regeringen har herefter fundet det rigtigt at foreslå, at den regulering af arbejdsløshedsunderstøttelsens satser, som efter arbejdsløshedsloven skal finde sted pr. 1. april 1966, rykkes 2 måneder frem. Derved får den lønudvikling, som forsikringsens dagpengesatser og børnetillæg reguleres efter, virkning lidt tidligere end normalt. Tilsvarende får udviklingen i priser for bolig og brændsel hurtigere indvirkning på husleje- og brændselshjælpens størrelse.

De nye dagpengesatser, der efter forslaget skal være gældende fra 1. februar 1966, foreligger færdigberegnet; dette er der gjort rede for i bemærkningerne til lovforslaget. De nye satser for husleje- og brændselshjælp kan derimod ikke beregnes nu, da disse beror på reguleringspristallet for januar 1966.

Det kan dog efter de foreliggende oplysninger anslås, at lovforslagets gennemførelse vil betyde, at en forsørger med 2 børn allerede pr. 1. februar får en samlet ugent-

lig forhøjelse af understøttelsen på omkring 25 kr., svarende til ca. 10 pct.

Regeringen lægger megen vægt på gennemførelsen af den foreslåede foranstaltning til mildning af de økonomiske tab hos de ledighedsramte, og jeg skal derfor anbefale lovforslaget til hurtig og velvillig behandling i det høje ting.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om tobaksafgifter.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 83) findes i tidenden sp. 1907, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 125).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages de to følgende sager på dagsordenen, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om afgift af spiritus, vin og øl og i lov om forskellige forbrugsafgifter.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 84) findes i tidenden sp. 1908, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 125).

Der var stillet 7 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om forhøjelse af stempeleafgift.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 78) findes i tidenden sp. 2311, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 125).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Egon Jensen: Hvor paradoksalt det end kan lyde, er det de afgiftsforslag, som regeringen fremsatte, som var til første behandling her i det høje folketing, og som dengang skilte partierne i stor uenighed, der nu danner basis for et forlig mellem tre partier, og som igen gør folketinget arbejdsdygtigt. Dette positive, at tre partier lægger ryg og stemme til økonomiske foranstaltninger, som ikke er populære, men nødvendige, åbner visse perspektiver.

Det er for tidligt at drage videregående perspektiver, det har mange allerede gjort, men jeg vil holde mig til det mere jordbundne, nemlig dette at befolkningen nu får en klar fornemmelse af, at der ikke bare tales i folketinget, men at der også handles. Vi skal ikke forvente at blive mødt med hurra rundt omkring, men vi ville på den anden side blive mødt med bitre bemærkninger af folk om, at folketinget ikke er arbejdsdygtigt, når det gælder om at klare de økonomiske problemer. I et forlig må partierne bøje sig mod hinanden. Det er forligets mekanik og mening. Så må hvert parti selv udfinde plusser og minusser, og det er der jo også i de sidste dage gjort fittigt i pressen alt efter partitilhørsforhold eller opfattelse.

Selv om vinteren stadig dækker det ganske land, er der altså politisk vårbrud på vej. At dette vårbrud ikke kommer, som alle partier kunne ønske, er så en anden sag.

Et af forligets mest positive træk er, at man nu endelig har kunnet lægge en såkaldt køreplan, så man kan få gennemført en skattereform til ikrafttræden 1. oktober d. å. Man vil således kunne få gennemført en vareafgiftsordning, enten det bliver merværdioms eller detailoms, så man kan få bredt forbrugsbeskatningen mere ud i stedet for at bevæge sig på de meget snævre områder, som vi hidtil har bevæget os på. Ved første behandling af disse afgiftsforslag gjorde jeg på mit partis vegne opmærksom på, at det er urimeligt, at det stadig væk skulle være tobak, cigaretter, spiritus og øl, der måtte holde for, selv om disse varer i forvejen var hårdt beskattet, og at dette ikke kunne blive ved med at gå på denne måde, men at vi måtte have en mere rimelig og langsigtet forbrugsbeskatning. Nu er denne mulighed inden for rækkevidde, hvilket vel ingen af os havde troet muligt, da vi diskuterede

forbrugsafgifterne i december måned. Det tjener partierne til ære, at man har kunnet aftale en køreplan og virkelig taget arbejdstøjet på.

At skattereformen på forbrugsbeskatningens område for os i socialdemokratiet helt afgjort betyder, at der skal sociale kompensationer og lettelser i de direkte skatter til, således at det ikke bliver de mindre og de mindste indkomster, der skal betale for en skattereform, skal endnu en gang understreges. At skattereformen yderligere rummer en masse problemer er helt klart, og det vil ikke blive noget let arbejde at komme igennem. I denne forbindelse er det klart, at det problem, som er rejst og nævnt mange gange fra denne talerstol af vort partis skatteordfører, hr. Peter Nielsen, problemet om kildeskat, helt afgjort vil blive draget ind i forhandlingerne om en skatteomlægning.

Midt i alt dette ville det imidlertid være forkert at foregøgle befolkningen, at den vil slippe billigere i skat uden hensyn til, hvilket navn regeringen har, medmindre da man vil skære ned på befolkningens levevilkår, men det kan der ikke være tale om. Den samlede skat vil fremover ikke blive mindre, uden hensyn til om den udskrives som direkte skat eller som forbrugsbeskatning; den skal bare lægges så retfærdigt som overhovedet muligt. Det er klart, at det offentlige i den forbindelse skal administrere bedst muligt, ikke billigst muligt, men økonomisk bedst muligt. Men ligesom det ville være forkert at love lavere skatter, lige så forkert ville det være at love, at priserne ikke fremover vil stige, for det vil de. Det vil så være vor opgave i folketinget sammen med andre gode kræfter at søge at gøre prisstigningerne så moderate som overhovedet muligt; men uden hensyn til de stigende skatter på grund af større krav til samfundet, på grund af bedre levevilkår og stigende priser vil resultatet blive, at befolkningen gradvis vil få det bedre og bedre. Det bevises jo af dette, at aldrig har vi haft så høje skatter, aldrig har vi haft så høje priser, men aldrig har befolkningen haft så store muligheder som netop nu. Og i parentes bemærket, nu får vi også klaret boligproblemet, ikke mindst til gavn for ungdommen, men det skal jo ikke debatteres i dag, men ved en anden lejlighed, selv om

[Egon Jensen.]

det har en vis sammenhæng med afgiftsforslagene. Det er partierne i folketinget, der må sørge for, at den økonomiske balance i denne rivende udvikling er i orden, for ellers holder vor forventning om stadig forbedring af befolkningens levevilkår ikke stik.

Ved første behandling anførte jeg, at vi i mit parti absolut ikke havde noget som helst ønske om at plage befolkningen med højere skatter, men at vi her stod over for en økonomisk nødvendighed, hvis vi ville skabe mulighed for en lempelse i kreditstramningen og dermed for at sikre en fortsat høj beskæftigelse og et fortsat stort boligbyggeri, og at her havde folketinget og ikke bare regeringen et fælles ansvar. Mit parti kan kun hilse med tilfredshed, at dette ansvar er blevet vedstået af to partier ud over mit eget. Det vigtigste for socialdemokratiet er, at vi kan sikre den høje beskæftigelse og et fortsat stort boligbyggeri. Der er med disse afgiftsforhøjelser skabt basis for en lempelse af kreditstramningen og dermed for igangsættelse af arbejder. Selv om vi ikke kan udlede helt bestemt, hvilke virkninger kreditstramningen har, bl. a. på grund af den tidlige og strenge vinter, har tendensen til en større ledighed været klar.

Når vi tidligere i folketinget skulle gennemføre afgiftsforhøjelser, skete dette ved en chokbehandling fra dag til dag, således at vi undgik hamstring, idet forhøjelserne næste dag var en realitet. Nu er der næsten blevet tradition for, at specielt afgiftsforhøjelser tager lang tid at behandle, og at alle mulige andre problemer bliver taget op i samme forbindelse. Medens dette, at man tog andre problemer op, tidligere kun betød, at vi fik en utilstrækkelig dækning, har denne langsommelighed nu betydet, at vi har fået hul på andre problemer og vel at mærke fået løst nogle af de vigtigste.

Også problemerne omkring statens refusioner — eller tydeligere sagt: tilskud til kommunernes vejarbejder, lærerlønninger m. v. — har været med i udvalgets overvejelser. Jeg har tidligere advaret kraftigt mod, at man søger disse problemer løst ensidigt, idet det kun vil betyde en overflytning af byrden fra staten til kommunerne og dermed tungere skattebyrder på mindre indtægter. Disse problemer må løses i en

helhed i forbindelse med byrdefordelingen mellem stat og kommuner. Jeg hilser med tilfredshed, at man er enig herom, og at man efter skattereforarbejdet går i gang med dette store kompleks.

Man har nu altså kulegravet mange problemer og kender hinandens synspunkter. Som jeg sagde tidligere, åbner dette forlig visse perspektiver i dansk politik, som jeg ikke skal søge nærmere at udrede. Det vigtigste for mit parti er, at folketinget er blevet arbejdsdygtigt også på det økonomiske område, og at et stort flertal tager et fælles ansvar.

At der har været arbejdsstof nok i udvalget, fremgår af, at der har været holdt ikke mindre end 20 møder, hvor man har modtaget en række deputationer og haft samråd med en række ministre med statsministeren og finansministeren i spidsen.

Vi kunne have ønsket, at man forlængede den forhøjede selskabsskat et år endnu, men der var ikke politisk mulighed herfor.

Hvad angår afgiftsforhøjelserne i almindelighed, er det nu foreslået, at disse skal træde i kraft den 1. februar eller 2 måneder efter fremsættelsen her i tinget. Afgifterne skal betragtes som et forskud eller en slags a conto-betaling på den senere almindelige forbrugsbeskatning, forstået på den måde, at de skal modregnes i denne.

Til de enkelte ændringsforslag skal jeg gøre nogle bemærkninger.

Forhøjelserne for cigaretter og tobak er uændrede, men der åbnes en adgang for en mindre avanceforhøjelse for grossister og detaillister på 0,16 øre pr. stk. eller $\frac{1}{6}$ øre. Dette kan vel synes rimeligt, idet netop disse grupper skal investere mere på grund af forhøjede indkøbspriser. Afgiften for cigarer og cerutter nedsættes fra det oprindelige forslags 12,5 og maksimalt 6,8 øre til henholdsvis 5 og 3 øre, da man ellers må regne med en væsentlig nedgang i salget af disse produkter. Skrå og snustobak undgår forhøjelse i denne omgang.

Øllet var foreslået forhøjet med 12,5 øre for en almindelig pilsner; denne forhøjelse skæres ned til 10 øre, ligesom lyst øl fritages for forhøjelse. For de mindre bryggerier sker der en forhøjelse af afgiftslettelsen for stærkt øl; dette har beskæftigelsesmæssig betydning for disse bryggerier.

Afgiftsforhøjelsen for vin og spiritus er

[Egon Jensen.]

uændret i henhold til det oprindelig foreslåede.

Restaurationsafgiften nedsættes ifølge ændringsforslaget fra 18 til 17 pct., således at prisstigninger på grund af indkøb til restaurationer hos detaillister og grossister undgås. Vi kunne have ønsket at gå videre med nedsættelsen af restaurationsskatten, men det er jo ikke ligefrem ønsket om at få mindre indtægter i statskassen, der er rådende i øjeblikket, og det må derfor klares gennem skattereform.

SFs ændringsforslag om nedsættelse af restaurationsskatten fra 18 pct. til 12 pct. ville betyde et indtægstab på 50-60 mill. kr., så det kan vi ikke stemme for.

Hvad angår forhøjelsen af stempelafgiften i endnu et år, har finansministeren ikke fundet anledning til at stille ændringsforslag for at imødekomme de ønsker, der fra vor side var rejst om lempelser for gruppelevs-forsikringer, ud fra den betragtning, at der også var ønsker fra anden side, og at det kunne få visse konsekvenser. Finansministeren henviste i øvrigt til, at stempel- loven skal til revision i næste folketings-samling, hvilket vi har affundet os med.

Mit parti kan tiltræde de af ministeren stillede forslag om ændringer, der vil give en merindtægt på 440 mill. kr., hvorfra går tilskud til kommunerne vedrørende ejendomsbeskatningen på 30 mill. kr. For stem-pellovens vedkommende betyder det 140 mill. kr. Vi kunne have ønsket mere, hvilket også finansministerens forslag gik ud på, men dels har der altså ikke været politisk mulighed herfor, dels har vi indgået et forlig, og dels har valutasituationen forbedret sig ganske væsentligt i de sidste måneder, så- ledes at disse indtægter kan danne basis for en lempelse af kreditstramningen og en fastholdelse af beskæftigelse og byggeri. Forudsætningerne for denne lempelse var jo netop, at vi fortsatte en stram finanspolitik.

På denne baggrund kan jeg på mit partis vegne anbefale de af ministeren stillede ændringsforslag og lovforslagenes overgang til tredje behandling.

Henry Christensen: Tahrige kommentarer er i de sidste dage — siden i fredags — fløjet landet rundt via radio, fjernsyn, presse og fra talerstole om det, man kalder den poli-

tiske situation i al almindelighed og vel i særlig grad situationen omkring det ind- gæde forlig, som man kalder det, i særdeles- hed. Det giver mig anledning til her ved denne anden behandling af afgiftslovfors- lagene allerførst at præcisere venstres klare og urokkede politiske sigte.

Venstre har været og er i klar opposition til den nuværende socialdemokratiske rege- ring. Vi ønsker — og vi arbejder for — en liberal regering. Vi erkender venstres helt centrale placering og forpligtelse i denne bestræbelse, såvel som vi erkender nødven- digheden og ønskeligheden af et fornødent bredt liberalt samarbejde som grundlag der- for. Venstres klare, principielle holdning til den socialdemokratiske regering er derfor uændret. Også i den periode, hvor venstre er — og endnu et stykke tid, som vi dog håber må blive kortvarigt, vil være — i opposition, ønsker vi imidlertid at øve indflydelse, så langt vore kræfter rækker, og i det omfang vi finder opnåelige resultater forsvarlige. Vi går i øvrigt ud fra, at en kommende social- demokratisk opposition vil arbejde på sam- me måde.

Når dette er fastslået, vil jeg gerne lidt mere indgående give en begrundelse for det, der har været afgørende for venstres holdning til den foreliggende lovgivning og de lovforslag, der i dag er til anden behan- ling. Jeg må nødvendigvis også i den for- bindelse gøre nogle bemærkninger til den lidt bitre kritik, der er kommet til orde fra konservativ side. Venstre ønsker selvfølge- lig fortsat samarbejde med det konservative folkeparti — i forlængelse af 15 års godt samvirke.

Det gør vi af to helt klare grunde. For det første fordi venstre og det konservative folkeparti i deres principielle samfundssyn og i holdningen til en række betydnings- fulde problemer ligger hinanden særdeles nær. Det ville være et mærkeligt folkestyre, der ikke førte til samvirke mellem partier med så fælles synspunkter. Den anden grund er vort fælles ønske om at tilvejebringe grundlaget for en kommende liberal rege- ring.

Men venstre og de konservative er også to selvstændige partier, hvad der selvfølge- lig lejlighedsvis vil give sig udslag i konkret forskellig stillingtagen. Samtidig med at vi i dag hver for sig må motivere årsagerne

[Henry Christensen.]

hertil, er det venstres klare ønske, at vi kan føre en sådan drøftelse på sagligt grundlag, uden at der afsættes bitterhed til skade for fremtidige muligheder. Jeg føler mig overbevist om, at så modne er de to partier, også i deres indbyrdes forhold, at vi kan gøre dette, og at vi netop gennem en værdig holdning viser styrken i de to partiers gensidige respekt over for hinanden.

I en kritisk artikel, som hr. Poul Møller i går har skrevet i Berlingske Tidende om forliget og dets følger, anfører han, at det konservative folkeparti havde ønsket en anden linje fulgt, nemlig for det første at søge boligproblemerne løst, for det andet at vente noget med at tage stilling til den statsfinansielle situation og for det tredje at drive på med en skattereform. Ja men herom var vi jo enige nok; men havde venstre indtaget den samme uforbeholdne holdning, havde vi ikke nået nogen af de tre mål, hr. Poul Møller her stiller op, og som vi var enige om som målsætning.

Vi har i januar foreløbig fået tilvejebragt to væsentlige forlig, som både venstre og de konservative lægger vægt på, og som er firkantede, nemlig boligforliget og forliget, der giver tidsterminer og sikrer behandlingsformen for den også af begge partier så stærkt ønskede skattereform. Men jeg må have lov til klart at fastslå, at disse resultater er nået i kraft af venstres oprindelige holdning. Da afgiftsforslagene forelå i begyndelsen af december måned i fjor, afviste venstre klart nok regeringens daværende oplæg, men vi erklærede os under visse forudsætninger villige til forhandling. Derved, og alene derved, blev vi i stand til som en ufravigelig betingelse at forlange en boligløsning som det første, der måtte ske. Det radikale venstre sluttede sig den 13. december til dette standpunkt; det vil jeg ved denne lejlighed gerne sige det radikale venstre tak for.

Dette førte til det nævnte boligforlig, der blev til gennem drøftelser mellem 4 partier. Resultatet, som jeg forstår man også er glad for hos de konservative, forudsatte naturligvis, at de fire partier måtte bøje deres synspunkter mod hinanden; selve indholdet af boligforliget vil der jo i øvrigt blive lejlighed til at drøfte om et par dage. Men

såvel boligforliget som forliget om skattereformen, som altså også de konservative er glade for, blev kun muligt, fordi venstre tilsagde forhandling også om den aktuelle økonomi. Uden denne holdning, som man kritiserer venstre for, var de andre betydningsfulde resultater højst sandsynligt blevet udskudt mange år fremover.

Disse resultater er for hele det danske samfund så væsentlige, at jeg allerede af den grund ikke et eneste øjeblik er i tvivl om, at venstre i sin oprindelige holdning handlede positivt, forsvarligt og rigtigt; men jeg beklager, at man ikke også fra konservativ side var parat til at indtage samme forhåndsholdning. Når man i disse dage taler om brud på fortidig linje, vil jeg advare — jeg tror os begge — mod at bruge for stærke ord; det mener jeg ikke situationen nødvendiggør. Men hvis man altså vil tale om brud på den hidtidige linje, må jeg fastslå, at stillingen dog er den, at venstre og de konservative ikke tidligere startede med absolut forhåndsafvisning.

I 1962 var der indgående forhandlinger om den økonomiske stilling, forhandlinger, som førte til omsforliget med tilslutning af begge partier. I marts 1965 var der på ny indgående forhandlinger. De endte resultatløst, fordi det samlede resultat, som dengang kunne opnås, efter vor opfattelse var dårligt og uforsvarligt. At indgå på forhandling er ikke det samme som at love et enigt enderesultat. Et ansvarligt parti må såvel kunne sige ja som sige nej efter en samlet vurdering af et muligt resultat. At man også bør kunne sige nej, bør måske især hr. Niels Westerby tænke på.

Det var altså ikke et brud på det fortidige, når venstre var parat til at forhandle. Det var derimod et brud, når hr. Poul Møller denne gang ubetinget afviste at deltage i nogen realitetsforhandling, hvori også regeringens afgiftsforslag indgik. Jeg læser da også Berlingske Tidendes leder i går sådan, at man i allerhøjeste grad sætter et spørgsmålstegn ved, om det var klogt med denne kategorisk afvisende holdning på forhånd. Venstre beklager, at denne kategorisk afvisende holdning blev fastholdt under enhver af de forløbne faser, og jeg må fastslå, at skiftet i forhold til tidligere fælles indstilling hos de to partier lå i denne nye,

[Henry Christensen.]

ubetingede forhåndsafvisning fra konservativ side; i henseende til udgangspunktet var det ikke venstre, der skiftede holdning.

Så meget om baggrunden for venstres deltagelse i de forløbne forhandlinger. En forhandling, hvor venstre deltager, må naturligvis være reel og ikke på skrømt. Vor stillingtagen til et eventuelt forhandlingsresultat måtte nu som før alene ske på grundlag af dettes endelige reelle indhold. Hvad vi i december sagde, var da, at man ikke med venstre kunne nøjes med alene at forhandle om statens indtægter. En række andre sammenhængende faktorer måtte også indgå, herunder boligpolitik, statsudgifter, ejendomsskatter m. v. Man måtte samtidig vurdere den almindelige samfundsøkonomiske situation. Vi fjøede til, at hvis vi da nåede frem til at erkende en yderligere stramning som fornøden, ville vi foretrække en lovpligtig, privat opsparring i banker og sparekasser. Vi var i det hele i den nøjeste overensstemmelse med det oplæg, som vandt tilslutning på venstres landsmøde i sommer. Der har nu i udvalget været indgående forhandling også om vore tanker om en lovpligtig, privat opsparring, og der har også fra anden side været vist positiv forhandlingsvilje heroverfor. Når vi desuagtet ikke fastholdt det i denne omgang, har det tre grunde.

For det første reduceredes behovet så væsentligt, at det til slut alene omfattede et beløb på godt 400 mill. kr. og alene indskrænkedes til giftskatterne. For et så beskedent beløb i forhold til et statsbudget på 16.000-17.000 mill. kr. ville det være mindre hensigtsmæssigt at sætte den større administration, som en lovpligtig opsparingsordning ville kræve, i kraft.

For det andet kom det også under udvalgsforhandlingerne til at stå klart, at statens økonomi lider af den alvorlige skavank, at man især i det første kvartal og i begyndelsen af finansåret har langt større udgifter end indtægter, og at der derfor finder en kraftig pengeudpumpning sted netop i den periode, hvor aktiviteten i samfundet i forvejen er størst. En lovpligtig, privat opsparring kunne derfor ikke nå at virke i den periode, hvor der var samfundsøkonomisk størst behov derfor.

Og for det tredje drejer det sig nu som før

nævnt alene om afgifter på tobak, spiritus og øl. Disse afgifter er endda yderligere reduceret, som hr. Egon Jensen gjorde opmærksom på det, i forhold til de oprindelige forslag. Men de er endvidere at betragte som a conto-beløb i forhold til den forventede og nu i sin forberedelse aftalte skattereform med ikrafttræden senere på året. Det betyder, at der på forhånd er taget højde for de stigninger, som en almindelig afgiftsreform alligevel efter alles opfattelse vil medføre. Den forhøjelse, der nu gennemføres, vil jo andre partier også gennemføre alene med den forskel, at disse forhøjelser i så fald vil komme nogle måneder senere. Jeg vil dog selvfølgelig ikke tilbageholde det hjertesuk, at det nu som så ofte før er de samme erhvervsområder, der har måttet holde for.

Hvad var det da for et samlet resultat, vi fandt forsvarligt som følge af venstres deltagelse i de foreliggende drøftelser? Ja, uden venstres medvirken havde vi, sådan som situationen til slut lå, alligevel ikke fået det valg, som for venstre ikke er nogen trussel, men et ønske, og regeringen havde alligevel fået gennemført sine afgifter. Der er i det forlig, som er sluttet, jo i øvrigt alene taget stilling for finansåret 1966-67. Med hensyn til det samlede øvrige resultat vil jeg derfor — set med venstres øjne — gerne fremføre følgende.

For det første ejendomsbeskatningen. Uden venstres medvirken ville i denne uge regeringsforslagene være blevet gennemført, hvorefter det hidtidige loft og den begrænsning, som det giver, og som venstre og de konservative i fællesskab var med til at nå frem til under omsforliget i 1962, ville blive fjernet. I venstre frygtede vi alvorligt, at dette skulle ske, fordi det sammen med den ny ejendomsskyldvurdering, som jo adskillige steder sætter grundværdierne tårnhøjt op, ville have bevirket en stærk forøgelse af den kommunale ejendomsbeskatning. Det er rigtigt, at dette især ville have indebåret risikoen for nye, store byrder på de erhvervsvirksomheder, der som landbrug, gartneri, m. v. har jorden som den afgørende produktionsfaktor. I en tid, som i forvejen stiller det danske eksporterhverv, landbruget, over for ekstraordinært store vanskeligheder, måtte det efter venstres opfattelse ud fra et samfundssyn være af

[Henry Christensen.]

største betydning at skabe et værn imod, at den nye ejendomsskyldvurdering sammen med de nye ejendomsskatte regler skulle føre til, at der kunne lægges en ny, forøget forlodsbeskatning på vore erhverv uden hensyntagen til erhvervenes afkastnings evne, sådan som det desværre er tilfældet i øjeblikket. Det resultat, vi nåede til, betyder samtidig, at man i omegnskommuner eller bymæssigt bebyggede kommuner med et indbyggertal på over 3.000, hvor der i forvejen er en høj ejendomsbeskatning, har fastholdt loftet begge steder og dermed også stærkt begrænset muligheden for den forøgede ejendomsbeskatning på parcelhuse og udlejningsejendomme med virkning over for lejerne som følge i disse områder.

Det opnåede resultat dækker ikke, hvad nogen af os principielt ønsker. Venstres principielle ønsker blev — såvel som andre partiers — klart lagt frem i udvalget vedrørende ejendomsbeskatning forleden. Men uden dette resultat havde vi i venstre set mørkt på udviklingen inden for ejendomsbeskatningen rundt omkring i mange kommuner i de kommende år. Samtidig er der så afsat indtil 30 mill. kr. til støtte for kommuner, der er vanskeligt stillet, enten fordi de står i en helt eksplosiv udvikling i forhold til deres aktuelle indbyggertal, eller fordi deres beboeres indkomster er meget små. Dette skal nok også ses i lyset af en utilfredsstillende byrdefordeling og refusionsordning, som nu også i det fremtidige skattereforarbejde vil blive taget op til grundig behandling.

Jeg takker derfor for den forhandlingsvilje, vi i fællesskab var med til at tilvejebringe på dette vigtige område. En nærmere drøftelse af indholdet af ejendomsbeskatningen skal jeg ikke gå ind på. Den vil jo naturligt finde sted under behandlingen af de pågældende lovforslag i morgen.

For det andet opnåedes, at regeringsforslaget om fortsat øget selskabsbeskatning

nu endeligt er taget af bordet. Uden venstres indsats var heller ikke dette resultat nået. Vi anser det for meget betydningsfuldt, at hele det erhvervsliv i byerne, som er organiseret i selskabsform, ikke mere bliver udsat for denne ekstrabeskatning på over 150 mill. kr., hvad der ville have forringet investeringsmulighederne i erhvervslivet alvorligt.

Vi har også sammen med det radikale venstre været med til endeligt at hindre gennemførelsen af regeringsforslaget om øget benzinbeskatning. Dette forslags gennemførelse ville have betydet en alvorlig omkostningsfordyrelse, og benzinafgiften har jo det ulykkelige ved sig, at den ikke kan unddrages pristalsvirkningen.

Yderligere skal jeg om den kommende beskatning fremhæve, at også i henseende til formuebeskatning opnåedes et resultat, som uden venstres indsats ikke var nået. Bundgrænsen for skattefrie formuer forhøjes fra de hidtidige 90.000 kr. til 200.000 kr. Derved afbødes dog i nogen grad virkningen på formueskatten af den forhøjede ejendomsskyldvurdering, idet man jo må huske på, at også for formuer over dette beløb vil det opnåede resultat have væsentlig betydning. En videregående afvikling af formuebeskatningen vil jo herefter naturligt indgå i forhandlingerne om den kommende skattereform. Ud over betydningen for ejendommene har dette jo også betydning for selvpensionisterne og for den private opsparingsmulighed i det hele taget.

Endelig forlænges stempelafgiftsloven uændret. Vi havde i venstre ikke mindst ønsket en fritagelse eller dog en betydningsfuld lempelse for nyetablerede; men som det fremgår af betænkningen, har finansministeren tilsluttet sig, at dette spørgsmål sammen med enkelte andre bliver taget op til behandling under den revision af stempellovgivningen, der skal finde sted i forbindelse med de forslag, der skal behandles til efteråret.

De her opnåede resultater må naturligvis

[Henry Christensen.]

ses i sammenhæng. Jeg mener, det vil være af stor betydning for hele det danske erhvervsliv og dermed for produktion og vellønnet beskæftigelse sammenlignet med, hvad der ville have været tilfældet, om venstres medvirken ikke havde fundet sted. Jeg tror derfor, at liberalt sindede borgere med rette ville have bebrejdet os, om vi ikke havde brugt vore kræfter til at medvirke til at sikre disse resultater tilvejebragt.

Den anden side af forliget vedrører statens økonomi og dens indflydelse på samfundskonomen. Det er jo et af de eksplosive momenter i de senere års økonomi, at de offentlige udgifter vokser så voldsomt, som tilfældet har været. Hvad der denne gang blev opnået, var en indskrænkning i det forelagte statsbudget for det kommende år med 125 mill. kr. og det deraf følgende loft for statsudgifterne i 1966-67. Derved er væksten i statens aktivitet bragt i et bedre forhold til den forventede produktionsstigning. Jeg tror, dette vil have stor betydning for bevarelsen af en bedre samfundskononomisk balance, og jeg tror ikke mindst, det er nødvendigt og rigtigt, fordi vi samtidig endeligt i forbindelse med boligforliget er blevet enige om en frigivelse af boligbyggeri, plejehjemsbyggeri og andet byggeri inden 1. marts i år.

Det betyder ikke, at venstre ikke har videregående ønsker om offentlige besparelser. Især vil jeg gerne fremhæve, at det efter min opfattelse er helt nødvendigt, at der gøres en ekstraordinær og større indsats i statsstyrelsen for at opnå virkelige besparelser gennem, jeg havde nær sagt en rationel rationalisering, sådan som man ved hjælp af moderne metoder gør det ude omkring i erhvervslivet.

Videre lægger jeg vægt på tilsagnet om, at regeringen til efteråret vil fremlægge et 3 års overslag over statens samlede såvel drifts- som anlægsbudget. Det er en imødekommelse af de synspunkter, som venstre og det radikale venstre fremlagde herom under åbningsdebatten i oktober, og det er efter min opfattelse en forudsætning for, at der kan skabes det fornødne grundlag for den så hårdt tiltrængte harmoni mellem statsbudgettets udvikling og samfundskon-

nomien, og også for, at der kan skabes grundlag for at kunne prioritere de offentlige udgifter rigtigere, end vi gennem de senere år har været i stand til.

Endelig vil også tilslutning til at gennemføre de aftalte ændringer i reglerne om afbetaling have stabiliserende tendens, uden at jeg på nogen måde skal gøre forsøg på at overdrive de forventede virkninger.

Så meget, om selve forliget og det, som har motiveret venstres tilslutning. Jeg har mærket mig, at Nationalbanken efter at være blevet bekendt med forligets indhold er gået i gang med overvejelser og forhandlinger om lempelser i kreditstramningen. Dette er jo under vilkårene, som de er i Danmark, Nationalbankens og kreditinstitutionernes eget og fælles ansvar. Vi har alle det håb og ønske, at der bliver det fornødne grundlag for både en lempelse og en rentesænkning, men der må naturligvis samtidig disponeres under fornøden hensyntagen til den samlede samfundskononomiske balance og stilling i samfundet.

Jeg mener alt i alt, at det både var rigtigt og forsvarligt, at venstre brugte sine kræfter til at sikre de nævnte resultater. Man må, når man foretager en vurdering, helt nødvendigt også tage hensyn til, hvad resultatet ville være blevet uden venstres indsats. Vi mener desuagtet lige fuldt, der er behov for et regeringsskifte efter de mange års socialdemokratisk ledelse; men det var som nævnt ikke blevet opnået i denne omgang selv med en anden holdning fra venstres side, jeg tør måske endda tilføje: måske snarere tværtimod. Selvfølgelig betyder det noget, hvem der sidder for styret. Det fik jeg også bekræftet forleden dag. Det har været nævnt i bladene, at socialministeren, som også bor i Roskilde, var så venlig at tilbyde mig billejlighed i sin ministerbil til et af forhandlingsmøderne forleden, og at der undervejs skete et biluheld. Dette er rigtigt; derimod er det ikke rigtigt, når der derefter stod, at vi tog en taxa. Den rigtige slutning på historien er, at vi fik billejlighed derefter i en folkevogn, der skulle til København, og som vi standsede på vejen; ved rattet sad en sognerådsformand, som er venstremand, og med en venstremand ved rattet gik resten af turen trygt og godt.

Poul Møller: Jeg forstår, at hr. Henry Christensen har været glad for, at en venstremænd har kunnet styre en socialdemokratisk minister helt ind til Assistenshuset, og det må vi jo alle sammen notere som en stor sejr for venstre.

Jeg vil først gøre nogle bemærkninger om de ændringsforslag, finansministeren har stillet. Således som ændringsforslaget til lovforslaget om tobaksafgifter er affattet, er min gruppe nødt til at stemme imod det, idet det er en helt ny affattelse af lovforslagets paragraffer, og den indeholder de forhøjelser, som vi ikke kan gå med til. Ændringsforslagene til lovforslaget vedrørende spiritusafgifter m. v. vil vi undlade at stemme om, når de kommer til afstemning, idet de, så vidt jeg kan se, alle sammen betyder lemper af det lovforslag, som blev fremsat i begyndelsen af december.

Nu ved jeg godt, der har været meget hastværk til sidst, selv om denne sag har været drøftet siden begyndelsen af december, og derfor skal jeg ikke gøre mange bemærkninger om, at gennemlæsningen af betænkningen ikke er særlig udbyttegivende. Jeg vil dog mene, det havde været rigtigst, om de 3 forligspartier havde besluttet sig til i betænkningen at offentliggøre den aftale, de har sluttet, og som vedrører en række punkter. Nu kan man ikke i de officielle papirer noget sted se, hvad denne aftale går ud på. Vi må håbe, at vi kan huske aviserne 20-30 år frem i tiden og huske, hvilken dato det var. Jeg tror, det er rigtigst, at en sådan aftale kommer ind i betænkningen inden tredje behandling, og det skal jeg henstille til de 3 partier at de søger for. Hvis jeg må blande mit eget partis aftale med de 3 partier om skattereforens køreplan med ind i det, så tror jeg, det var rigtigst, om den aftale, vi har indgået de 4 partier imellem om en køreplan for en skattereform — det er jo unægtelig ikke det samme som en aftale om en skattereform — kom med ind i betænkningen, således som det var tilfældet ved det lille boligforlig i fjor, så man ved i hvert fald senere, hvad det er, vi har aftalt.

Der er imidlertid også andre ting, der kræver en vis opklaring, kan man vel sige, efter det, der har fundet sted, og når vi ikke kan få den andre steder, må vi jo bede den

høje regering om at hjælpe os med denne opklaring.

Hvad er der egentlig aftalt? Er det kun det, der står i den protokol, der blev omdelt til udvalgets medlemmer, der er aftalt? Så vidt jeg forstod den højtærede statsministers tale i lørdags et eller andet sted ude i landet, ligger der også andre ting i disse aftaler, som ikke fremgår af protokollen. Må jeg bede den højtærede statsminister om her at oplyse, om protokollen er udtømmende, eller om der er andre aftaler som f. eks. dem, han omtalte, eventuelt flere andre.

Må jeg dernæst spørge om det, der ligger inden for protokollen. Der står nævnt, at 125 mill. kr. skal skaffes ved besparelser. Det vil sikkert være rart for det høje folketing at vide, hvad det er for besparelser, man her er enedes om. Det interesserer os i høj grad, fordi vi har fremlagt forslag i udvalget til omkring 100 mill. kr., og hvis det er de samme besparelser, vil vi jo kunne glæde os, men hvis det er på områder, hvor det ærede medlem hr. Erhard Jakobsen og jeg ikke ønsker besparelser, kan vi to jo kun ærgre os i fællesskab.

Jeg synes i hvert fald, man skylder folketinget besked om, hvad det er for noget, der skal nedskæres eller bespares, om det er anlægsudgifter, eller om det er driftsudgifter.

Må jeg dernæst spørge, om det, hvis man ikke har aftaler om konkrete besparelser, er overladt til regeringen ensidigt at komme til tallet 125 mill. kr., eller om det er således, at de to øvrige forligspartier har indflydelse på, hvilke besparelser regeringen vil gennemføre inden for rammen på 125 mill. kr.

Nu forstod jeg på hr. Henry Christensen på samme måde, som jeg forstod det på hans artikel i Aktuelt i morges, at det, der efter hans opfattelse er tale om, men som ikke fremgår af protokollen, er, at der er skabt et udgiftsloft for det kommende finansår. Hvis der er skabt et udgiftsloft, altså på samme måde, som man havde det ved omsforliget i 1962, var det meget rart at høre, hvordan man egentlig havde tænkt sig at få garanteret, at dette udgiftsloft overholdes. Vi har jo nogle bitre erfaringer fra sidst, da 4 partier enedes om

[Poul Møller.]

et udgiftsloft, men da var vi også så naive, at vi offentliggjorde, hvilket tal der skulle være udgiftsloftet, og dermed havde vi naturligvis til forligets modstandere udleveret en hel del angrebsmateriale, som senere svækkede forligspartierne. Man har altså i denne omgang været så forsigtig ikke at meddele offentligheden, hvad udgiftsloftet er, og jeg vil derfor spørge den højtærede finansminister: hvad er så udgiftstallet for det kommende år, og hvad sker der, hvis den højtærede finansminister ikke kan overholde det, på samme måde som hans forgænger ikke kunne overholde det i 1962-63? Det sidste spørgsmål skal måske stilles til de to øvrige forligspartier: hvad skal der så ske? Formentlig ingenting.

Dernæst er jo et spørgsmål vedrørende udskrivningsloven inddraget i protokollen, nemlig formueskatten, og jeg hilser da med stor glæde, at det er lykkedes at få formueskattegrænsen op til 200.000 kr. Jeg er næsten overbevist om, at der var et flertal herfor i folketinget ved en normal behandling af udskrivningslovforslaget, hvis dette flertal havde stået sammen. Men angående dette punkt i protokollen vil jeg gerne igen spørge den højtærede finansminister eller statsminister, som de nu kan blive enige om at besvare spørgsmålet: er udskrivningslovudvalgets forhandlinger dermed afsluttet? Vi har endnu ikke været indkaldt til noget udvalgsmøde i udskrivningslovudvalget. Må vi betragte dette protokollat som en afslutning på problemerne vedrørende formuebeskatningen for det kommende finansår, altså også spørgsmålet om de båndlagte formuer, spørgsmålet om en forhøjelse af renten, som både det ærede medlem hr. Foged og jeg rejste, fra 3 pct. til eventuelt 4-5 pct. for de formuer, der har en meget ringe afkastning? Er disse problemer afsluttet i og med den aftale, der er indgået i Assistenthuset? Eller er det således, at vi under normal behandling af udskrivningslovforslaget kan få en realitetsforhandling af disse formueskattemæssige problemer? Og med hensyn til indkomstskatten: har venstre og det radikale venstre accepteret det udskrivningslovforslag, som blev fremsat her lige før jul, og som betyder, at vi i indkomstskatteloven får den stærke pro-

gression straks efter 22.000 kr.? Er der mulighed for en realitetsforhandling i udskrivningslovudvalget om disse problemer, eller er det i virkeligheden således, at udskrivningslovens problemer er afsluttet med det, der er sket ovre i statsministeriet?

Selv om man naturligvis skal være sig selv for at blive kaldt en Spørge-Jørgen, eller hvad man ellers kan blive kaldt, synes jeg alligevel, at både offentligheden og tinget for sit arbejde, og i hvert fald mit parti, har en stor interesse i at få oplysning om disse spørgsmål.

Dernæst har man i denne forbindelse rejst problemet — hr. Henry Christensen gjorde det også — om boligforliget. Man har sagt, at man kunne ikke få noget boligforlig, hvis man ikke ville betale med afgifter. Nu har jeg altid forstået, i hvert fald på de 4 partier, der har indgået boligforliget, at de betragtede denne boligsag som så stor og som så vigtig, at dens løsning naturligvis ikke kunne gøres afhængig af, om der blev gennemført flere eller færre afgifter til glæde for den høje regering. Jeg er hele tiden gået ud fra, at boligopgaven og boligproblemetets løsning var noget, som var vanskeligt, men det var i hvert fald noget, som man ikke kunne kæde sammen med afgifterne. Og jeg hørte da heller ikke under boligforhandlingerne, at dette blev kædet sammen. Derfor synes jeg, man skal være dristig for at sige om sine forligspartnere, at de er så slette mennesker, at de ville gøre boligsagens løsning afhængig af, om de fik 400 mill. kr. mere i statsindtægter. Jeg tror ikke, hr. Henry Christensen kan mene det, når han tænker det igennem, for hvis han mente det, så ville han slet ikke have siddet i forhandlinger med socialdemokraterne om afgifter ovre på Assistenthuset, for så var det mennesker, man ikke kunne forhandle med. De kunne naturligvis ikke gøre boligsagen til en katebald i det politiske spil om 400-500 mill. kr. i afgifter.

Jeg apprecierer — som det hedder med et fint ord — naturligvis, at venstre har været med til at løse boligsagen sammen med os andre, og jeg var også glad for, at venstres leder fremhævede denne sag som noget meget fundamentalt for vinterens forhandlinger. Men vi kan dog ikke komme bort fra, at grundlaget for boligsagens løs-

[Poul Møller.]

ning var det forlig, der blev indgået om boligproblemerne sidste år i marts måned. Regner man med, at socialdemokratiet ville være løbet fra det forlig, vi indgik, hvis det ikke fik nogle afgifter her i vinter? Det kan man da ikke alvorligt mene om et så stort parti med en sådan fortid som socialdemokratiet. Det står at læse i betænkningen, at de 4 partier skulle enes om boligproblemets løsning inden den 1. januar 1966. Det nåedes ikke inden den 1. januar; det var beklageligt, men vi har vel lov at sige, at det ikke alene skyldtes regeringen og heller ikke det konservative folkeparti, når man ikke var kommet så langt den 1. januar, at man kunne slutte boligsagen.

Der er vel noget om, at der var et parti, som skiftede ordfører og dermed skiftede politik i boligspørgsmålet, og som først skulle finde ud af, hvilken politik det ville vælge, før forhandlingerne for alvor kunne komme i gang. Det er måske forkert historielæsning, men sådan var forløbet vist efter de oplysninger, jeg har fået. Vi måtte vente og se, hvilken boligpolitik venstre valgte, sin forrige ordførers eller sin nye ordførers. Det er en ærlig sag for ethvert parti, men det er ikke rimeligt at sige, det så er de andre partiers skyld, at man ikke fik afsluttet boligsagen inden den 1. januar. Jeg tror som sagt, at sagen kunne have været afsluttet før den 1. januar, og jeg har også lov at sige, at en stor del af tiden under boligforhandlingerne gik med at få talt venstre bort fra partiets nye boligpolitik. Venstre beklager måske, at det lykkedes, men det lykkedes dog til sidst, og derved kunne vi få et boligforlig, som alle 4 partier kunne underskrive. Hvis vi imidlertid ikke havde haft dette nye venstreudspil, tror jeg, vi havde været færdig i løbet af efteråret. I hvert fald var det lykkeligt, at vi kom så langt, og det var også godt, at boligforliget ikke havde noget med afgifterne at gøre — for naturligvis opfylder man et indgået forlig her i salen uden hensyn til, om man får noget andet.

Ejendomsskatterne er også blevet berørt i den tale, hr. Henry Christensen holdt. Jeg synes, venstre har opnået et værdifuldt

resultat her. Nu er der vel i øjeblikket lidt uklarhed om visse spørgsmål i aftalen. I det hele taget er det et meget videnskabeligt område at stikke næsen i. Vi har vel alle sammen fra gruppemøderne en fornemmelse af, at intet er vanskeligere at finde ud af end disse ejendomsskatter, fordi vurderingerne kommer til at krydse hinanden, og hvilken vurdering og hvilke regler skal der så gælde på det ene eller det andet område? I hvert fald for os, som har siddet uden for forhandlingerne, er det lidt vanskeligt, og derfor vil jeg gerne — hvis afklaring kan finde sted her i dag i forbindelse med disse afgifter, som jo er prisen for disse ejendomsskatter — have lejlighed til at stille nogle spørgsmål, så jeg helt kan være klar over, hvad aftalen egentlig indeholder. Jeg ved ikke, til hvilken minister de skal stilles, men det er vel til indenrigsministeren.

Derfor vil jeg spørge indenrigsministeren, om jeg har forstået det ret, når jeg har opfattet det således, at amtsskatterne, ejendomsskatterne til amtet, overalt kan stige til 20 promille af den 13. almindelige vurdering, men at de godtgøres landbruget, således som det også tidligere var tilfældet for landbrugets vedkommende.

Indenrigsministeren nikker, og jeg tager det som en bekræftelse. Det vil sige, at amtsskatterne for alle parceller og for alle lejere kan stige til det niveau, som regeringen foreslog, da den fremsatte sit forslag her i efteråret, og som oppositionen syntes var for vidtgående. Det er ikke sikret, at amtsskatterne ikke kan stige for parcellsejere og for lejere.

Dernæst de kommunale ejendomsskatter, dem til opholdskommunen eller købstadskommunen. Der spørger jeg den højtærede indenrigsminister: kan de kommunale ejendomsskatter ikke stige i alle de kommuner, som ikke har udskrevet med maksimumpromillen? Alle de kommuner, der ikke er gået op til maksimumpromillen af den 12. almindelige vurdering, kan de ikke forhøje deres udskrivning af ejendomsskatter i det kommende år? Så vidt jeg ved, er det ca. $\frac{4}{5}$ af landets kommuner, altså 80 pct. af landets kommuner, der ikke har udnyttet maksimumpromillerne, og som derfor kan forhøje deres ejendomsbeskatning tilsva-

[Poul Møller.]

rende, både for så vidt angår landbruget, parcelhusene og udlejningsejendommene, altså lejerne.

Dernæst kommer jeg til købstæderne, København og Frederiksberg, altså dette store begreb, bykommuner: alle købstæderne, København og Frederiksberg — jeg skal helt lade Marstalproblemet ligge, for det bliver for indviklet. Men altså, er det ikke således i disse store kommuner, at de i det kommende skatteår kan udskrive på ejendomme, hvad de vil? Indenrigsministeren nikker. De kan altså forhøje deres ejendomsbeskatning, som de vil, både for lejere og for parcelhusejere. Ja men så kan jeg faktisk ikke se, at der — bortset fra de kommuner, der har udnyttet maksimumpromillen, og bortset fra landbruget, som får godtgjort sine amtsskatter, hvad det også ville have fået uden forliget mellem venstre og regeringen — er så forfærdelig mange, der har fået sikkerhed for, at deres ejendoms-skatter ikke kan stige i det kommende år.

Vi vil til dette lovforslag, når det kommer til behandling, stille de ændringsforslag, som venstre og vi var enige om i onsdags, men som venstre fik forhandlet sig fra i torsdags. Jeg synes, det er rimeligt, at der bliver lejlighed til at stemme om de ændringsforslag, som vi i vore respektive grupper har haft til afstemning.

Dernæst spørger man, når man er færdig med problemet om ejendomsskatterne: kunne vi have faet et regeringsskifte? Jeg har set, at hr. Henry Christensen og andre venstremænd og venstreledere har sagt, at vi ikke kunne få et regeringsskifte. Vil det sige, at det radikale venstre havde meddelt venstre, at det under alle omstændigheder ville stemme for afgifterne og sikre regeringen? Ja, det er måske rimeligt at stille spørgsmålet til hr. Baunsgaard, som spankulerer dér i salens midte, at spørge ham, om det er helt klart, at det radikale venstre i alle tilfælde ville have sikret afgiftslovene. Jeg hørte jo i fjernsynet forleden aften, at statsministeren sagde, at valgmuligheden havde ligget inden for regeringens tanker, og det betød dog vel, at statsministeren ikke var så sikker på, at det radikale venstre i alle tilfælde med sine stemmer ville have sikret

afgifternes vedtagelse. Men har de venstremænd ret, som siger, at der alligevel ikke ville komme regeringsskifte, at altså de radikale i alle tilfælde ville have sikret, at regeringen fik sine afgifter? Er det rigtigt, så må jeg da også erkende, at så, ja, så har de jo ret i den bedømmelse. For hvor de ærede medlemmer hr. Niels Westerby og hr. Diderichsen ville være gået hen, det ved vi jo nok. Men mon ikke det alligevel er at regne de radikale for for lidt, hvis man tror, at de ikke selv kunne have klaret at fjerne lovforslaget om forhøjelse af benzinafgifterne? Jeg er næsten overbevist om, at de radikale ikke havde stemt for forhøjelsen af benzinafgifterne med de erklæringer, de gav i udvalget. Jeg kan heller ikke rigtig forestille mig, at de havde stemt for aktieselskabsskatten, hvis de vidste, at venstre og det konservative folkeparti ville stemme imod. Endelig en ting til: jeg vil også tro, at hr. Baunsgaard ville have sikret sig visse indrømmelser på formueskattens område, hvis han skulle være negarant for regeringen. Det synes jeg skal tages med i betragtning, for det kan da ikke være således, at det er det ene af de tre forligspartier, der har opnået alle fordelene ved at deltage i forhandlingerne. De andre har vel også opnået noget, i hvert fald de radikale.

Vi kan vel sige med et historisk udtryk, at sådan sluttede altså den anden puniske krig. Den første puniske krig oplevede vi jo sidste forår, da det blev bebudet fra regeringens side, at man ville komme igen. Vi kan huske sidste forår, hvor vi havde den første bukset, første del af denne regerings politik, og hvordan det førte til, at hr. Niels Westerby og hr. Diderichsen måtte hjælpe regeringen igennem og forlod partiet venstre. Nu står vi over for anden del, anden del af denne regerings politik, fortsættelse af buksetpolitikken fra i fjor. Da man ikke kunne få de radikale med længere i fjor, sagde man: vi kommer igen med resten. Og efter at man havde talt på knapperne, som hr. Henry Christensen sagde det under lovforslagenes første behandling, kom regeringen altså i begyndelsen af december med sine forslag, og man må jo sige, at det er lykkedes regeringen at få et bredere grundlag for anden del af

[Poul Møller.]

buketkrigen eller den puniske krig, end man fik det for første del. Det ville være en skam ikke at indrømme det.

Så er det spørgsmålet, til hvad fordel dette nu er. Hr. Henry Christensen sagde ved lovforslagernes første behandling: det, venstre ønsker, er, at en ændret økonomisk politik er et samlet hele. Det var afslutningsordene. Har man nu opnået et samlet hele? Man har opnået en 1-årig ejendoms-skattelovgivning. Hvordan man end ser på denne ejendomsskattelovgivning, kan man vel ikke gøre det op til, at man dermed har nået en varig løsning på ejendomsskatte-lovgivningens område. Det er jo ikke et system, man kan køre ret meget længere med, det, man improviserer for det kommende år. Når jeg holder boligsagen udenfor — og det ville være uanstændigt over for regeringen at blande den ind i den — har jeg svært ved at se, at vi med dette forlig har opnået et samlet hele.

Nu bebrejder man det konservative folkeparti, at vi ved vort nej ved første behandling havde låst os fast på, at vi ikke kunne være med til afgifterne. Så vidt jeg husker, var hr. Henry Christensen også meget negativ over for afgifterne ved første behandling. Han havde andre tanker, ligesom vi havde andre tanker. Hans tanker blev prøvet i udvalget, vore tanker blev ikke prøvet. Men der kom ikke noget ud af hverken hans tanker eller vore tanker. Se, derfor må man jo stille sig selv det spørgsmål, om venstre er blevet tilhænger af afgiftspolitikken som en økonomisk nødvendighed, for venstre bestred, ligesom jeg gjorde det, i sine præmisser ved første behandling nødvendigheden af disse afgifter. Hvis man stadig er modstander, altså i sit inderste, af disse afgifter, ikke er tilhænger og ikke synes, der er økonomisk nødvendighed for dem, kan jeg ikke rigtig forstå, at man vil stemme for en halv milliard i nye afgifter af hensyn til de indrømmelser, man har opnået på de kommunale ejendomsskatters område.

For at finde en vej ud af alt dette her, og hvis der skal skabes en borgerlig politik i fællesskab igen, hvad jeg håber på, synes jeg, det er vigtigt at vide, om dette her skal betragtes som et sidespring fra venstres side og ikke som en principiel erkendelse af, at

afgiftsvejen er rigtig til at gennemføre en økonomisk sanering. For det har dog været vort fælles oplæg i så mange år: at vi ikke troede på, at vi igennem forhøjelser af skatter og afgifter kunne få skabt den prisstabilitet, den omkostningsstabilitet, som vi ønskede. Derfor synes jeg, det må være vigtigt, at vi får at vide, om dette kun er et politisk offer fra venstres side for at opnå noget andet, eller om man nu mener, man må acceptere stadig stigende afgifter og skatter som grundlag for — ud over det, der skal til for at dække statens udgifter — og som middel til at opnå økonomisk stabilitet.

Selve afgifterne er jo en trivialitet. Jeg tror, hr. Henry Christensen sagde det ved første behandling på den måde, at han kaldte det de gamle travere, og han talte om fantasiløsheden, der her gav nye resultater. Nu må man sige, at det jo mest er de gamle travere, der er blevet tilbage i komplekset; der er jo ikke så forfærdelig meget af det nye, hvis der overhovedet var noget nyt i starten. Men i hvert fald er det jo de gamle, kendte midler, vi har her, for disse afgiftsforhøjelser har vi jo haft i 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, og vi får dem nu i 1966. Jeg skal, ligesom hr. Henry Christensen gjorde det ved første behandling af disse lovforslag, gøre det helt klart, at der jo ikke foreligger noget problem om dækningen af statens udgifter. Det er ikke derfor, vi står ved anden behandling af disse afgiftslovforslag. Staten skal ikke bruge disse penge, og dér vil jeg altså helt tilslutte mig hr. Henry Christensens synspunkt. Motiveringen har hver gang for disse afgifter været, at de skulle standse prisstigningerne, at de skulle stoppe rentestigningerne. Vi har altid været enige i højre side i denne sal om, at det var et ræsonnement, der ikke holdt stik i virkeligheden. Så vi på erfaringen, gik det ikke således, at højere afgifter og større statsoverskud førte til prisstabilisering, til lavere priser eller til en lavere rente. Erfaringen var den modsatte.

Jeg ved godt, at der dertil er nogen, som siger: det er, fordi I ikke har taget nok i overskud og ikke nok i afgiftsstigning, ikke nok i forhøjelser; havde I været dristige og var gået videre, kunne vi måske have fået standset rentestigningen. Jeg tror ikke på den teori. Jeg tror på, at dette vil medføre

[Poul Møller.]

omkostningsstigninger og prisstigninger og dermed give anledning til den lønglidning, som er den værste fare, og det er vel også derfor, at venstre og de radikale så stærkt har villet fremhæve indkomstpolitikken som noget meget væsentligt. Vi driver indkomsterne i vejret ved disse stadige afgiftsforhøjelser. Hr. Henry Christensen sagde ved første behandling, at kyndige mennesker endda påstod, at ølafgifterne var dem, der gav mest lønglidning. Jeg ved ikke, om dette er rigtigt, men i hvert fald påvirker det da sikkert omkostningerne og kravene ude på arbejdspladserne og i det danske samfund, når varerne bliver dyrere.

Jeg tror derfor ikke, at dette forlig løser landets økonomiske problemer. Og jeg tror slet ikke, at tiden er inde i disse måneder, i disse uger, til at foretage disse skridt. Det er jo det, vi har fremholdt under udvalgsbehandlingen. På et tidspunkt, da der er stigende arbejdsløshed, forekom det os ikke at være et rimeligt middel til at bekæmpe denne at forhøje afgifterne og dermed begrænse forbrug og produktion inden for visse områder. På et tidspunkt, hvor vinteren bremser byggeriet, på et tidspunkt, hvor vinteren bremser anlægsarbejder og jordarbejder, anser vi det ikke for at være rimeligt at gennemføre ting, der er af forbrugsbegrænsende karakter som det, der her finder sted. Så siger man, at næste finansår — næste finansår — er det nødvendigt at have denne store overdækning på statsfinanserne. Ja, det ved vi jo ikke meget om på nuværende tidspunkt. Vi ved ikke, om byggeriet kommer i gang med et sådant tempo og med en sådan kraft, at det er nødvendigt at forøge statsoverskuddet i det omfang, der her er tale om med op imod en halv milliard kroner.

Vore forslag og tanker redegjorde hr. Henry Christensen for, og jeg kan helt tilslutte mig de synspunkter, han fremførte, da han regnede disse ting op: vi ønskede en skattereform, som kunne træde i kraft senest 1. juli og dermed få virkning for hele skatteåret 1966-67, og vi ønskede en administrativ reform. Vi har den opfattelse, at desto oftere man giver regeringen disse afgiftsforhøjelser med det ene eller det andet flertal, desto mere udskyder vi det tidspunkt, da regeringen er nødt til at tage

skattereformen op til en virkelig drøftelse. Derfor håber jeg nu, at køreplanen kan holde, og vi vil gå ind i arbejdet, men det havde rigtignok været bedre, om vi havde koncentreret vinterens arbejde om skattereformen i stedet for at afbryde det med afgiftsforhandlingerne i hele december måned og det meste af januar.

Hr. Henry Christensen sagde, vi kunne jo ikke få skattereformen igennem, selv om venstre og de konservative stod sammen. Jeg tror, vi kunne have gjort det. Jeg tror, vi kunne have fået i hvert fald en skattereform, der havde hvilet på indførelse af merværdiafgift og en omlægning af beskattningen, men også her er vanskeligheden, at vi ikke kan få en skattereform pr. 1. april eller 1. juli. Det skyldes jo i nogen grad, at der er to partier, som ikke ved, om de vil have merværdiafgiften, eller om de vil have en detailledsafgift. Når dette problem er blevet skudt ud, skyldes det jo i nogen grad, at partier, der ville have en skattereform, ikke vidste, om de ville anvende merværdiafgiften som grundlag, medens vi i september i det forslag, vi fremlagde, sagde: vi anerkender merværdiafgiften som grundlag for en skattereform. Nu er der en betænkning om detailledsafgiften, den er sendt ud til erhvervene, og så ved jeg godt, at så kan køreplanen måske nok ikke laves stort anderledes, end den er lavet, og jeg beklager for så vidt, at der er gået al den tid med dette. Men kunne vi ikke have nået skattereformen, foreslog vi, at vi for det første benyttede tiden indtil 1. april, indtil det nye finansårs ikrafttræden, til at finde de nødvendige besparelser, gennemgå finanslovsforslaget i finansudvalget på normal vis med den vilje, der kunne være i alle fire partier til at finde besparelser i år, så man kunne undgå nye skatteforhøjelser, og at vi for det andet ventede med at ekspedere disse udskrivningslovmæssige problemer, spørgsmålet om indkomstskatten for det kommende år, indtil vi havde en vurdering af, hvad indkomstskatten i virkeligheden giver. Jeg tror, at hr. Henry Christensen og jeg er enige om, at budgettet vedrørende indkomstskatten er undervurderet, og at det vil vise sig, når vi kommer ind i februar eller marts og man får de første stikprøver fra kommunerne, at indkomststigningerne i 1965 har været større,

[Poul Møller.]

end man har vurderet dem, da man lavede finanslovsforslaget. I hvert fald behøvede vi ikke fra folketingets side at træffe nogen afgørelse, før man havde kendskab til indkomstskattens provenu i det kommende år og kendskab til omfanget af de besparelser, vi kunne enes om gennem et grundigt arbejde. Men nu er beslutningen taget; man har trukket det hele ud og skal nu i slutningen af januar afgøre det, der ellers først skulle være afgjort om to måneder og med det kendskab, vi da også havde haft til den konjunkturpolitiske situation, et kendskab, vi intet begreb har om på nuværende tidspunkt, hvor vinteren stadig præger hele den danske beskæftigelse.

Vort mål var ad disse veje at kunne vinde en forbedring af statsfinanserne på indtil 200-300 mill. kr., således at overskuddet i hvert fald var blevet det samme i det kommende år som i det sidste år. Ingen kan sige til os, at man ved noget om, hvorvidt vi skal have en strammere finanspolitik i det kommende år, end vi har haft i det år, vi går ud af.

Så peger man på april kvartal og siger: ja men vi kan ikke klare april kvartal; det er ligesom en øm periode — en achilleshæl — for finansåret. Da begynder udgiftsstigningerne, men skattestigningerne begynder først 1. juli. Men vi kan da ikke være anbragt i den situation, at vi af hensyn til ét kvartal skal bevilge en halv milliard i nye afgifter. Det kan da ikke være rimeligt, når vi i øvrigt ved, at hvis vi tager skatteåret som grundlag både for udgifter og for indtægter, er der mere end balance, så er der et stort, stort statsoverskud.

I anledning af hele den diskussion, der har fundet sted i de sidste måneder om april kvartal, vil jeg gerne sige til det høje folketing, at den enkleste måde at løse problemet på er, at vi i fremtiden er opmærksom på ikke at lade udgiftsstigninger træde i kraft pr. 1. april, men f. eks. først pr. 1. juli eller 1. oktober. Når vi tilrettelægger en lovgivning, kan vi jo lige så godt vælge

skæringsdage, hvor vi er oppe på de højere indtægter til staten, og hvor der derfor er dækning, i stedet for altid at vælge 1. april til udgiftsstigninger på det ene og det andet område.

Jeg vil altså gerne gentage, at vi principielt mente, at skattereformarbejdet skulle være gennemført her i vinter i 2 etaper, således at vi var enige om for det kommende finansår 1966-67 først at indføre en almindelig vareafgift mod højere børnetilskud, højere bundgrænser og proportionalgrænser i indkomstskatteloven, et bedre lønmodtagerfradrag og hustrufradrag og en løsning af ejendomsskatteproblemet. Der ville være et samlet beløb på 2 milliarder kroner til disse formål, hvis vi indførte denne afgift. I anden fase kunne vi da bringe orden i det administrative kaos, afskaffe eller afvikle helt eller delvis refusionssystemet, således at ansvaret for bevillingerne og for at skaffe dækning for bevillingerne lå hos den samme myndighed, som skulle bruge pengene.

Der var imidlertid ikke nogen, der var interesseret i at forhandle på dette grundlag. Man enedes som sagt kun om en tids-tabel, hvorefter 1. oktober var den tidligst mulige dato for en skattereform. Derimod ville man have afgifterne, og så satte de tre partier sig til at forhandle om dem ovre i Assistenthuset. Så snart venstres ønsker, hvorom vi ikke havde fået nogen information, var blevet forelagt udvalget, blev forhandlingerne afbrudt, og vi hørte intet mere, før forliget var sluttet — bortset fra det, vi kunne læse i aviserne. Ethvert parti skal selv afgøre, hvem de vil forhandle med, om hvad og hvor de vil forhandle. Vi har intet at bebrejde venstre i den anledning, intet. Vi tror blot ikke, at venstre har gavnet sig selv og dermed vor fælles sag med det, der er sket. Men det må naturligvis blive partiets egen sag.

Regeringen er i dag styrket, om ikke blandt vælgerne, hvad jeg ingenlunde tror. . . (*Munterhed*). Ja, vent nu til den 8. marts; det bliver en slem skæringsdag for nogle af de socialdemokratiske borgmestre. Rege-

[Poul Møller.]

ringen er styrket parlamentarisk her i dette ting; et af de store oppositionspartier har — i hvert fald for en tid — påtaget sig at være medgarant for regeringens økonomiske politik — forhåbentlig kun for en kortere tid. Hr. Skytte kan sige: så langt, så godt. Den borgerlige opposition, som i fællesskab skulle danne grundstammen i et regeringsalternativ, er delt, hvilket dens modstandere fryder sig åbenlyst over i bladene. Jeg siger derfor til partiet venstre: vi kan ikke følge jer på den vej, I er slået ind på. Vi forstår naturligvis jeres motiver dertil; men har vi stadig fælles mål, hvad jeg tror, er I så også sikre på, at man fremmer det på den måde, I nu driver venstres politik på? Forskrækker vore fælles modstandere fryderåb ikke en lille smule? Man skal ikke svare her ved denne debat, for så bliver det forhastet; men man skal tænke over det. I mellemtiden må vi så virke efter vort system og vor metode for at prøve på at virkeliggøre vore politiske ønsker også ved arbejdet med skattereformen, og hvor vore ønsker og synspunkter falder sammen med andre partiers, kan vi realisere dem, f. eks. som vi gjorde det ved boligforliget. Men vi går hverken i denne sag eller i andre ind for en politik, som vi synes er forkert, for at andre skal gå med til noget, de synes er forkert. Det kommer der ikke noget godt ud af.

Baunsgaard: Den officielle dagsorden for denne forhandling er jo anden behandling af de afgiftslovsforslag, regeringen fremsatte i efteråret; men det er klart, at det mere er den almindelige politiske situation end disse afgiftsforslag, der interesserer de ordførere, der har taget del i debatten indtil nu, og det skal nok vise sig at holde stik også resten af vejen. Jeg vil dog gerne, inden også jeg gør nogle politiske betragtninger, komme ind på en kort omtale af det, der førte til fremsættelsen af disse lovsforslag, og deres betydning.

Det radikale venstre gjorde det jo meget tidlig klart, at vi delte den opfattelse, at det ville være nødvendigt at tilrettelægge den økonomiske politik for det kommende finansår noget tidligere, end det skete sidste år. Jeg tror, de fleste ved et tilbageblik over 1965 vil være enige med det radi-

kale venstre i, at en af svaghederne i den økonomiske udvikling var, at de finanspolitiske indgreb, der blev vedtaget sidste år, og som skulle bidrage til at sanere det økonomiske klima, kom til at virke for sent. De kom til at virke på det tidspunkt, hvor man samtidig fik virkningerne af kreditstramningen, og i den samlede virkning jo først samtidig med, at den af årtiderne bestemte afdæmpning i den økonomiske aktivitet viste sig. Vi havde med andre ord ganske gode erfaringer for, at en af fejlene ved 1965 var, at de finanspolitiske indgreb kom for sent.

Det radikale venstre er derfor af den opfattelse, at det må være rimeligt at efterkomme det, de andre organer, der har med den økonomiske aktivitet herhjemme at gøre, de, der fortrinsvis dirigerer penge- og rentepolitikken, så mindeligt har bedt om, nemlig at man i god tid fik tilrettelagt finanspolitikken. Det radikale venstre kan derfor ikke acceptere, at der skulle være en saglig, holdbar begrundelse for at udskyde en afgørelse af det finanspolitiske grundlag til et senere tidspunkt. Det er efter vor opfattelse fundamentalt forkert at gøre det, og det måtte derfor, hvad enten man var tilhænger eller modstander af de afgiftsforslag, der nu er til anden behandling, være rigtigt at gøre det klart for befolkningen, erhvervslivet, organisationerne, Nationalbanken, banker, sparekasser o. s. v., alle dem, der har et medansvar for den økonomiske udvikling, på hvilket finanspolitiske grundlag dansk økonomi i 1966 skulle arbejde. Tidspunktet for disse afgifters vedtagelse må derfor anses for at være rigtigt.

Vi har endvidere i det radikale venstre den opfattelse, at der var en betydelig risiko for, at en anden medvirkende årsag til, at den økonomiske balance forliste i 1965, kunne blive en virkelighed også i 1966, nemlig at første halvdel af året ville komme til at vise et stærkere efterspørgselspres, end produktionen og hensynet til den økonomiske balance kunne tillade. Der er meget, som taler for, at det ville gentage sig i 1966.

For det første kan den afdæmpning i byggeaktiviteten, der er i øjeblikket, måske ved en meget kortsigtet betragtning føre til, at den almindelige økonomiske aktivitet

[Bausgaard.]

vil blive afdæmpet — men det skal også være en meget kortsigtet betragtning. Der er nok mere grund til at hæfte sig ved den risiko, der ligger i, at man her får opsummeret en aktivitet i byggesektoren, som vil komme til udtryk, så snart vinteren letter sit tag. Hvis det sker, vil det være samtidig med virkningerne af den pristalsportion, der formentlig kommer som følge af januarpristallet, og samtidig med virkningerne af den sidste del af overenskomstforhandlingerne.

Alt taget i betragtning var der en nærliggende risiko for, at foråret 1966 i lighed med, hvad vi har oplevet så ofte før, ville komme til at betyde et stærkere pres på efterspørgslen, end dansk økonomi kunne tåle, simpelt hen fordi virkningerne af den direkte beskatning først indtræder langt senere. Det må derfor være rigtigt at fastholde, at tidspunktet for tilrettelæggelsen af finanspolitikken var senest nu, og ud fra dette har det radikale venstre givet sin tilslutning til, at man nu fik gennemført den del af de foreslåede afgifter, der er kommet til udtryk i betænkningsafgivelsen.

Ud fra en mere langsigtet økonomisk vurdering tror jeg også, der er grund til at glæde sig over, at der nu er nået et økonomisk forlig i folketinget. Det er jo bemærkelsesværdigt, at de tre foregående ordførere i hvert fald har været enige om én ting, nemlig at udtrykke glæde over, at der nu er blevet skabt ro til den skattereforandrøftelse, vi alle har ønsket. Ingen, der har kendskab til dansk politik, er uvidende om, at en forudsætning for den ro, man nu i fællesskab glæder sig over, var, at man fik lagt det finanspolitiske grundlag — og fik gjort det nu. Her er dog altså vitterlig en langsigtet økonomisk vurdering, alle kan være enige om og glade for.

Som jeg har givet udtryk for, tror jeg også, at afgifterne vil medvirke til at sikre en bedre økonomisk balance i 1966 med en bedre mulighed for opretholdelse af den høje beskæftigelse, end der ville have været grundlag for uden disse afgifter. Der er også grund til at tro, at de muligheder, som har været efterlyst fra så mange sider for at foretage en vis lempelse i den strenge kreditrationering, er tilvejebragt med disse afgifter.

Jeg har, som formentlig de fleste andre, noteret mig, hvad den højtærede statsminister i denne anledning har sagt ved sine taler i weekenden, og jeg vil gerne sige, at jeg deler statsministerens opfattelse af det ønskelige i at få en lempelse i kreditrationeringen. Jeg vil dog nok i højere grad, end det i hvert fald i referaterne er kommet til udtryk i statsministerens tale, fremføre en advarsel imod at være for optimistisk i sin vurdering af, hvor langt man nu kan og bør gå i denne kreditlempelse. Hvis den betragtning, jeg før gjorde gældende, er rigtig — og det mener jeg selv sagt den er — kan der nemlig være en vis risiko for, at svingninger i den økonomiske udvikling kan slå den økonomiske balance i stykker. Det gælder selvfølgelig derfor om, at man af hensyn til en mere stabil økonomisk udvikling, end vi så i 1965, heller ikke i kreditpolitikken lempes mere, end holdbart er. Men en vis lempelse i kreditrationeringen er der, så vidt jeg kan bedømme det, almindelig enighed om både politisk og blandt økonomer, der i øvrigt har vurderet Danmarks økonomiske situation.

Jeg har ønsket ved denne lejlighed at sætte en stærk understregning under det radikale venstres opfattelse: at er end kreditrationeringens lempelse ønskelig, så bør man være moderat i sin fremtræden på dette område.

Et punkt vil jeg gerne nævne, selv om det i og for sig ikke er til behandling i dag; det indgår jo alligevel som et naturligt led i den politiske aftale, der er truffet mellem de tre partier, og alle tre foregående ordførere har været inde på det. Det er spørgsmålet om ejendomsskatterne. Jeg må selvfølgelig udtrykke min glæde over, at det ærede medlem hr. Poul Møller — så vidt det var muligt at høre på grundlag af hans udlægning — til trods for sin manglende deltagelse i de forhandlinger, der førte frem til aftalerne, alligevel synes at have forstået dem rigtigt. Det er dog altid en trøst; så ved han i hvert fald, hvad det er, der er sket.

Det er ikke uden betænkelighed, det radikale venstre er gået med til den foreslåede ændring i ejendomsbeskatningen i forhold til det, vi havde givet tilslutning til; vi har her som på andre områder anlagt den vurdering, at de fordele, der kunne opnås, også økonomisk, opvejede ulemperne,

[Baunsgaard.]

og der bliver jo her som på andre områder givet den fornødne tid til, at folketinget kan foretage den endelige vurdering og tilrettelægning af grundlaget for den fremtidige ejendomsbeskatning; alt taget i betragtning var ændringen altså acceptabel ud fra dette, at der kun er tale om et års udsættelse af den endelige afgørelse.

Jeg har ingen trang til at skjule, at der her har været en uenighed i opfattelsen mellem venstre og det radikale venstre. Jeg vil i øvrigt gerne fastslå, at det radikale venstre har i hele sit politiske arbejde den grundindstilling, at hvor man er uenig, tjener det ikke noget godt formål at ville tilsløre uenigheden; der er måske her en forskel i de betingelser, vi har stillet op for politisk samarbejde, og dem, man fra anden side synes at betragte som selvfølgelig. Det vil aldrig være klogt af politiske partier, end ikke hvor man tilstræber et samarbejde, at tilsløre en uenighed, der vitterlig er til stede.

Hvad enkelthederne i øvrigt angår, vil jeg gerne anbefale, at man stemmer for de af den højtærede finansminister stillede ændringsforslag. Det er ændringsforslag, der alt i alt vil medføre et mindre provenu af afgifterne på de pågældende områder; end det oprindeligt foreslåede ville have givet. Jeg mener, at hensynet til erhvervslivet, f. eks. til cigarindustrien, berettiger til, at man tager dette mindre provenu jeg mener, at hensynet; f. eks. til restaurationsafgiftens betydning for restaurationsfaget gør det rigtigt at tage det provenutab, der er en følge af det nedslag i restaurationsafgiften, der er stillet forslag om. Jeg anbefaler altså, at man stemmer for disse ændringsforslag.

En anden ting, der indgår i aftalen, vil jeg også gøre et par bemærkninger om; det er det generelle løfte, regeringen afgiver om at foretage besparelser i det forelagte budget på 125 mill. kr. Det var en overraskende holdning, det ærede medlem hr. Poul Møller indtog til spørgsmålet om besparelser, en glædelig holdning, for det har jo været karakteristisk for det konservative partis hele politiske gerning i al den tid, jeg har haft den ære at sidde i folketinget, at man altid har sagt: regeringen kan ikke

forlange, at en opposition skal pege på, hvor besparelserne skal finde sted; det må være nok, at vi siger, vi vil spare, så må regeringen gøre det. Nu kommer det ærede medlem og siger bebrejdende til venstre: vi må da i hvert fald have at vide, hvad det er for besparelser. Det er dog en udvikling, og jeg anerkender den som en glædelig udvikling.

Må jeg så sige til det ærede medlem hr. Poul Møller, at her er tale om, at regeringen generelt har givet løfte om en besparelse på 125 mill. kr. Det er vitterlig ikke noget stort beløb i forhold til det samlede statsbudget; men jeg havde allerede ved første behandling lejlighed til at sige til den højtærede finansminister, at jeg var ret så imponeret af, at han mente sig i stand til at garantere, at regeringen ville overholde budgettet til punkt og prikke. Det er klart, at jeg er ikke mindre imponeret af, at man nu tør sige, man vil kunne spare 125 mill. kr. Men til det ærede medlem hr. Poul Møller vil jeg også gerne sige, at jeg tror, at hvis man vil se med samme kritiske øjne på militære som på civile budgetter, er det ingen uopnåelig opgave, der her er stillet regeringen. (*Afbrydelse af Poul Møller*). Det har regeringen ikke lovet. Som det fremgår af aftalen, har regeringen valgfrihed med hensyn til, hvor besparelserne skal hentes.

Men der er igen en ting, jeg føler trang til at sige til det ærede medlem hr. Poul Møller, og som han nu nok alligevel bliver nødt til at tage som en fundamental forskel — der er mange andre, men her er en af de virkelig fundamentale forskelle — på det konservative parti og det radikale venstre: det radikale venstre ville aldrig gøre det, som det konservative parti har gjort igennem adskillige år, nemlig at føre hele sin økonomiske agitation på et krav om statsbesparelser, samtidig med at man lader partiets ordførere på de pågældende områder rejse land og rige rundt og fortælle, at på uddannelsens, på det sociale, på trafikens område skal der ikke spares, og lade partiets militærordfører rejse rundt og fortælle befolkningen, at der ofres for lidt på militæret. Jeg erkender, at vi ikke har de evner, der gør, at alt dette kan komme til at gå op med kravet om besparelser; det har man altså tilsyneladende

[Baunsgaard.]

hos det konservative folkeparti, og det er derfor, jeg siger, at ser man med samme kritiske øjne på de militære som på de civile budgetter, er det ikke noget uopnåeligt resultat at spare 125 mill. kr.

Der er områder, jeg føler trang til at advare imod, som jeg tidligere har gjort det. Det radikale venstre ønsker ikke, at der skal foretages sådanne nedskæringer i statens budget, at det går ud over den nødvendige udbygning af uddannelses- og trafikområdet, og vi ønsker ikke, at der i en almindelig velstandsperiode skal foretages besparelser i den sociale udbygning, hvor vi i øvrigt mener at den er påkrævet.

Om den politiske side af den sag, vil her behandle, vil jeg også gerne for mit vedkommende gøre et par bemærkninger. Når man har en mindretalsregering, kræver det ikke megen fantasi at forestille sig, at skal der overhovedet kunne arbejdes i dansk politik, skal der altså et samarbejde mellem regering og andre partier til. Vil man ikke det samarbejde, gør man rent faktisk dansk politik uarbejdsdygtig. Samarbejde er en simpel nødvendighed under en mindretalsregering, og da intet parti har udsigt til i en overskuelig fremtid at få flertal alene, er det ikke for meget at sige, at samarbejde mellem partierne er det grundlag, hvorpå dansk parlamentarisme og dansk politik i det hele taget må bygge sin tilværelse; det gælder samarbejde, samarbejdsvilje og samarbejdsevne. Den holdning vil det radikale venstre indtage, uanset hvilken regering vi har. Det vil nok kræve skiftende grad af overvindelse hos os at gøre det, men vi gør det. At partiet venstre nu accepterer de reale politiske forhold, tjener efter min opfattelse venstre til ære og peger selvsagt på visse fremtidsperspektiver.

Jeg har lige så lidt som andre trang til på nuværende tidspunkt at drage for vidtgående politiske slutninger, men der er nu alligevel en vis belæring at hente i den aktuelle situation også om det politiske klima og de politiske forhold partierne imellem. Det konservative parti gik med i et boligforlig, og jeg vil meget gerne gøre den indrømmelse, ikke mindst til partiets boligordførere, at man her lagde virkelig konstruktive evner og også sam-

arbejdsevner og samarbejdsvilje for dagen. Jeg tror, alle vil acceptere, at det konservative parti her gjorde en indsats af virkelig saglig betydning. Men man ville ikke være med i et økonomisk forlig. Er det nu, fordi man efter den samme saglige værdimåler, som man lagde til grund i boligforliget, er kommet til det resultat, at der ikke er behov for samarbejde på de økonomiske områder? Det kan det ikke være. Det konservative parti har selv stærkere end andre angrebet den manglende balance i dansk økonomi. Man anerkender et faktisk eksisterende behov, men det, man ikke vil, er altså at sætte sine egne saglige kræfter ind for en løsning — og hvorfor vil man ikke det?

Jeg har for vane at mærke mig, hvad det ærede medlem hr. Poul Sørensen siger uden for folketinget. Det hænger sammen med mange ting; det ærede medlem og jeg har jo fælles slagmark og meget andet. Jeg må sige, at den sidste tale, det ærede medlem har holdt, og hvori han begrunder, hvorfor det nu er så forkasteligt, det venstre har gjort, ikke er overraskende for mig, for den afslører i og for sig den manglende logik, som det ærede medlem nu og da betjener sig af, når han skal nå frem til en begrundelse for de konservatives adfærd. Se, det ærede medlem sagde, at det, han var bange for, var den radikale indflydelse på militær- og udenrigspolitikken. Det er altså det, der ifølge det ærede medlem hr. Poul Sørensen har fået ham til at afholde sig fra at lade sit parti tage del i det økonomiske forlig. Nu skal jeg ikke bede det ærede medlem om at forklare logikken i, at man godt kan gå ind i forhandlinger med det radikale venstre om et boligforlig, hvis økonomiske perspektiver mindst står mål med dem, vi her beskæftiger os med i dag, uden at være bange for den radikale militære forsvarspolitik, mens man ikke kan gå ind i et økonomisk forlig. Jeg tror, det ærede medlem hr. Poul Sørensen ved nærmere eftertanke vil få øje på den samme mangel på logik, som jeg har konstateret.

Vi er som sagt af den opfattelse, at man ikke skal tilsløre uenigheden i politik. Vi er uenige med de konservative i mange vurderinger af militær- og udenrigspolitisk art. Jeg tror, vi vil blive ved med at være det,

[Bauusgaard]

men det vil ikke få os til at ændre vor principielle opfattelse, idet vi på alle de øvrige områder vil lægge en samarbejdsvilje for dagen, som omfatter alle partier i dette ting, der er villige til at gå ind i et sagligt samarbejde. At gøre enighed på visse områder til betingelse for samarbejdet på helt andre områder og fastholde det synspunkt vil medføre, at man ikke kan samarbejde; så er der ingen mulighed for overhovedet at få dette folketing til at arbejde. Det tror jeg ikke vil være tilrådeligt.

Det ærede medlem hr. Poul Møller stillede nogle direkte spørgsmål til mig. Således spurgte det ærede medlem: er det sådan, at det radikale venstre under alle omstændigheder har sikret regeringen et flertal? Nej, bl. a. fordi det kan det radikale venstre ikke gøre. Men den indstilling, jeg her har lagt for dagen til den økonomiske politik, er et udtryk for det radikale venstres indstilling, og det, jeg har sagt om samarbejde, gælder, uanset hvad andre partier synes om det radikale venstre i den givne situation; når vi finder samarbejde nødvendigt, samarbejder vi, også selv om både venstre og de konservative skulle være imod. Noget sådant kan aldrig blive afgørende for det radikale venstre ved en saglig afgørelse af de økonomiske problemer.

Det tilkommer selvfølgelig ikke mig at blande mig i det, som det ærede medlem hr. Poul Møller sagde til det ærede medlem hr. Henry Christensen og til venstre, men jeg kan dog alligevel ikke tilbageholde én betragtning. Hr. Poul Møller sagde igen bebrejdende til venstre: ja men det er jo forkert, når man hævder, at det er de konservative, der nu har indtaget en anden holdning ved at sige på forhånd, at man, ligegyldigt hvad der skete, ikke ville være med, for det har jo i mange år, sagde det ærede medlem, været et fælles træk for venstre og de konservative, at højere skatter og afgifter anså man ikke for nogen god vej. Det kan jeg bekræfte. Kun i de perioder, hvor de to partier har været i regeringen, har man af en eller anden mærkelig årsag haft en anden opfattelse, også det konservative folkeparti. Det forklarer jo nok igen et og andet om klimaet i dansk politik.

Så siger det ærede medlem hr. Poul

Møller: vi har jo ikke fået en skattereform, bl. a. fordi venstre og det radikale venstre ikke ved, om de vil have en detailoms eller en merværdiafgift. Lad mig for det første bekræfte, at det, så vidt jeg har forstået venstre, er rigtigt; det er i hvert fald rigtigt for det radikale venstres vedkommende. Vi har ikke villet tage stilling, førend vi havde fået betænkningen om detailomstens mulige udformning. Vi har først villet have et grundlag for virkelig at sammenligne de to forslag, afveje fordele og ulemper over for hinanden. Det anser vi for at være saglig rigtigt, fordi vi simpelt hen er af den opfattelse, at en så stor og for befolkningen og erhvervslivet administrativt krævende reform skal man nu kende til bunds, inden man træffer sin beslutning. Det er muligt, det konservative folkeparti kender den, men igen kan jeg som illustration af, hvad det er, der foregår i dansk politik, ikke lade være med at sige, at det jo ikke er rigtigt, at man ikke har kunnet få en skattereform, fordi venstre og de radikale ikke har sagt, om de vil have detailoms eller merværdiafgift. De konservative har sagt, at de vil have merværdiafgift. Havde man ikke ledsaget udtalelsen herom med en tilføjelse om, at man ikke så gerne ville give den til denne regering, havde man måske mandet sig op til at give udtryk for, at man var parat til at stå ved denne opfattelse, og så havde der været et klart flertal her i folketinget. Så havde man ikke haft nødig i denne situation at spørge, hvad det radikale venstre ville.

For alle dem, der undrer sig over det radikale venstres indflydelse, er dette eksempel nok ganske illustrerende for, hvorfor det forholder sig sådan. Man tør nok sige, at man har den saglige opfattelse, men man tør aldrig politisk stå ved den.

Så siger det ærede medlem hr. Poul Møller, at man er klar over, at man vil have merværdiafgiften. Vi andre har sagt, at vi vil gerne se detailafgiften. Jeg ved, at det konservative folkeparti er gået stærkt imod en detailafgift, og jeg erindrer begrundelserne. Begrundelserne var — det ærede medlem hr. Poul Møllers egne — at man ikke ville have en afgift, der lagde skat på vandgrød. Den kronik erindrer alle, der interesserer sig for dansk politik: man ville ikke have afgifter på fødevarer, og man ville ikke have en afgift, der krævede registre-

[Bausgaard.]

ring af 50.000-60.000 virksomheder. Men hvad er det nu, man siger ja til? Nu siger man ja til en afgift, der lægger omsætningsafgift på alle fødevarer og kræver registrering, ikke af 50.000-60.000, men 400.000-500.000 virksomheder. Jeg bebrejder ikke de konservative det, men selve handlingsforløbet illustrerer jo igen nok noget om, hvad det virkelig er, der foregår på bænken her til højre i salen, og hvad det er, der leder den konservative agitation.

Vi har vort system og vor metode, siger det ærede medlem hr. Poul Møller. Jeg følger til: jeg håber trods alt, at dansk politik udvikler sig, så de får lov at beholde den for sig selv. Dermed er dansk folkestyre og dansk parlamentarisme bedst tjent.

Aksel Larsen: I en udtalelse af 4. januar fra Arbejdernes Fællesorganisation i København siges det, at de korslagte armers politik fra oppositionens side må bringes til ophør. Jeg erkender, at dette ønske fra fællesorganisationen er blevet opfyldt. De korslagte armers politik fra venstres og de konservatives side er bragt til ophør og erstattet af de knyttede eller de krævende nævers politik. Og på den anden side har vi set regeringen og socialdemokratiet indbydende brede armene vidt ud, tilbyde indrømmelser — eller måske skal det opfattes sådan, at det var mere noget i retning af „hænderne op“. Jeg vil gerne tro, at adskillige i regeringspartiet har ment, at det sidste var situationen, at her var det lejernes penge eller regeringens liv, det drejede sig om. Men nu har vi jo temmelig klare udtalelser af hr. Henry Christensen og af venstres formand, hr. Poul Hartling, om, at det var en situation, hvor regeringen ikke kunne væltes, og jeg er ikke sikker på andet, end at de har ret.

Jeg tror efter alt det, vi har oplevet nu, sammenholdt med vore tidligere erfaringer, at denne regering ville have affundet sig med endnu mere, end den nu har affundet sig med. Det er efter min opfattelse højst sandsynligt, at selv om den kom i december og sagde, at uden 740 mill. kr. mere i statsindtægter kunne den ikke leve, og landet ville gå under, så ville den vel have affundet sig med heller ikke at få de afgiftslovsforslag

gennemført, som man nu sammen med venstre og de radikale gennemfører.

Efter det firkantede forlig om boligpolitikken og efter det trekantede skatteforlig mellem regeringen, venstre og de radikale er det tydeligt, at man vil søge den økonomiske balance stabiliseret gennem en politik hårdhændet vendt imod den arbejdende befolkning. Man har ved forligene aftalt en udpræget klassepolitik til gavn for kapital-ejerne. Det ærede medlem hr. Egon Jensen, der taler for socialdemokratiet, siger: ja men boligproblemet klares også. Ja, sådan kan man jo se på det. Man vil gennemføre en huslejeforhøjelse, som vil ramme praktisk talt alle færdiggjorte eksisterende beboede lejligheder, måske lige med undtagelse af Albertslund og noget lignende, en huslejeforhøjelse, som tilsammen efter 8 års forløb skal flytte over 1 milliard kr. hvert år fra lejerne over til hus- og grundejerne og til de kapitalinteresser, der står bag dem. Det går ubeskåret til grundejerne, og selv om man siger, at halvdelen skal puttes i en kreditfond, der skal finansiere moderniseringer og lånes ud til nyt boligbyggeri, vel at mærke til markedsrente, de kendte 9½-10 pct., er det jo ingen dårlig forretning. Men jeg skulle kende hus- og grundejerne dårligt, hvis de ikke sagde, at har vi en kreditfond, som vi selv putter pengene i, er det ikke så godt, at vi anvender den til at få bygget nye og konkurrerende lejligheder; lad os hellere få moderniseret dem, vi har, og låne pengene ud til det. Så har man jo den fordel, at når de er moderniseret, kan man i kraft af moderniseringen få leje-forhøjelse også i disse lejligheder — og så går svikmøllen videre. Man kan naturligvis godt sige, at boligproblemet er klarert. Det er klarert på den måde, at man vil gøre det meget dyrt at have en bolig i dette land, så dyrt, at mange mennesker ikke har råd til at have en bolig eller have en menneskeværdig bolig, og det kan derfor godt være, at — om jeg så må sige — det kontante efterspørgselspres efter boliger vil mindskes i løbet af de 8 år, hvor denne husleje-forhøjelse, og hvad dertil hører, gennemføres; men det er dog vist ikke det, man i almindelighed opfatter som boligproblemetets løsning.

Hvad man end mener om dette, turde

[Aksel Larsen.]

det være klart for enhver, at det boligpolitiske forlig, der er indgået mellem de fire gamle partier, havde regeringen ikke behøvet at indgå. Der var intet, der kunne tvinge den til det. Ja, det er rigtigt, at der blev sluttet et lille boligpolitisk forlig i foråret, hvor man sagde nogle ubestemte ting i en betænkning om, at man ville have spørgsmålet ordnet inden 1. januar, hvilket viste sig ikke at kunne lade sig gøre; men der var ikke noget, der bandt hverken den ene eller den anden parthaver i det firkantede forlig til at gennemføre præcis dette eller hint; dog var der vist én ting, som var ubetinget i det, nemlig at man skulle have en ordning, hvorved simpelt hen huslejen i alt nyt byggeri blev sat ned. Det er i hvert fald ikke opfyldt ved det boligpolitiske forlig, man er indgået på nu.

I øvrigt ligger det sådan, at politisk kunne regeringen og socialdemokratiet ikke tvinges til at gå ind på dette husleje-forhøjelsesforlig, og de må altså have gjort det af andre grunde. Deres liv kunne ikke bringes i fare, de kunne ikke tvinges til valg, men de har alligevel gjort det. Og det er så meget mere bemærkelsesværdigt, som man dog må vide, hvad der var regeringens officielt erklærede boligpolitik. Efter at den i 2 år havde ivret imod socialistisk folkepartis forslag om en offentlig boligfond — der ville betyde en virkelig løsning af finansierungsproblemerne og dermed bevirke i begyndelsen en huslejenedsættelse i det nye byggeri og, efterhånden som obligationsmarkedet aflastedes, også en mulighed for konvertering af obligationerne i det noget ældre byggeri, således at lejen også dér kunne sættes ned — efter at man i 2 år havde afvist vort forslag om en boligfond, mandede socialdemokratiets kongres i sommeren 1965 sig op til at sige, at en boligfond måtte der til. Derpå kom der i efteråret en boligskitse fra 5 socialdemokratisk ledede organisationer med Landsorganisationen i spidsen; og til slut mødte regeringen selv op med sin skitse til en boligfond, som jeg i og for sig må sige i oplægget var mere realitetsbetonet end den, der var kommet fra de fem organisationer, for de ville jo i alt væsentligt skaffe pengene ved at forhøje huslejen i den eksisterende boligmasse og ved at lægge afgifter på parcel-

huse og noget lignende. Det var dog en boligfond. Men regeringen fik den snilde idé, da den havde opdaget, at den jo havde en masse penge til gode i Nationalbanken — dér står jo de penge, staten ikke bruger — at den jo kunne lade sig udbetale nogle af disse penge, vel at mærke ikke i pengesedler, men i de obligationer, der ligger i Nationalbanken; de kunne flyttes over til en statsejet boligfond, og renterne af disse obligationer — renten er jo ret høj — kunne derpå anvendes til nedsættelse af renten for nybyggeriet i fremtidige år.

Ja, jeg erkender, at i princippet er det det samme, som vi har foreslået med vort forslag til boligfond. Det er gjort på en anden måde — efter vor mening på en dårligere måde, men det kunne altså gøres. Der var den realitet i det, at hvis man anvendte denne metode, kunne man for alt fremtidigt, i hvert fald socialt betonet, boligbyggeri sikre en reel rente, der i hvert fald ikke var højere end 6½ pct. Vi kunne ønske, renten kom længere ned, men vi vil erkende, at det dog allerede ville være et fremskridt, hvis man kom ned fra ca. 10 pct. i rente til 6½ pct.; og det er sikkert rigtigt, at dette ville have bevirket en husleje, der ville blive 30 pct. lavere, end den ellers ville være.

Dernæst ville regeringen jo også have skattemæssig ligestilling mellem ejere og lejere.

Det var regeringens boligpolitiske udspil under de forhandlinger, der har været ført her i januar måned, men — om jeg så må sige — på en nat eller på et døgn blev det alt sammen solgt, uden at man fik andet for det end en midlertidig sikkerhed med hensyn til en begrænsning af det egentlig sociale boligbyggeri. Jeg kan ikke mindes, at nogen regering eller noget parti har holdt et så stort samlet januarudsalg af sine synspunkter og sin politik — endda uden at få noget videre for det.

Hr. Egon Jensen karakteriserer hele denne situation ved at sige, at nu er der vårbrud undervejs. Og det begrundes han med, at efter at man har solgt de boligsøgende, og efter at man har solgt lejerne, har man nu aftalt en skattepolitik for fremtiden; der er oven i købet udarbejdet en køreplan for forhandlingerne i meromsudvalget. Jeg skal ikke være særlig ond

[Aksel Larsen.]

ved denne køreplan, selv om det jo er besynderligt, at den køreplan, den højtærede statsminister kom med, ikke startede med at sige, hvad vi skulle gøre først — ellers er det dog sådan i en køreplan, at den første station nævnes først; nej, den nævnte den sidste station først: at man skulle have en almindelig vareafgift udformet enten som en meroms eller som en detailoms. Og så skulle principbeslutning om dette være truffet så tidligt som muligt i foråret inden en bestemt skæringsdato. Det er nu blevet til, at denne principbeslutning om, hvilken slags meroms eller detailoms man vil have eller en anden almindelig vareafgift, skal være truffet senest den 10. maj, og den 1. juni skal hele lovgivningen om en skattereform være færdig.

Ja, jeg tillader mig rent ud at sige, at dette er nøjagtig lige så realitetsbetonet som alt det, vi hidtil har hørt fra regeringen og fra det konservative folkeparti om, hvor hurtigt man kunne gennemføre en meroms. Ingen af de frister, man hidtil har sat, er blevet overholdt, ingen af forhåbningerne er blevet opfyldt, heldigvis, og jeg tvivler på, at man kan få de frister overholdt, som man her har sat; men det må de, der absolut ville have sådanne frister, naturligvis om. Jeg vil bare gøre opmærksom på, at det er direkte urigtigt, når man siger, at en almindelig vareafgift, en meroms eller detailoms, er afgørende for, at vi kan få en skattereform. Det har ikke noget med hinanden at gøre. Naturligvis, hvis man forøger forbrugsbeskatningen, og hvis statens behov ikke opsluger hele det forøgede provenu af forbrugsbeskatningen, ja, så kan det få indflydelse på visse skatteskalaer og noget sådant i den direkte beskatning, men det er jo det hele. En skattereform er en revision, en omkalfatring og en rationalisering af hele skattesystemet. Vi mener naturligvis, at det bør gøres med socialt sigte, men det må det være.

En reform af indkomstbeskatningen er uægtelig nødvendig og har været nødven-

dig i mange, mange år. Det, vi må have, er først og fremmest en effektiv skatteligning. Vi har det ikke. Lønmodtagere og dermedigestillede er kontrolleret af skattemyndighederne omtrent på kroner og øre. Det kan selvfølgelig ske, at dem, nogle modtager honorarer fra, glemmer at opgive det til skattevæsenet, og at de pågældende derfor glemmer at skrive det på deres selvangivelse, men det viser sig jo, at krukken kan gå så længe til vands, at den kommer hankeløs hjem, og det bliver altså opdaget. Men det er småpenge i forhold til de indtægter, der i øvrigt holdes uden for selvangivelserne af dem, som ikke er lønmodtagere og ikke på den måde er kontrolleret.

Jeg vil over for den nuværende finansminister erindre om, hvad jeg har måttet sige til hans forgænger, at jeg har ligningsdirektørens ord for, at selv med den nuværende kontrollov kunne man komme langt længere med kontrol med selvangivelser og med at finde de indtægter, der ikke er skrevet på, hvis der blot var den fornødne vilje til at give ligningsmyndighederne mere arbejdskraft. Jeg vil tilføje, at efter min opfattelse kunne man også efter den gældende kontrollov gå langt længere med hensyn til at kræve oplysninger af banker og sparekasser om folks indestående, om renteudbetalinger og dividendebetalinger. Hver eneste arbejdsgiver i dette land kan og skal give meddelelse til skattevæsenet om, hvad han udbetaler til hver eneste af sine arbejdere i løbet af et kalenderår. Hvorfor i alverden kan banker så ikke få pligt til at meddele, hvad de har udbetalt i renter og dividender til alle deres kunder i løbet af et kalenderår? Det måtte være ganske let i særdeleshed nu, da bankerne er gået over til de nye systemer for bogholderi.

Naturligvis, hvis man reviderede kontrolloven, ville det gå endnu bedre, og så er der altså det ved det, at hvis vi fik en skattereform, der gjorde det hele langt mindre indviklet, end det er nu, ville det

[Aksel Larsen.]

blive langt lettere. For som det er nu — det har jeg også ligningsdirektørens ord for — må tre femtedele af ligningsdirektoratets personale beskæftige sig med at hitte ud af skattelovgivningen, og kun de to femtedele er til rådighed for det egentlige ligningsarbejde.

Må jeg i den forbindelse benytte lejligheden til at rette et spørgsmål til finansministeren eller give finansministeren en oplysning — det er vist mere rigtigt sagt. For 8 år siden sendte tolddepartementet et brev til skattedepartementet, hvori man meddelte, at toldvæsenet i kraft af hele sit arbejde sad inde med værdifuldt materiale, der i høj grad kunne støtte skattemyndighederne i deres undersøgelse af, hvad erhvervsdrivende måtte have haft i indtægter. Man var villig til at stille dette materiale til rådighed, hvis skattedepartementet var interesseret og ville anmode derom. Jeg opfordrer finansministeren til at efterlyse, hvor det brev er strandet, i hvilken skuffe det er blevet låst ned, sådan at der ikke er sket noget som følge af dette initiativ fra tolddepartementets side.

Og så vil jeg i øvrigt sige, at ud over en effektiv skatteligning, som kunne gøre en ende på den tilstand, at 5-6 milliarder kroners indkomst om året holdes uden for selvangivelserne, altså unddrager sig beskatning — det berører formodentlig statskassen et par milliarder om året — bør vi have skattefradragetsreglen afskaffet, denne umulige regel, som ved en fejltagelse er kommet ind i skattelovgivningen, og som gør det hele så håbløst og indviklet og dyrt. Vi må have ryddet op i fradragetsjunglen, ikke blot opsparingspræmieringer og den slags, men man bør kigge meget mere på fradrag for repræsentationsudgifter og reklame, end man hidtil har gjort, og man bør også kigge på afskrivningsreglerne; der er nok at gøre.

Alt dette arbejde afhænger ikke af, at vi får en eller anden form for omfattende afgift på varer, det afhænger ikke af en meroms eller en detailoms; arbejdet kan trøstigt gå i gang med det samme — og bør gå i gang med det samme. Så kan vi se, om vi skal have en meroms eller en detailoms.

Jeg skal gerne oplyse hr. Poul Møller om,

at jeg også har taget forbehold over for meroms og sagt, at vi vil se, hvordan detailomsskitsen ser ud — det har der ikke været tid til i disse dage — og i øvrigt vil jeg have lov til at overveje, om det vil være rimeligt at gå over til en sådan almindelig vareafgift; det må vi da have lov til, før vi træffer afgørelsen. Men jeg er ikke tilhænger af, at man i betydelig grad forøger forbrugsskatterne og bruger provenuet til at nedsætte indkomstskatterne, for det kommer til at gavne de bedre bemidlede. Jeg er ganske klar over, at uden forbrugsskatter klarer vi ikke dette samfunds økonomi og slet ikke statens, men det er da også klart, at man må have indkomstbeskatningen, den direkte beskatning, for at kunne afbalancere de sociale uligheder, der opstår på grund af forbrugsbeskatningen, og derfor skal man være varsom med at nedsætte provenuet af indkomstbeskatningen.

Nu er boligforliget jo suppleret med det trekantede forlig om afgifter og meget andet. Jeg har forligsdokumentet her; det er ikke alt for oplysende, men lad mig begynde med det, som i hvert fald er klart derved, at de tre lovforslag, vi nu behandler, er sat på dagsordenen til anden behandling. Den foreslåede forhøjelse af benzinafgiften er droppet. Det var jo noget, vi kunne vente. Det ville sikkert være blevet de radikales indsats i denne forbindelse, uanset om der var blevet forlig med venstre eller ej. Den forhøjede tobaks-, øl- og spiritusbeskatning bibeholdes stort set. Der er nogle smålempelser, men da det hele er omkalfatret, vil jeg anbefale, at man undlader at stemme om ændringsforslaget, for at man ikke skal få det indtryk, at vi ved anden behandling ville stille os sympatisk over for forhøjelsen i det hele taget. Ved tredje behandling agter vi at stemme imod.

Må jeg sige om det ændringsforslag, jeg har stillet til lovforslaget om øl- og spiritusafgifterne, at vi er af den opfattelse — og jeg tror, den sådan set deles af alle partier — at restaurationsskatten er alt for høj, og at den faktisk burde afskaffes. Vi har endda med finansministerens forgænger en aftale om, at hvis vi fik en eller anden form for almindelig vareafgift, skulle den ubetinget bortfalde. Det var den eneste punktafgift, han kunne love skulle bortfalde. Nu forhøjer

[Aksel Larsen.]

man den almindelige øl- og spiritusbeskatning, og for at der ikke af restauranterne skal svares højere skat, nedsætter man restaurationsafgiften med et par procent. Derved stiger priserne på restauranter alligevel, for de får jo stigningen af den almindelige øl- og spiritusafgift. Jeg synes, man skulle forfare, som man har gjort ved en tidligere lejlighed, at man som en begyndende afvikling af restaurationsafgiften nedsatte procentsatsen med så meget, at priserne på restauranter kunne holdes uændrede trods den almindelige afgiftsforhøjelse, der sker. Derfor har vi stillet vort ændringsforslag om, at procenten for restaurationsafgiften skal sættes ned fra 18 til 12. Derved vil man opleve, at priserne på restauranter kan holdes i ro — jeg håber, at restauranterhvervet vil holde fornøden justits inden for sine rækker. Jeg håber, at man både af hensyn til den danske befolkning, der mange gange må søge restauranter — det er jo ikke alle, der laver mad og sådant hjemme — og af hensyn til de mange udlændinge, der kommer her til landet, vil vedtage dette ændringsforslag.

I forligsdokumentet, kan jeg ikke se noget om, hvad der skal ske med aktieselskabsskatten. Den er ikke nævnt. Det er klart for os, at forhøjelsen af stempelafgifterne gennemføres; denne sag er på dagsordenen her, og den vil vi stemme for. Men aktieselskabsskattens forhøjelse eller rettere sagt aktieselskabsskattens bibeholdelse på det niveau, den har ligget på i år, står der ikke noget om. Jeg har i udvalget bedt om, at der måtte blive afgivet betænkning over det af regeringen fremsatte lovforslag om aktieselskabsskat, men det er blevet afslået; der skal ikke afgives betænkning, forslaget skal blive liggende i udvalget, til vi når frem til oktober, så afgives der en beretning om, at vi ikke blev færdig med arbejdet med det.

Altså, det korte af det lange er, at aktieselskabsskattens forhøjelse skal bortfalde, og så skal der spares 125 mill. kr. på en eller anden måde. Ja, jeg spørger ligervis som hr. Baunsgaard: hvor skal de spares, har regeringen nogle ideer? Jeg har nok hørt hr. Poul Møller her sige, at han i udvalget har foreslået 100 mill. kr.s besparelser. Jeg har måske været uopmærksom, for jeg

hørte ikke hr. Poul Møller opregne besparelser på 100 mill. kr. Han talte om, at der var nogle love, vi kunne lade være med at vedtage, og noget sådant, men hvis han virkelig har en sådan skitse på 100 millioner kroners besparelser, så lad os dog få den skriftligt og se på den. På den anden side må jeg naturligvis ligesom hr. Baunsgaard sige, at det ville jo være let for regeringen at spare de 125 mill. kr. og mere, hvis den ville kigge på militærbudgettet, og det opfordrer vi den til.

Med alt dette ligger det altså sådan, at regeringen får 440 mill. kr., i hvert fald efter det regnestykke, man har forelagt os. I december måned kom regeringen og sagde, at den måtte have 742 mill. kr., ellers gik det hele galt. Jeg ved ikke, hvad der er grunden til, at den kan klare sig med 300 millioner mindre; jeg ved blot, at nu, da man altså får 300 mill. kr. mindre end det, man i december erklærede for uomgængelig nødvendigt, hævder man, at nu er den økonomiske balance sikret, nu er byggeriet sikret, og nu er beskæftigelsen sikret. Det er skønne løfter, og vi skal jo vente og se, hvordan de forholder sig til virkelighedens barske realiteter.

Så er der ejendomsskatterne, og det interessante ved dette forligsdokument er jo, at det — jeg vil tillade mig, hr. formand, at læse et kort afsnit op — begynder med at sige:

„De enkelte kommuner kan udskrive ejendomsskatter begrænset til, hvad der efter de hidtil gældende maksimumsbestemmelser (herunder også dispensationsbeføjelser) og regler for forhøjelse af satserne kan udskrives på grundlag af 12. alm. vurdering. Når beløbet er fastsat under hensyn til ovennævnte begrænsninger, sker udskrivningen på grundlag af 13. alm. vurdering.“

Det vil jo stort set sige, at kommunerne og amtskommunerne i ejendomsskatter vil få ind nogenlunde så meget, som de ville have fået, hvis man stadig væk skulle vurdere ejendommene efter 12. alm. vurdering, men byrderne skal udliciteres efter ansættelserne ved 13. alm. vurdering, og det giver utvivlsomt en ikke ringe skævhed, da vi godt ved, at i det, man kalder mere eller mindre bymæssige bebyggelser, er vurderingerne steget meget mere, end de

[Aksel Larsen.]

er steget for landbrugsejendomme. Det er altså landbrugsejendommene, der her er sikre på en lettelse, og når det står først i forligsdokumentet fra de tre partier, tager man jo ikke fejl: det var venstres kardinalpunkt, det var det absolut ultimative krav; her skulle ske noget, ellers turde venstre ikke vedstå boligforliget.

Der har været talt om, hvorvidt statsministeren var i fare og regeringen var i fare. Jeg tror det altså ikke sådan set, men dette her indicerer for mig, at venstres nye formand måske har været i en temmelig alvorlig formandsmæssig livsfare, og at han har fået lov til at redde livet mod at gennemføre denne lettelse i ejendoms-skatteerne.

Det vil jo få den ubehagelige følge, at mange kommuner kommer til at mangle penge. De har budgetteret med stigende ejendomsskatter, og det kan de nu ikke i det mål, de har regnet med, og så må de se, hvordan de skaffer pengene på anden måde. De højst 30 mill. kr., staten skal stille til rådighed, vil jo nok blive opslugt af Albertslund og Munkebo, så mange kommuner vil blive nødt til at forhøje kommuneskatteprocenten, og måske er der nogen, der vil føle sig fristet til at tage større priser for gas og elektricitet.

Når dette er sagt, vil jeg sige, at boligforliget for mig er det hårdeste og mest brutale, der er sket. Men forliget med venstre og de radikale om ejendomsskatter, om afgifter, om besparelser, om, at aktieselskabsskatten skal bortfalde, og om, at formueskattens bundgrænse skal sættes op over de 150.000 kr., regeringen havde foreslået, til 200.000 kr., hvorpå der skal ske en affladning af formueskatten fra 200.000 til 600.000 kr., er for mig langt alvorligere i sit perspektiv.

Hr. Egon Jensen vendte sig imod vort ændringsforslag om, at restaurantskatten skulle nedsættes til 12 pct., med den motivering, at man kunne ikke undvære de 50 mill. kr. Jeg må rigtignok spørge, om det står så skralt til, at mens man kan undvære 300 mill. kr., så kan man ikke undvære 50 mill. kr. mere. Dernæst må jeg angribe det andet argument, hr. Egon Jensen kom med. Han sagde: det må vente til en skattereform. Se, hver gang der er

noget, som på nogen måde kan have betydning for mindrebemidlede, må det vente til en skattereform, men når det er noget, som er til gavn for formueejere og velstillede, så haster det. Aktieselskabsskattens nedsættelse — for det er jo det, man beslutter ved ikke at bibeholde forhøjelsen — skal ikke vente til en skattereform, det skal gennemføres nu. Lettelse af formueskatten med formentlig 140 mill. kr. skal gennemføres nu, det skal ikke vente til en skattereform, men lettelse af restaurant-skatten med 50 mill. kr., det skal vente, og det skulle jo også forhøjelsen af lønmodtagerfradraget, som ville berøve statskassen 90 mill. kr. Formueejerne skal derimod have lempelser, og det skal være nu, det skal ikke vente.

Jeg anser dette forlig for det alvorligste, ikke så meget på grund af dets detailindhold, men fordi regeringen dermed ganske vist har sikret sig, at den kan regere videre, men den har også gjort sig afhængig af venstre, og det er venstre, der bliver så temmelig afgørende for regeringens politik i resten af dens funktionsperiode indtil et valg. Tidligere, da socialdemokratiet var i regeringskoalition med det radikale venstre, fik vi, hver gang der blev gennemført noget, som stred mod socialdemokratiets politiske program, at vide, at det var desværre disse nederdrægtige radikale, som man måtte tage hensyn til. Nu skal vi vel opleve, at vi i den kommende tid får at vide, at det er jo desværre sådan, at det er venstre, der bestemmer. Det er det, jeg anser for det alvorlige, at man har bragt sig i den situation, som regeringen godt ved den ikke havde behøvet at bringe sig i. Regeringen kan regere videre, men den er afhængig af venstre, og den har fået lov til at regere videre igennem boligforliget og afgiftsforliget og ejendomsskatteforliget mod at føre VK-politik.

Sammenfattende vil jeg have lov til at sige, at det, der nu er sket, er, at i stedet for en boligfond med lavere renteomkostninger vil man fordoble huslejen i de fleste bestående lejligheder. I løbet af 8 år skal mindst 1 milliard kr. årlig flyttes fra lejerne til grundejerne. I stedet for at gøre boligbyggeriet til en samfundsopgave forøger man derved ejendomsbesiddernes formuer med mere end 10 milliarder kr., og dette

[Aksel Larsen.]

lægger naturligvis et ekstra pres på obligationsmarkedet med rentestigning som følge. I stedet for udvidelse og sikring af det sociale byggeri vil man begrænse det — tallet er jo sat ned fra 15.000 til 12.000 — og man vil sætte lejen i de bestående ejendomme op til samme højde som i de private ejendomme. I stedet for at holde løfterne om skattemæssig ligestilling mellem lejere og husejere vil man bevare uligheden både gennem de 8 år og senere. I stedet for et rimeligt forhold mellem lønninger og priser påtænkes der en yderligere forfalskning af pristallet, ved at man reviderer udgifterne til bolig, og der påtænkes et attentat på lønreguleringen. Om det sidste lykkes, ved vi naturligvis ikke, men at tankerne er der fra regeringens nye støtteparti, det har vi fået besked om. I stedet for en ajourføring af lønmodtagerfradraget til 800 kr., som regeringen oven i købet selv stillede forslag om i fjor, og som kun ville koste statskassen 90 mill. kr. om året, nedsætter man formueskatten med 140 mill. kr. I stedet for aktieselskabsskatten og effektiv skat på grundspekulation udskrives nye forbrugsskatter. I stedet for militære besparelser vil man skære de offentlige civile anlægsudgifter ned — ja, for jeg går ud fra, at det er dem, man tænker på med de 125 mill. kr., selv om jeg naturligvis håber, at man vil tage under overvejelse det, hr. Baunsgaard og jeg har sagt om, at man skulle hellere kigge på militærbudgettet. I stedet for den tiltrængte reform af indkomstbeskatningen med kildeskat og med oprydning i fradragsjunglen har forligspartierne nu aftalt overgang til flere forbrugsskatter gennem merooms eller detailoms eller på anden måde. I stedet for afvikling af landbrugsstøtten gennem opgivelse af de høje hjemmemarkedspriser giver man landbruget mere statsstøtte, derved at man nu letter landbrugets ejendomsskatter. Alt dette, det er VK-politik vendt imod lønmodtagerne og vendt imod lejerne, og den har de radikale nu tilsluttet sig, men den gennemføres af en socialdemokratisk regering.

Derved har socialdemokratiet naturligvis sikret sig, at folketingsvalg er udskudt i en ubestemt fremtid, og så mener man formodentlig, at man har nået noget stort ved den opløsning af VK-samarbejdet, som til-

syneladende er blevet demonstreret ved de undskyldende ord fra hr. Henry Christensen og de hvasse ord fra hr. Poul Møller i dag. Jeg er klar over, at der er en alvorlig kurre på tråden, men på den anden side: tiden går og havet sletter alle spor. Og mon det ikke går sådan, at hvis de to partier får det, som de gerne vil have det, hvis de efter næste folketingsvalg bliver i stand til at danne regering, så vil atter det skilte føje sig sammen, og så får vi en rent borgerlig regering, der kan regere videre, måske mere hårdhændet, på det politiske grundlag, man nu har lagt ved forligene?

Naturligvis, det er ikke endeligt afgjort alt sammen; afgiftslovene bliver afgjort i dag, men det boligpolitiske forlig skal først udmøntes i lovforslag og bestemmelser. Det tager meget lang tid at udarbejde det, så meget mere som der vil blive det mest herlige hundeslagsmål om praktisk talt alle punkter og om hver eneste sætning i det boligpolitiske forlig. Der er altså tid, og derfor, hvis Landsorganisationen ville, og hvis lejerbevægelsen ville — og jeg tror, den vil — så kunne man nå at øve indflydelse endnu i hvert fald på socialdemokratiet og forsøge at få det til i nogen grad at kridte støvlerne og ikke under de kommende forhandlinger være lige så meget på glidebane, som man har været hidtil. Det siger jeg i særlig grad med adresse til Landsorganisationens ledelse, for jeg ved jo meget vel, hvilken rolle den har spillet i denne situation og hele dens udvikling, og jeg ved jo, hvor meget hensyn den socialdemokratiske folketingsgruppe måtte tage til et ligefremt ultimatum fra Landsorganisationen. Hvis Landsorganisationen vil være lige så aktiv med hensyn til at protestere imod boligforliget og kræve, at man afbøder det værste, når det nu skal udformes, så kan der naturligvis nås en hel del.

Så er der jo også det ved det, at der kommer et kommunevalg den 8. marts, og det kan jo godt være, at vælgerne ved kommunevalget tænker kærligt på de fire forligspartier, der i den grad vil sætte huslejen op og løse boligproblemet ved at gøre det for dyrt at have en bolig i dette land, så de giver dem en sådan advarsel, at de alligevel må betænke sig på at føre boligforliget igennem i dets fulde konsekvens.

[Aksel Larsen.]

Der var en leder i Aktuelt i går, der havde den herlige overskrift „Mod og tålmodighed“. Jeg ved ikke, om jeg skal sige, at det er et trist mod, de fire partier har haft, da de indgik boligforliget. Men jeg må sige, at det er en mærkelig form for mod, regeringen har haft og socialdemokratiet har haft, da man indgik på disse to forlig. Det skyldes måske, at man regner med, at arbejder vælgerne i dette land har et helt udtømmeligt fond af tålmodighed. Det tror jeg ikke.

Rimstad: Ved første behandling af lovforslagene vedrørende forhøjelse af afgifter på tobak, spiritus, vin og øl i begyndelsen af december sidste år sagde jeg på mit partis vegne, at vi ikke ville tage et medansvar for at give regeringen flere penge mellem hænderne. Dengang drejede de to lovforslag sig om et beløb på i alt 510 mill. kr., og de ville sammen med det tredje lovforslag, vi behandler i dag, det om forhøjelse af stempelafgiften, som foreslås gennemført uændret her ved anden behandling, i skønnet provenu have indbragt i alt ca. 650 mill. kr. Gennem det afsluttede økonomiske forlig er dette tal blevet reduceret til omkring 580 mill. kr., altså med 10 pct., der udelukkende falder på giftskatterne.

Mit parti har ikke siden første behandling ændret sit principielle syn på disse afgifter; vi vil ikke stemme for dem, dels, som jeg sagde, fordi vi ikke vil betro regeringen flere penge — det kommer jeg tilbage til — men også fordi vi føler, at det nu er på tide, at der tages et hensyn til den erhvervsgruppe, som lever af at producere og handle med tobakken og drikkevarerne, og som efterhånden hvert år skal se sit salg i fare gennem en fornyet og tyngende beskatning.

Hvad stempelafgiften angår, afviser vi også her forhøjelserne, som er en belastning for erhvervslivet i almindelighed og en særlig stor belastning ved generationsskifter inden for landbruget og hvor der ellers overtages fast ejendom.

Med hensyn til ændringsforslagene vil vi afholde os fra at stemme ved samtlige afstemninger om disse.

Når vi her tager det standpunkt, at vi ikke vil betro regeringen yderligere midler, er begrundelsen ikke alene den, at vi ingen tillid har til fastheden i regeringens førelse

af penge- og finanspolitikken, men også den, at vi i den øjeblikkelige situation ikke mener det nødvendigt og heller ikke hensigtsmæssigt med en yderligere stramning af finanspolitikken. De skærper, som pengepolitikken blev underkastet i 1965, bl. a. gennem sommerens obligationsrationering, har jo endnu ikke nået deres fulde virkninger. Alligevel tænker man nu i regeringen — med det nye økonomiske forlig vel indenbords — på at slække den kreditstramning, som kom til verden under så megen politisk hovedpine, men til slut dog med fuld tilslutning fra alle sider. Det er således karakteristisk for regeringens meget ustabile økonomiske linje, at den knap nok om fredagen har fået det økonomiske forlig igennem, før den højtærede statsminister om lørdagen i Løgstør udtaler, at han nu uden risiko kan opfordre Nationalbanken til at føre sine forhandlinger til ende med realkreditinstitutterne med henblik på at opnå en gradvis lempelse i kreditstramningen, så et brud i byggerytmen kan undgås.

Den rationering af obligationer, som vi indførte sidste sommer, lagde imidlertid byrderne på produktionen og ikke på boligbyggeriet, som statsministeren utvivlsomt hentyder til med ordet „byggerytmen“. Det fremgår klart af, at produktionens lånemuligheder blev skåret ned, medens boligbyggeriets blev øget. De første reduceredes med 25 pct. og 10 pct. for henholdsvis industriens og landbrugets vedkommende, medens de sidste blev hævet med 10 pct., alt beregnet ud fra det foregående år.

Derfor forekommer statsministerens udtalelse i Løgstør særdeles ejendommelig. Ganske vist er det brud i byggerytmen, som han frygter, utvivlsomt under optræk, men det skyldes næppe obligationsindskrænkningen, som jo ingen indskrænkning blev. Byggeriets vanskeligheder er, så vidt jeg kan se, knyttet til renteproblemerne — måske mindre til rentens meget store højde, som vel burde give anledning til refleksioner på rette sted, men som bygherrerne, hvad enten de nu er sociale eller private, altid vil regne med kan væltes over på lejerne. Derimod har balancen mellem det sociale og det private byggeri sammen med den megen tale om boligfonds og kunstig rentesænkning for statens midler uden tvivl en meget væsentlig indflydelse på rytmen i

[Rimstad.]

bogligbyggeriet og på den tilbageholdenhed med hensyn til byggeinitiativet, som man fra privat side ganske rigtigt udviser. Man er simpelt hen bange for regeringen, bange for, at den skal favorisere det sociale byggeri gennem en kunstig rentessenkning alene beregnet for denne favorit, og bange for den meget svingende økonomiske politik, der i det ene øjeblik opererer med kreditstramning med mulighed for rentenedsættelse og i det næste med kreditlempelser og skærpelse af finanspolitikken, som begge virker renteforøgende. Man mangler kort sagt i byggekredse ligesom i politiske kredse tillid til en fast linje i regeringens økonomiske politik.

Det er mangelen på denne faste linje, der er baggrunden for først og fremmest det radikale venstres og nu også det liberale venstres muligheder for at presse regeringen for kortsigtede indrømmelser. En sådan, jeg kunne i dag fristes til at sige piratpolitik kan selvfølgelig kun blive til lapperier på den økonomiske politik. Jeg tror for resten, at det er socialdemokratiets næstformand, hr. Hans Rasmussen, der først har brugt ordet lapperi om de ved forliget opnåede resultater. Men det er ikke lapperier, vi har brug for i vort samfunds nuværende økonomiske situation, som er dårligere, end de fleste vist tænker sig. Vi har et stort valutaunderskud, vi har alt for stærkt stigende priser og lønninger. Vi må i 1966 måske imøde se en svækkelse af konjunkturerne, som meget vel kan udarte sig til noget værre i 1967, hvis vi ikke snart besinder os på at pleje vor konkurrenceevne over for udlandet dels gennem en fornuftig rentepolitik med støtte til den private opsparring og dels ved at undlade alle socialistiske eksperimenter på afskrivnings- og investeringsfronterne.

Af det, jeg her har sagt, vil det fremgå, at mit parti ikke har nogen tillid til, at den nuværende regering er i stand til at tage tilstrækkeligt reb i sejlene til at kunne klare et økonomisk uvejr. Jeg erindrer her om den højtærede finansministers udtalelse i forbindelse med finanslovforslagets fremsættelse. Ministeren sagde, at væksten i de offentlige udgifter i henhold til forslaget bliver stærkere end den forøgelse, der kan ventes i den samlede produktion. Trods denne erkendelse og trods vort store valuta-

underskud i 1965, trods statens forøgede drifts- og anlægsbudget og trods samfundets stærkt forøgede private forbrug synes regeringen tilsyneladende stadig at befinde sig i lykkelig uvidenhed om, at vi alle samfundsmæssigt set lever over evne. I hvert fald gør den intet dér, hvor det må synes mest ligetil at begynde, nemlig med en reduktion af statens udgifter. Den synes derimod — det viser de forslag, vi drøfter i dag — at være meget villig til at stikke hænderne i borgernes lommer for at dæmpe et privat forbrug, som den selv gennem sin løn- og pristalspolitik har været den første til at åbne mulighederne for. Det er denne, synes vi, meget kortsynede politik, som mit parti ikke kan sanktionere, og af den konservative ordførers tale kunne man forstå, at heller ikke de konservative ønskede at tage noget medansvar.

Anderledes stiller det sig øjensynligt hos venstre, som med sin tilslutning til disse forslag går ind som garant for regeringens efter vor opfattelse meget letsindige overevne-politik. Vi har naturligvis i mit parti bemærket os udtalelser i dagspressen efter det indgåede økonomiske forlig, udtalelser, hvori det ærede medlem hr. Poul Hartling siger meget interessante ting. For det første hævder han, at der ved denne lejlighed ingen muligheder var for et regeringskifte, fordi regeringen havde sikret sig et andet flertal til gennemførelsen af et andet og dårligere økonomisk forlig end det, han selv var med til at slutte. Jeg tvivler på, at dette er rigtigt. Hvis et sådant alternativt flertal også havde omfattet de radikale, skulle disse nok have sørget for, at forliget nogenlunde kom til at se ud som det, hr. Poul Hartling gik ind for; for det forlig var jo næsten helt og fuldt et radikalt forlig, som venstre blot lagde stemmer til. Og var det alternative flertal kommet til verden som et rent socialistisk flertal, omfattende også liberalt centrum, ja, så kunne den borgerlige opposition have gratuleret sig selv, for så var i hvert fald regeringen Krag's muligheder forbi senest ved næste ordinære valg.

Men i øvrigt er det jo på ingen måde givet, at den højtærede statsminister ikke selv havde valgt at gå nu. Hr. Poul Hartling må vide dette, for han har da flere gange i dagspressen kunnet læse, at socialdemo-

[Rimstad.]

kratiet kun ville give sig dertil og dertil, og at alternativet var et valg. Måske har hr. Poul Hartling troet, at dette var en holdning på skrømt. Jeg tror det ikke. Mange udtalelser fra socialdemokratiets ledere og grupper i den sidste tid tyder på, at man i regeringspartiet havde gjort status og betragtede et valg som en nærliggende mulighed.

Hr. Poul Hartling har også til dagspressen sagt, at han og hans parti ønskede indflydelse på den førte politik. Dette har sikkert været medvirkende årsag til, at forliget blev sluttet. Det er så spørgsmålet, om venstre og dets leder fik en sådan indflydelse. Dertil må man vel svare, at indflydelse og indflydelse er to ting. Ønsker man indflydelse for sin egen politik, skulle forligets resultat jo helst bære tydeligt præg af denne. Gør det ikke det, er man jo lige vidt, så er den indflydelse, man har øvet, blot blevet brugt til fordel for et andet partis politik.

I mit parti kan vi ikke se, at dette forlig ikke i virkeligheden er et radikalt forlig, og det synes også andre det er. Vi har netop hørt den konservative ordfører, det ærede medlem hr. Poul Møller, plukke fjerene af de venstretriumfer, eller måske burde jeg sige de venstresøforklaringer, som visse venstreblade strømmer over med. Nu er der dog venstreblade, som ser lidt mere nøgternt på situationen. F. eks. skriver det store vestjyske venstreblad Vestkysten efter forliget ikke uden spydighed, at venstre opnåede, at afgifterne yderligere blev barberet for øget benzinskatt og selskabsskat, således som de radikale allerede havde sikret. Og bladet tilføjer:

„Hvad opnåede så de radikale? Ja, det var vel den forligspart, som fik mest ud af det. Forståeligt nok gav Karl Skytte udtryk for megen tilfredshed. For de radikale gik tilsyneladende den gamle ønskedrøm i opfyldelse: at splitte samarbejdet mellem venstre og de konservative. Hvad Bertel Dahlgaard og Jørgen Jørgensen forgæves stred for — det ordnede Skytte-Baunsgaard!“

Også det ærede medlem hr. Carl Petersen har i dagspressen givet udtryk for sin tilfredshed. I Aktuelt for i går siger han:

„Den politik, venstre kommer til at føre, vil stort set blive den samme som vor.“

Det sidste må jo siges at være et virkeligt perspektiv for det ærede medlem hr. Poul Hartling, som ganske vist har fjernet sig et ingenlunde ubetydeligt stykke vej fra den opfattelse og den målsætning, venstre gav udtryk for i forbindelse med sit landsmøde i København den 11. september i fjor. Jeg har her det trykte oplæg til mødets drøftelser, og på side 3 står der følgende:

„Den nuværende regering bærer et tungt ansvar for, at uligevægten i samfundets økonomi er opstået og uddybet med de deraf følgende konsekvenser.“

Og efter det følger i det samme oplæg følgende sætning:

„Venstre har ikke tillid til denne regerings evne til at formidle det nødvendige samarbejde om løsningen, hverken af de aktuelle eller de mere langsigtede opgaver.“

Ja, det var et citat fra oplægget til venstres landsmøde den 11. september i fjor. Jeg tænker mig, at de fleste vil medgive mig, at der politisk set er et godt stykke vej fra disse udtalelser, som ikke er stort mere end 4 måneder gamle, og til det forlig, som hr. Poul Hartling på venstres vegne har ansvaret for. Vi vil i mit parti, som er særlig interesseret i mulighederne for et borgerligt-liberalt samarbejde overordentlig gerne have oplyst årsagen til, at den nævnte afstand på så kort tid er blevet så lang. Vi vil næppe få noget ud af direkte at spørge venstre eller hr. Poul Hartling, og derfor har vi ønsket at stille følgende forslag til dagsorden, som er taget lige ud af teksten i det venstreoplæg til landsmøde i september, som jeg nævnte før, og som i øvrigt helt dækker vor opfattelse af den foreliggende situation. Vi, de uafhængige, vil fremsætte følgende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen:

„Idet folketinget udtaler sin mistillid til regeringens evne til at formidle det nødvendige samarbejde om løsningen af de aktuelle og de mere langsigtede økonomiske opgaver, går tinget over til næste punkt på dagsordenen.“

[Rimstad.]

Jeg skal have den ære at overrække den højtærede formand et eksemplar af det stillede dagsordensforslag.

Første næstformand (*From*): Der er nu fremsat følgende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Niels Westerby: Først har 4 gamle partier sluttet et boligforlig, som ikke vil løse boligproblemet her i landet, og dernæst har 3 gamle partier sluttet et økonomisk forlig, som ikke vil løse de økonomiske problemer her i landet. Disse to magre resultater, først på det boligpolitiske område og dernæst på det samfundsøkonomiske område, står i en skærende kontrast til den store opmærksomhed, der er vist disse to forlig i offentligheden.

Sagligt er de to forlig af forbløffende ringe betydning, men jeg må indrømme, at de politisk kan blive betydningsfulde. For det må jo i sandhed siges, at det er en helt ny politisk konstellation, der toner frem her i det høje ting. For det første får man et bredt samarbejde imellem de 4 gamle politiske partier på boligområdet, og det er længe siden der har været et sådant bredt samarbejde på noget væsentligt område i dansk politik. Og dernæst oplever man, at venstre, som hidtil har vandret i ørkenen sammen med det konservative folkeparti, nu forsøger at gå ind i realpolitiske forhandlinger med det radikale venstre og socialdemokratiet. Jo, man må sige, at der politisk er sket noget. Men jeg vil understrege, at der sagligt er sket meget lidt.

Jeg vil ikke lægge skjul på, at det ærede medlem hr. Diderichsen og jeg med en vis tilfredshed har været vidne til, at det venstre, som vi engang har tilhørt, omend tøvende og famlende har søgt at betrede den politiske linje, som det ærede medlem hr. Diderichsen og jeg stak ud for et år siden. Man må jo sige, at det, der skete for et år siden, var af vidtrækkende betyd-

ning. Dengang drejede det sig om at dække et underskud i samfundshusholdningen — på statsbudgettet — på mange hundrede millioner kroner og derudover at tilvejebringe et kasseoverskud. Dengang nægtede venstre sin medvirken, selv om det kun for en lille dels vedkommende drejede sig om at tilvejebringe et kasseoverskud. Men i den nuværende situation er hele den afgiftsbuket, som regeringen har fremlagt, og det økonomiske forlig, som der skal tages stilling til, jo et udtryk for en kasseoverskudspolitik. Jeg vil bestemt ikke hovere over, at venstre nu er ved at ændre signaler med hensyn til behovet for et kasseoverskud. Man skal aldrig hovere, for der må være en ret, som tilkommer enhver politiker såvel som enhver ikke-politiker, nemlig retten til at blive klogere, og den skal også være forundt venstre.

Liberal centrum ser altså med en vis tilfredshed, at venstre forsøger at betrede den vej, som vi viste allerede for et år siden. Men jeg vil gerne stille et lille spørgsmål: er det en ganske særlig understregning af situationen, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen, som jo for et år siden eller mindre var venstres leder, ikke er til stede i dag? Ligger der også en særlig understregning i, at det ærede medlem hr. Axel Kristensen, der var venstres næstformand for et lille år siden, heller ikke er til stede her i dag? Viser disse to ting, at der virkelig er ved at ske noget i venstre? Understreger det, at der er ved at ske et virkeligt kursskifte? Hvis det er tilfældet, kan det, der er sket, blive politisk betydningsfuldt, selv om de saglige resultater indtil nu har været uhyre magre.

Jeg startede med at sige, at det boligpolitiske forlig ikke løser boligproblemerne. Det gør det ikke, for der er ikke for den langt overvejende del af nybyggeriet sørget for, at det kan foregå under betryggende forhold, så der kan bygges lejligheder og parcelhuse til en pris, som folk med almindelige indtægter er i stand til at udrede. Der er f. eks. ikke skaffet forudsætninger

[Niels Westerby.]

for en afvikling af kreditstramningen. Vi ved, at denne kreditstramning begrænser byggeriet og gør det sværere at få gennemført både det fornødne boligbyggeri og det fornødne erhvervsbyggeri, og vi ved, at den høje rente har aldeles afgørende betydning for lejen i nybyggeriet og også lægger en dæmper på erhvervsbyggeriet og udviklingen inden for investeringsområdet i samfundsøkonomien. På dette område er der intet sket. Kun på det sociale boligbyggeris område, kun for 12.000 lejligheds vedkommende — og man regner med et nybyggeri på 40.000 lejligheder om året — er der sket noget. Der har man fastsat en fast byggerente på $6\frac{1}{2}$ pct., således at lejen i det sociale nybyggeri vil kunne blive 30 pct. lavere. Men det er altså kun noget, der vedrører ca. 30 pct. af nybyggeriet; for de 70 pct. af nybyggeriet er der intet sket, som virker med til en lejesænkning, og det gælder for så vidt også priserne på parcelhusbyggeriet.

Jeg må beklage, at man gennemfører et boligpolitisk forlig med store lejeforhøjelser i den gamle boligmasse uden samtidig at sørge for, at lejen i og rammen om nybyggeriet bliver af en sådan beskaffenhed, at nybyggeriets problem kan siges at være løst. Der er noget rimeligt i, at de, der bor i de gamle lejligheder, er med til at bære byrden for at løse nybyggeriets problem; men det er urimeligt, at man lægger byrden på de gamle lejligheds beboere, uden at der er skabt nogen sikkerhed for, at der bliver ført en virkelig boligpolitik.

På samme måde forholder det sig med den økonomiske politik. Der er heller ingen perspektiver i det forlig, der er blevet lavet for at løse vore økonomiske problemer. Vi ved, at priserne i 1965 steg med ca. 8 pct. Vi ved, at der i 1965 var et valutatab på ca. 1.100 mill. kr. Vi ved, at vi i 1965 blev tvunget til at gennemføre en meget betydelig kreditstramning, og vi ved, at vi i 1965 bogstavelig talt har sat renterekord i dansk økonomisk historie.

Alle disse problemer står tilbage, og de er stadig uløst. Der er vel ingen her, der for alvor vil tro, at en skattebuket, der giver et provenu på et samlet beløb på ca. 400 mill. kr., kan løse disse alvorlige problemer. Er der virkelig nogen, der for

alvor vil tro, at man med 400 mill. kr. vil være i stand til at standse en prisstigning på 8 pct.? Det er der næppe nogen der vil turde svare bekræftende på. Man kan sige, at der er lagt en vis dæmper på en lille del af prisstigningen gennem disse afgiftsforhøjelser, men hvis man dermed tror, at man så også kan lempe på kreditstramningen eller sørge for, at der bliver købt obligationer i et sådant omfang, at renten kan blive sænket for alvor, gør man regning uden vært. Man kan på ét af disse tre områder få visse resultater igennem de afgiftsforhøjelser, der nu bliver gennemført. Men spænder man gabet for vidt op og venter, at de giver resultater på alle tre områder, tror jeg, man må se i øjnene, at den samfundsøkonomiske balance bryder sammen, sådan som vi har set det så mange gange tidligere.

Der er jo noget, der tyder på, at man faktisk nærer store forventninger til det økonomiske forlig, der er blevet indgået. Det forlyder, at Nationalbanken snart vil indlede samtaler med kreditinstitutionerne om at prøve at lempe kreditstramningen. Baggrunden skulle være de afgiftsforhøjelser, der er til forhandling her i dag. Der er for så vidt allerede derigennem disponeret over en del af afgiftsforhøjelserne. Men hvis Nationalbanken hurtigt efter aftalen med kreditinstitutionerne prøver at lempe kreditstramningen, vil de afgiftsforhøjelser, som bliver gennemført i den nærmeste fremtid på baggrund af det indgåede forlig, ikke have nogen som helst indflydelse med hensyn til at dæmpe prisstigningerne, valutatabene og den høje rente. Det vil stadig være uløste problemer, som står tilbage.

Jeg vil derfor gerne understrege, at det, der trænges til her i det høje ting, er, at man ser på de økonomiske problemer under en helt anden synsvinkel end den, vi er vant til. Vi er vant til ligesom at betragte problemerne fra dag til dag og handle efter de forhåndenværende søms princip. Det er meget svært med den stemning og den indstilling, der råder i de gamle partier, at få gennemført noget langsigtet, noget, der virkelig slår til for at løse vore problemer. Vi må jo erkende, at det ligesom er lidt skammeligt, at vi i Danmark har en velstand som aldrig nogen sinde før. I 7-8 år har vi haft en produktionsstigning på

[Niels Westerby.]

5-6 pct. om året; men selv på baggrund af disse gode resultater har vi ikke været i stand til at forvalte vor økonomi på en ordentlig måde. Der er en række problemer, vi bliver ved at trækkes med. Det hænger vel sammen med, at vi her i det høje ting ikke har mod til at fortælle befolkningen det ubehagelige, der bør gøres. Det er, som om de gamle partier viger tilbage for at fortælle befolkningen, hvordan sagen skal gribes an.

På møder og alle andre steder, hvor de politiske problemer drøftes, siger man, at inflationen skal bekæmpes, og det kan alle blive enige om. Alle kan blive enige om målet, at inflationen skal bekæmpes, men midlerne, der skal til, de ubehagelige midler, dem vil man ikke nævne eller bringe i anvendelse.

Det er vel også sådan i almindelig politisk debat, at alle er enige om, at valutatabene bør begrænses. Det er også et godt mål at have. Her ser man imidlertid på samme måde det ejendommelige, at de ubehagelige midler, der skal til for at løse problemet, dem vil man ikke gribe til. Det tør man simpelt hen ikke.

Det er også mode i den politiske debat at tale om, at nu må kreditstramningen afskaffes. Der kan blive almindelig enighed herom. Vil man imidlertid det mål, må man også ville midlet, så må man også ville det ubehagelige — og det viger man tilbage for.

Det er også almindeligt at sige, at landbruget, byggeriet, industrien, erhvervslivet, lejerne og mange andre lider under den høje rentes byrder. Man vil gerne den høje rentes byrder til livs. Vil man det mål, må man imidlertid også ville det ubehagelige middel. Ellers er der ikke nogen virkelig mening i at sige, at man vil den høje rentes byrder til livs.

Det, det drejer sig om, er, at der må gennemføres en almindelig forbrugsbegrænsning i den danske befolkning. Der er ikke nogen, der siger dette af glæde. Der er ikke nogen, der ønsker, at befolkningen skal have et mindre forbrug, end den har i øjeblikket. Alle ønsker naturligvis, at befolkningen skal have det størst mulige forbrug. Skal man imidlertid løse disse problemer, må man også ville det middel at søge for,

at der bliver en behersket og begrænset sænkning af det almindelige forbrug her i landet. Hvis der ikke bliver det, vil der nemlig til stadighed være den høje rentes, kreditstramningens, inflationens og valutatabenes problemer at bakse med. Heroverfor står så, at tre partier vil gennemføre en afgiftsforhøjelse på 400 mill. kr., som overhovedet ikke slår til i denne sag.

Det ærede medlem hr. Poul Møller talte meget bidsk om disse afgiftsforhøjelser og nævnte, at han overhovedet ikke mente, at det ville have nogen gunstig indflydelse. Det ærede medlem hr. Poul Møller og det konservative folkeparti indtager således en enestående stilling over for dette problem. Må jeg have lov til at minde det ærede medlem om, at det konservative folkeparti i Danmark snart er det eneste konservative parti i Europa, der har denne holdning over for finanspolitikken og afgiftsforhøjelser.

Den konservative CDU-regering i Vesttyskland fører finanspolitik og gennemfører den — også noget for sent og også noget for spagfærdigt, men betræder dog denne vej.

Dengang der var en konservativ regering i England, brugte man også finanspolitiske midler. Man forsøgte at gennemføre det — lidt sent og lidt spagfærdigt, men man betrådte den vej, fordi der var ikke andre veje.

Sådan vil man kunne gennemgå det land for land og finde, at i hvert fald i de lande, hvor de konservative er ved magten, fører man finanspolitik. Det er derfor noget ejendommeligt, at det konservative folkeparti i Danmark næsten er det eneste konservative parti i Europa, der ikke vil betræde en livsnær vej og prøve at gennemføre en effektiv økonomisk politik, men som tværtimod igennem sin politiske virksomhed her i det høje ting og med sin politiske skræmmevirkning på de andre partier prøver at forhindre, at det, som alle ved er nødvendigt, bliver gennemført.

Jeg vil meget henstille til det konservative folkeparti, at det besinder sig, at det i stedet for at slå på venstre på grund af det, der er sket i de senere dage i dansk politik, begynder at betræde den samme vej, som venstre er begyndt at betræde i denne sag. Jeg tror, at det konservative folkeparti herved ville kunne give en håndsrækning til, at dansk politisk liv bliver mere

[Niels Westerby.]

arbejdsdygtigt, og til, at vore økonomiske problemer kan blive løst.

Det er en stor skuffelse for liberalt centrum at måtte konstatere, at både det boligpolitiske forlig og det økonomiske forlig, som henholdsvis fire og tre gamle partier har truffet, ikke er blevet af en større saglig rækkevidde, end tilfældet er. På boligpolitikens område må det jo slå én som liberal, at et andet liberalt partis, venstres, væsentlige indflydelse på boligforliget har været en gennemførelse af en vurdering af 600.000 lejligheder. 500.000 eller 600.000 lejligheder her i landet skal vurderes. Der skal udarbejdes retningslinjer; 3 vurderingsmænd skal ud at kigge på disse lejligheder. Der skal være mulighed for at gennemføre en anke og for at ændre den enkelte vurdering. Herved vil der blive skabt et administrativt vildnis, et administrationsvælde, som vi sjældent har oplevet mage til ved et enkelt forlig. Det undrer én, at et liberalt parti er kommet til at sætte sit præg på en boliglovgivning igennem gennemførelsen af disse vurderinger.

Det har også slået mig, at de fire gamle partier har kunnet lade hele det private nybyggeris problem ligge uløst.

Det har ligeledes slået mig, at man gennemfører et forlig, der giver en forskellig stilling for det sociale byggeri og det private byggeri. Som liberal må det vel være rigtigt at sige, at alle bør bygge under de samme vilkår, private såvel som sociale, at man ikke bør favorisere den ene gruppe på den anden gruppes bekostning. Forliget vil betyde, at det sociale byggeri vil kunne bygge til huslejer, der ligger 30 pct. under det, som det private byggeri vil komme til at bygge for i den kommende tid. Man kan ikke kalde dette liberalt heller.

Således er der mange betænkelige ting i boligforliget, som jeg vil vende tilbage til.

Jeg vil dog lige nævne, at et sådant problem som grundpriserne og den bygge- modning, der hænger sammen med at bringe grundpriserne ned, overhovedet ikke er blevet løst i dette boligforlig. Enhver ved, at der skal være et større udbud af bygge- modne grunde, for at man kan bringe grund- priserne ned, men i det boligpolitiske forlig er byggemodning nærmest kun blevet nævnt. Nogen egentlig finansiel baggrund for, at

kommunerne kan gennemføre en bygge- modning, er ikke blevet aftalt. Således vil man kunne blive ved. Fremtidsopgaverne inden for byggeriet ligger uløste, og den ungdom, der skal flytte ind, eller som for nylig er flyttet ind i nybyggeriet, vil komme til at sidde med de byrder, som de sidder med, eller som de kunne forvente at komme til at sidde med, ganske uafhængigt af det boligpolitiske forlig, der er blevet truffet.

Jeg er fuldstændig sikker på, at det forlig, der er blevet gennemført mellem de fire gamle partier, kun vil blive kaldt det mellemstore forlig om boligproblemet. For et år siden fik man det lille boligforlig, og det, der er sket i disse dage, er i virkelig- heden kun, at man har fået det mellemstore boligforlig. Jeg tror, man må se i øjnene, at skal boligproblemet virkelig løses, så vil vi inden for en overskuelig fremtid være i den situation, at vi skal gå til det rigtige, det store boligforlig, det, der sikrer, at fremti- dens byggeri virkelig vil kunne ske. Jeg er også sikker på, at de 400 mill. kr., som af- giftsforhøjelserne går ud på, vil betyde, at vi meget hurtigt igen skal til at beskæftige os med de samfundsøkonomiske problemer.

Jeg vil sige til den høje regering, til venstre og det radikale venstre, at det er meget farligt at gennemføre økonomiske forlig, som ikke batter. Derved kommer man jo netop til at kompromittere det, man har gjort, og dermed giver man — i dette tilfælde — det ærede medlem hr. Poul Møller og hans parti lettere spil til at under- grave mulighederne for at føre økonomisk politik. Hvis man skal bruge de finans- politiske midler, skal man gøre det så effek- tivt, at det slår til og befolkningen kan se, at de midler, der er brugt, har ført til gun- stige resultater. Dette med at vi hvert kvarte, hvert halve eller hvert år skal gennemføre økonomiske kriseforlig, som ikke slår til, bidrager til at undergrave tilliden til de eneste midler, som i virkelig- heden kan bringes i anvendelse, hvis man skal have orden i samfundsøkonomien.

Jeg vil derfor sige til de tre parthavere i forliget, at vor tålmodighed snart er op- brugt, hvad angår de gamle partiers evne til at gennemføre en effektiv økonomisk politik. Vi vil selvfølgelig indrømme, at det, der er sket, er et skridt i den rigtige retning. Naturligvis er afgiftsforhøjelserne, hvor

[Niels Westerby.]

ubehagelige de end er for den enkelte, et skridt i den rigtige retning og virker som en nødvendig begrænsning af det forbrug, der er i befolkningen; men det er ikke en effektiv gennemførelse af det økonomiske forlig, og man må derfor regne med, at man skal til det igen. Og der er ikke noget så skadeligt for tilliden til det høje ting, tilliden til det folkestyre, som vi alle er parthavere i, som at folkettinget ikke formår at føre den fornødne økonomiske politik. Vel er der mange, der kan glæde sig over, at de har fået bedre vilkår i de senere år, men jeg tror, at der i vide kredse i befolkningen er en fornemmelse af, at man ikke rigtig kan glæde sig over det, for man føler, at det hele tiden er noget, der sker på randen af økonomiske kriser, og at det er noget, der af den grund ikke vil vare ved. Jeg tror, at den vigtigste opgave, det høje ting står over for, bliver at gennemføre en virkelig økonomisk sanering, således at vi kan få den fornødne trykthed i vort økonomiske liv og vort erhvervsliv, og vore lønmodtagere kan få gode vilkår at arbejde under.

Det siger sig selv, at når man har haft prisstigninger på 8 pct., slår 400 mill. kr. ikke til; det siger sig selv, at når man har en begrænsning på 500 mill. kr. i form af kreditstramning, kan 400 mill. kr.s afgiftsforhøjelser heller ikke slå til, og at der skal mange hundrede millioner kroners obligationskøb til, for at man kan få den effektive rentesækning, alle tørster efter, så vi kan få orden i det økonomiske liv og gode vilkår for vort erhvervsliv og vore lønmodtagere.

Det er altså med en vis skuffelse, jeg har set, at bjerget, de tre gamle partier, har barslet og født en mus, og det er meget beklageligt, at vi ikke har kunnet nå længere; det havde liberalt centrum gerne villet. Vi havde gerne villet gennemføre et virkeligt oprydningsarbejde i den økonomiske politik, og vi må desværre advare imod, at man stiller for store forventninger til det forlig, der er indgået; vi regner med, at man må til det igen inden for en overskuelig fremtid, fordi dette forlig er alt for magert.

Jeg beklager også de midler, der er anvendt. Det er trist, det er fantasiløst, at man gang på gang går til punktafgifter, til skatter på ganske bestemte varer. Det hænger igen sammen med, at man ikke har

kunnet gennemføre en merværdiafgift eller en detailoms. Det er jo egentlig en skandale, at folkettinget i årevis har diskuteret spørgsmålet om indførelse af en merværdiafgift eller detailoms på alle varer uden at kunne komme videre. Det er på grund af denne manglende evne til at gennemføre de politiske beslutninger i det høje ting, at vi gang på gang bliver tvunget ud i det fantasiløse, der hedder afgifter på en række områder, men som ikke har noget med virkelige reformer at gøre.

Der er blevet aftalt en køreplan mellem forligets parthavere, de fire gamle partier, med hensyn til indførelse af en merværdiafgift eller en detailoms. Det er blevet sagt, at det i maj skal afgøres, om vi skal have merværdiafgift eller detailoms, og at der inden den 1. juni skal træffes afgørelse af spørgsmålet om skattelettelse og om de andre omstændigheder ved gennemførelsen af en sådan afgift. Jeg ved ikke, om „køreplan“ vil sige det samme, som at en sådan ordning i realiteten er gennemført. Med de erfaringer, jeg har gjort i det høje ting, stiller jeg mig meget skeptisk over for de gamle partiers evne til at gennemføre en merværdiafgift, eventuelt en detailoms, inden for dette tidsrum.

Jeg tilsiger liberalt centrums positive, ja, ikke blot positive, men ivrige medvirken til at gennemføre en merværdiafgift eller eventuelt en detailoms. Vi har gransket disse ting meget nøje, og vi er kommet til det resultat, at merværdiafgiften vil være det bedste. Men også en detailoms vil kunne komme i betragtning; hvis det er den eneste politiske mulighed for at gennemføre en almindelig forbrugsbeskatning, vil vi ikke vige tilbage for at gå med til en detailoms, men vi foretrækker som sagt en merværdiafgift. Vi foretrækker en sådan reform, fordi vi anser det for uhyre vigtigt, at vi hurtigt kan få gennemført en sænkning af indkomstbeskatningen, således at der kan blive mere grund til at bestille noget, mere grund til at spare op. Vi anser det for meget vigtigt, at indkomstbeskatningen bliver lempet og forbrugsbeskatningen strammet.

Jeg kan kort fastslå, at på næsten alle områder ligger der uløste problemer; det gælder også med hensyn til ejendomsbeskatningen. Nu har det været diskuteret

[Niels Westerby.]

hvad venstre har opnået i det forlig, de tre partier har indgået, og jeg vil sige, at forhøjelsen af benzinafgiften var opgivet, før venstre stillede sine krav, og med hensyn til formueskattegrænsen lå det også helt klart, at den ville blive hævet, inden venstre stillede sine krav, og sådan ville jeg kunne gå videre punkt for punkt; det var alt sammen sket alligevel.

Det eneste nye, der kom ud af venstres medvirken sammen med det radikale venstre og regeringen, var dette med ejendoms-skatteerne. Og er det så af så vidtrækkende betydning? Jeg tror, man må erkende, at det kun er noget, der gælder for ét år. Man må erkende, at det er noget, der ikke har betydning for købstæderne, København og Frederiksberg. Man må vel også erkende, at det er noget, der nærmest har betydning for landbruget, omend selvfølgelig også lidt for parcelhusejerne og lejerne, men nærmest kun for landbruget. Det er naturligvis svært at sige noget imod en håndsregning til et hårdt trængt landbrugserhverv, men dette er en meget lille håndsregning, jeg vil nærmest kalde det en stump, og liberalt centrum havde hellere set en langsigtet landbrugspolitik i stedet for en stump på dette område. Jeg tror, at man må erkende, at det, som venstre har fået for sin medvirken til dette forlig, er meget lidt, det er begrænset til ét år, og det drejer sig om uendelig få millioner, som bliver flyttet på grund af de aftaler om ejendomsskatter, der er blevet truffet.

Men det vil jeg ikke drille venstre med. Jeg vil ikke drille venstre med, at man ikke har fået noget for sin medvirken til afgifterne, for jeg mener, at det er rigtigt, at man gennemfører afgifterne, og jeg er sikker på, at det også er derfor, venstre er med til at gennemføre afgifterne, fordi man mener, at det er rigtigt. Jeg mener, vi trænger til en reform her i det høje ting og ikke bare betragter det som et bedre marked, hvor man går hen og køber og købslår — den ene sælger det ene, den anden sælger det andet — men at vi simpelt hen medvirker til det, som vi finder rigtigt. Jeg mener at kunne se visse tegn til, at man i venstre har benyttet sin ret til at blive klogere og fundet ud af, at det er

rigtigt at gennemføre de fornødne afgifter, ikke for at pine og plage befolkningen, ikke som et mål, men som det nødvendige onde, der skal til for at gennemføre en omend begrænset orden i landets økonomi. Vi kan igennem afgifterne bidrage til, at det hele ikke løber helt løbsk. Vi kan ikke med det omfang, som forliget har, bidrage til at skabe virkelig orden, men jeg vil da gerne gratulere venstre med det lille skridt, man er gået her i den senere tid. Jeg synes, det var et sundt skridt og et godt skridt, og jeg vil da gerne komplimentere det ærede medlem hr. Poul Hartling for det bidrag, som han har ydet til, at man nåede dette resultat. Men det er et tøvende, et famlende skridt og bør følges op af andre skridt i forbindelse med den merværdi-afgift eller eventuelt detailoms, der skal gennemføres om nogle ganske få måneder, således at vi kan få et virkeligt perspektiv i den økonomiske politik.

Jeg er ikke sikker på, at det lykkes, men jeg er i hvert fald efterhånden sikker på én ting, og det er, at de gamle partier her i det høje ting trænger til noget i retning af en forskrækkelse, for at vi kan få gennemført noget i dansk politik. Det er noget, som vi efterhånden er ved at gøre os klart inden for liberalt centrum, og jeg tror, at der er flere og flere, der vil gøre sig dette klart, således at liberalt centrum kan påvirke de gamle partier i en gunstig retning og der virkelig kan ske noget i dansk politik.

Anders Andersen: Det er klart, at når der indgås et forlig imellem flere politiske partier, vil intet af partierne kunne få opfyldt alle sine synspunkter. Det er da også gået sådan for venstre, og vi må naturligvis med beklagelse se på, at vi ikke har været i stand til at få gennemført en ejendomsskatte Lovgivning efter de synspunkter, som vi har, men til gengæld må vi jo også notere, at der nu i forliget er truffet aftale om, at man i det kommende år vil kunne få lejlighed til at kulegrave disse problemer, og jeg noterer dette med tilfredshed.

Det, jeg tog ordet for, var et af de lovforslag, som er til behandling, nemlig forslag til lov om forhøjelse af stempelafgift. Jeg vil gerne bede om, at man mellem

[Anders Andersen.]

anden og tredje behandling ser på dette problem endnu en gang. Jeg har forstået af betænkningen, at finansministeren er parat til at overveje hele problemet i forbindelse med en revision af stempeloven til efteråret. Men man må huske på, at en sådan midlertidig lovgivning alligevel har sine konsekvenser for de unge, der i det år eller to, eller hvor lang tid den midlertidige lov skal gælde, skal etablere sig. Efter de forhøjelser, der er gennemført, og som man nu foreslår at forlænge, ja, så betyder det, at ca. 15 pct. af den kapital, som unge har opsparet, går til stempelafgifter og andre afgifter i forbindelse med ejendomshandel, altså en meget betydelig del af den opsparede kapital. Jeg tror, det vil være muligt, hr. finansminister, med lidt god vilje at klare disse problemer, inden dette lovforslag vedtages ved tredje behandling her i dette høje ting.

Jeg henstiller, at man mellem anden og tredje behandling foretager en undersøgelse af problemet og forsøger at skabe en rimelig ordning for sådanne unge. Jeg tror jo ikke, at man til efteråret vil lave en lov med tilbagevirkende kraft, så man tilbagebetaler det for meget erlagte i den forløbne periode.

Det var disse bemærkninger, jeg havde, og jeg henstiller, at man ser velvilligt på denne sag.

Holger Eriksen: Når og hvis en regering skønner, at det er nødvendigt med en yderligere pengeinddragning, må den søge at få en sådan gennemført. Hvis der er tale om en regering, der har et flertal bag sig, må den udforme sine forslag i overensstemmelse med, hvad den ud fra sit principielle synspunkt finder rigtigt. Er der derimod tale om en mindretalsregering, må den give disse forslag en sådan karakter, at der opstår en mulighed for at få dem vedtaget. Spørgsmålet er så, hvor vidt man vil gå for at opnå en sådan vedtagelse.

Efter min opfattelse var det allerede betænkeligt, at en regering, udgået af et parti, der på sit program har indkomstjævning via skattefordelingen, gennem tidligere buketforslag lagde hovedvægten på sådanne indirekte afgifter, om hvilke det

statistisk er fastslået, at de vender den tunge ende nedad. Men det må naturligvis indrømmes, at de også indeholdt andre elementer, f. eks. forhøjelse af benzinskatten, der i hvert fald ikke har samme karakter, forhøjelse af aktieselskabsskatten, der indtog en del af den store fortjeneste, disse selskaber beregner sig, og forhøjelse af den kapitalvindingsskat, vi har ved salg af aktier. Den sidste nåede dog aldrig at komme med i drøftelserne.

Hvad angår den nye, temmelig indskrumpede buket, der nu skal endeligt vedtages, var den oprindeligt bygget over nogenlunde samme linjer, men det er den langt fra mere. Den er skrumpet ind til at blive en skat på drikkevarer, derunder mineralvand, og på tobaksvarer, først og fremmest cigaretter. Benzinskatten er forsvundet, forøgelse af beskattningen af den arbejdsfri indtægt, der fremkommer gennem aktiernes værdistigning, må formodes afskrevet, og mens man nu giver de foran nævnte afgifter en stærk skærpelse, letter man rent faktisk aktieselskabsbeskattningen, idet den forhøjelse, der tidligere var vedtaget, bortfalder. Det er altså det modsatte af det, man kan kalde at fastholde den sociale balance, et udtryk, som jeg i parentes bemærket nødvendigvis må være modstander af. Den økonomiske ulighed er stadig så stor — og jeg frygter, at den for tiden er stigende — at jeg må mene, at målet må være at ændre den, men naturligvis i den rigtige retning. Man taler ganske vist undertiden om giftskatter i et forsøg på at berolige en betændt demokratisk samvittighed; på anden måde kan det ikke forstås. Ville man f. eks. cigarettrykningen til livs, fordi den i stigende grad fremkalder lungekræft, ja, så lagde man en prohibitiv afgift på osependene. Men det tænker man jo ikke på; tværtimod søger man gennem en gradvis forhøjelse af afgiften at hindre, at forbruget formindskes. I momsudvalget blev det refereret, at en økonom har udtalt, at skatten på cigaretter var den mest antisociale af alle vore afgifter, simpelt hen af den grund, at den, der er forfalden til at ryge dem, fortsætter dermed uden hensyn til fordyrelsen, og så bliver der så meget mindre til mad og klæder til hustru og børn.

Jeg ser i det hele taget i det afsluttede forlig en tendens til at lægge stadig større

[Holger Eriksen.]

skat på arbejdet og mindre på de indtægter, folk erhverver uden at gøre nogen indsats. Der er f. eks. forhøjelsen af formueskattegrænsen fra 90.000 kr. til 200.000 kr. Man henviser til den højere vurdering af ejendomme, men det er jo også andre end ejendomsbesiddere, der har formue. Ville man være rationel, skulle man have undersøgt, hvor meget kroneværdien var faldet fra 1960 og indtil nu, og så kunne man have forhøjet bundgrænsen med det tal, som derved fremkom. Men så måtte man fornuftigvis samtidig have erkendt, at de kroner, hvormed man betaler formueskatten, er blevet reduceret på tilsvarende måde. Altså burde den procent, hvormed man udskriver formueskatten, reguleres opad i det samme forhold. Det andet er et skrabud for den tankegang, at den indtægt, man opnår uden arbejde, er meget finere end al anden indtægt, så fin, at man skattemæssigt helst ikke skal røre ved den.

Det samme gælder ændringerne i ejendomsbeskatningen, som der vil blive anledning til at tale om i morgen. Jeg skal derfor slutte med nogle almindelige betragtninger over forliget.

Forsvaret er, at man igennem den pengeopsugning, som de nye afgifter er udtryk for, får mulighed for at slække på kreditstramningen og derved hindre et fald i beskæftigelsen, navnlig i byggesektoren. Bag det ligger vel også et ønske om at standse inflationen, at nedbringe renten og valutaunderskuddet. Og det er alt sammen godt. Men man må undskylde: de mange teorier, man for tiden opstiller, virker efterhånden noget forvirrende. Når man siger, at vi skal standse inflationen, vil alle give medhold. De værdiomflytninger, der sker gennem værdimålerens fald, er en kræftskade på samfundet. Men når man så, samtidig med at man afslutter det foreliggende forlig, gennemfører et boligforlig, hvorved man ikke blot vælter nye masser af kul ind under inflationskedlen, men billedlig talt forsyner den med atombrændsel, så har man dog sikret sig, at inflationen nok skal overleve. Begrundelsen for denne påstand skal jeg anføre, når vi kommer til debatten om boligforliget.

I den sidste OECD-rapport hedder det i konklusionen om USAs økonomiske for-

hold — jeg beder om tilladelse til i alt 2 citater —:

„Den skattereduktion, som blev gennemført i 1964, har været en afgørende forudsætning for den vækst, der har været i den økonomiske aktivitet i de sidste 18 måneder. Ekspansionen skulle kunne fortsætte i 1966, når man tager hensyn til de lavere forbrugsafgifter, højere sociale ydelser og større forsvarsudgifter.“

Hvorledes kan man da antage, at nye skatter i Danmark vil have den modsatte virkning?

Og hvad renten angår, lød den gamle teori jo på, at den påvirkede den økonomiske aktivitet således, at denne dalede i samme forhold, som renten steg. Det er vel ud fra denne antagelse, at vi har fået den høje rente; men holder denne teori i nutiden? Det rent faktisk er jo, at renten i næsten alle forhold — ja, jeg kan vel sige i alle forhold undtagen med hensyn til den leje, som lejerne må betale — er skattefri. Derved svækkes dens virkning ganske betydeligt.

Man har også en teori om, at pengeprisen som prisen på andre varer bestemmes af tilbud og efterspørgsel. Men hvorledes ligger det i forhold til obligationerne? Lige gyldigt hvor mange der kastes på markedet, bliver de jo alligevel afsat — selv om Nationalbankens støttekøb her vejer til; men når det er tilfældet, betyder de lave kurser, altså den høje rente, jo ikke andet, end at det nominelle beløb stadig må sættes i vejret, mens de reelle beløb kommer til at stå i forhold til de penge, der er disponible til køb.

Det er klart, at man her er inde i en af de mange onde cirkler, der er selvvirkende, og som fremmer den inflation, man vil bekæmpe. Jeg er ikke sikker på, om professor Jørgen Pedersen ikke har ret, når han gør gældende, at man lige så godt via Nationalbanken kunne have sikret en betydeligt lavere rente. Det rent faktisk er jo, at næsten alle virksomheder i større eller mindre grad arbejder med lånt kapital. Den voldsomme rentestigning fordyrer derfor produktionen, samtidig med at den giver den passive kapital hidtil uanede indtjeningsmuligheder på forbrugernes be-

[Holger Eriksen.]

kostning og også derigennem fremmer inflationen.

Nogle siger, at det er et godt tegn på demokratiets livskraft, når så mange partier som muligt kan enes om vigtige beslutninger. Jeg er ikke enig i dette synspunkt. Det udenrigspolitiske Selskab udsendte i 1956 en lille bog om amerikanske politiske forhold, skrevet af en amerikansk professor. Det hedder heri som en slags resumé:

„Den uundgæelige slutning er, at der ikke er nogen ægte, dyb eller varig forskel mellem partierne, men at de på alle afgørende punkter er enige. Heraf kan vi igen drage den slutning, at partierne må synes så forskellige som muligt, mens de i virkeligheden bliver så ens som muligt“.

Han siger også i den samme bog, at dette naturligvis ikke indrømmes af politikerne, thi hvis de virkelig indrømmede, at forskellen mellem partierne er ubetydelig, så ville det meste af deres veltalenhed være som rungende malm eller klingende bjælde.

Det er i Amerika, og det var Amerika, der her var tale om; men jeg tror ikke, at det ville være godt for demokratiet, hvis man indførte det samme system i Danmark: puttede ideologierne i en mælpose og nøjedes med under valgkampene at være bittert uenig.

Erhard Jakobsen: Når et parti har valgt en officiel ordfører, og når så et menigt medlem tager ordet, kan der nemt i befolkningen opstå den misforståelse, at det menige medlem måske tegner næsten lige så mange inden for gruppen som den officielle ordfører. Det er det, der har fået mig til at føle det som en pligt at stå op og sige, at sådan er det absolut ikke i dette tilfælde med Holger Eriksens udtalelser.

Den socialdemokratiske gruppe står fuldstændig bag ved de synspunkter, der er fremført af vor ordfører, og jeg tror, at på langt de fleste af os virker de synspunkter,

der blev fremsat af Holger Eriksen, som en røst fra fortiden. Talen om den sociale balance er lige så vigtig i dag, som den altid har været; men man skal være ualmindelig gammeldags for at mene, at skattepolitikken er det eneste, oven i købet det bedste, middel til at opnå en ændret social balance. Indkomstskatten er måske det ringeste af dem alle sammen. Jeg tror, det er en socialdemokratiske bitre erfaringer; at det system, vi engang troede var „skat efter evne“, har vist sig at være „snyderi efter evne“, og det egner sig bestemt ikke til at danne grundlag for en omfordeling, hverken af indkomst- eller formueforholdene. Formueskat og aktieselskabsskat — all right — kan have en vis begrænset betydning, men for mig at se er det i vore dage nærmest symboler; det er nogle små flag, man kan gå rundt og vifte med, men de har ingen praktisk betydning, og derfor er det at pille dem ned i en given situation bestemt ikke udtryk for noget stort nederlag. Den, der hænger sig fast i den direkte skat, og den, der, som hr. Aksel Larsen, gør det under parolen: vi skal have en effektiv ligning, lukker øjnene for alt, hvad praktiske kommunalfolk mener og ved, nemlig at effektiv ligning ikke kan gennemføres. Det er ikke et spørgsmål om at give praktiske folk flere virkemidler eller større magt; forholdene er sådan, at man kan ikke uden, at stille en politibetjent ved hver skatteyder — og hvem skal så påse, at politibetjenten kontrollerer skatteyderen ordentligt? — gennemføre en kontrol. Det duer ikke. Forbrugsskatterne er vejen, og jeg ser som det største resultat af dette forlig, at vi nu er nærmere ved at kunne få det store forlig om en forbrugsskat, end vi nogen sinde før har været.

Statsministeren (J. O. Krag): Heller ikke jeg kan godtage de synspunkter, hr. Holger Eriksen har fremført her fra talerstolen.

Jeg har nu i to forskellige situationer — i fjor i marts måned og i år i januar måned

[Statsministeren.]

— forsøgt at få et folkestyre til at fungere ved et samarbejde mellem partierne. I fjor var det lige ved at mislykkes trods meget lange og meget svære forhandlinger. I år var det svært at få til at lykkes, men det lykkedes dog. Dette samarbejde mellem partier af forskellig grundopfattelse er noget nødvendigt, for at et folkestyre med en partisammensætning som det danske kan fungere. Når forlig af denne art kan indgås på forholdsvis brede flertal, er det derfor et livstegn for folkestyret og ikke det modsatte, sådan som jeg næsten måtte opfatte at hr. Holger Eriksen betragtede det.

Hr. Poul Møller har stillet nogle spørgsmål til mig, som jeg skal forsøge at besvare. Han har kritiseret, at forligsprotokollen, som han kaldte den, ikke er med i folketingsudvalgets betænkning. Det tilkommer det ikke mig at tage stilling til, men jeg kan i og for sig være enig i, at det måske havde virket afklarende, om den havde været med.

Når hr. Poul Møller spørger mig, om denne såkaldte forligsprotokol er udtømmende, eller om der er fortrolige aftaler om andre ting, der skal føjes til, må jeg svare ganske klart, at protokollen er udtømmende. Der er mellem regeringspartiet, venstre og de radikale — ikke som en del af forliget, men uden for dette — enighed om, at disse partier vil give et forslag fra arbejdsministeren om at fremrykke tidspunktet for en justering af arbejdsløshedsunderstøttelserne fra 1. april til 1. februar velvillig behandling. Jeg tror, at dette forslag fra arbejdsministeren, når det på ganske normal måde kommer frem i det høje ting, ville have fået samme velvillige behandling fra disse partier, også hvis der ikke havde været forlig.

Videre kan jeg tilføje, at der under forhandlingerne — og under forhandlingerne i Assistenshuset, hvis hr. Poul Møller gerne vil have det understreget — var rejst det spørgsmål, om man skulle have børnetilskudsordningerne med i forliget. Der var enighed mellem de 3 partier om ikke at drage dette spørgsmål ind i forliget. Men det er klart, at socialministeren kan tage en uforpligtende orientering om spørgsmålet hos de socialpolitiske ordførere, og hvis han derefter beslutter sig til at fremsætte et forslag, vil det blive fremsat på normal måde

og blive behandlet på ganske normal vis her i tinget.

Selve forligsprotokollen er altså udtømmende.

Det ærede medlem hr. Niels Westerby leverede vel næsten dagens mest overraskende indlæg. Jeg forstår godt, at hr. Niels Westerby føler en vis bittersød tilfredshed i situationen, som han ønskede at give udtryk for. Jeg forstod også, at han mente, at forligets saglige indhold ikke helt stod på højde med de politiske muligheder, han mente at se i det. Nu er der vel ingen, der vil hævde, at et forlig af denne karakter giver de fuldkomne løsninger på problemerne, men jeg synes nu nok, at hr. Niels Westerby gjorde forligets værdi lidt mindre, end den i virkeligheden er.

Når vi ser på forholdet til ungdommen, må det dog være noget ganske afgørende ved dette boligforlig, at man har sikret et socialt boligbyggeri på de 12.000 lejligheder pr. år i en årrække en fast forrentning på $6\frac{1}{2}$ pct., medens den nuværende reelle rente ligger på $9\frac{1}{2}$ pct. Det må dog for hele den ungdom, der søger ny lejlighed i dette byggeri, være en meget stor gevinst, der her er hentet hjem. Det må for de sociale boligselskaber, som nu får lejlighed til over en årrække at kunne planlægge med den faste lave rente som det givne udgangspunkt, være en meget stor fordel, der her er opnået. Jeg nævnedes ungdommen, men det er klart, at det for alle, der skal skifte arbejdssted og må flytte, må være en stor fordel, at vi sikrer så stor en del af det nye boligbyggeri en lavere pris end den, vi har i dag. Det er klart, at der herudover finder et byggeri sted, som må affinde sig med den markedsrente, der danner sig ved køb og salg af obligationer. Det er rigtigt, men jeg tror, jeg udtaler alle forligspartiernes forhåbning, når jeg siger, at vi håber på, at den orden, der nu kommer i landets økonomi, vil medføre et rentefald, der vil komme dette øvrige byggeri til gode.

Jeg kan også medgive det ærede medlem hr. Niels Westerby, at skatteopslugningen, som han kaldte det, er af relativt mindre omfang end den, der på et tidligere tidspunkt var omtalt i forbindelse med den økonomiske politik. Men her skal det erindres, at den økonomiske balance har bedret sig ganske mærkbart. Vi har ved alle

[Statsministeren.]

valutaopgørelser siden udgangen af juli haft positive opgørelser. En del af det valutaoverskud, der herved er blevet noteret på den løbende betalingsbalance, er tilvejebragt ved lån, hvilket vel også må være rimeligt for et land, der udvider sit produktionsliv så kraftigt, som Danmark gør det i disse år. Men en del af det valutaoverskud, der er konstateret, er reelt overskud og er et udtryk for, at vor handelsbalance har været inde i en bedring, og et udtryk for, at vor industrieksport har opnået ganske beundringsværdige fremskridt. Selv rentefoden har i den sidste måneds tid eller mere været faldende. Jeg skal ikke lægge mere vægt på det, end man kan ud fra de gældende forudsætninger, men det er dog en kendsgerning, at det er lykkedes at opnå et vist rentefald, som den politik, vi fører, gerne skulle sikre en fortsættelse af.

Det, der er vor opgave, er som sagt at føre en økonomisk politik, der sikrer balancen i dansk økonomi, men sikrer denne balance uden at bremse fremskridtet, så at hele den ekspansion, der er i gang, kan fortsætte, og at den høje beskæftigelse kan fastholdes. Dette må være hovedsigtet, og når vi dette, tror jeg ikke, man kan kritisere os for at have brugt for små midler, som jeg forstod hr. Niels Westerby ville det.

Ja, jeg er hermed allerede inde i en politisk vurdering af de indgåede forlig. Det er jo faktisk betydningsfulde forlig, hvad enten man nu vil kalde dem helstore eller halvstore. Vi har opnået forlig omkring boligproblemerne, vi har opnået finanspolitisk forlig, og vi har opnået en køreplan for skattereformen. Jeg tror, det er ganske betydningsfulde resultater, der er nået.

Det er selvfølgelig rigtigt, at det, der har sat hele denne forhandlingsomgang i gang, og som har gjort det muligt, at vi på et så tidligt tidspunkt i det nye år står med så betydningsfulde arbejdsresultater i hænderne, er, at regeringen den 2. december fremsatte sine afgiftsforslag. Det var og er min opfattelse og regeringens opfattelse, at disse afgifter er en aktuell økonomisk-politisk nødvendighed. Da kreditrationeringen blev indført i sommer, var det for regeringens vedkommende en forudsætning, at de ret stramme kreditregler, der var nødvendige og også forsvarlige i en overgangs-

periode, gradvis skulle lempes igen, så at byggerytmen ikke blev brudt. Men vi måtte lægge vægt på, at for at man med god samvittighed kunne foretage denne gradvise lettelse i kreditstramningen, måtte der ske en inddækning af statens forøgede udgifter i et sådant omfang, at man fastholdt den faste, stramme finanspolitik; det var det, der var sigtet med vore afgiftsforslag, og det er det, vi håber der nu opnås i det rimelige og nødvendige omfang.

Vi mener på baggrund af de afgifter, der nu er enighed om, at kunne opfordre Nationalbanken til at føre sine forhandlinger med realkreditinstitutterne til ende om gradvis lempelse. Jeg kan tilslutte mig hr. Baunsgaards betragtninger herover, og jeg ved, at finansministeren yderligere vil gøre bemærkninger herom.

Da disse afgiftsforslag blev behandlet, sagde man både fra partiet venstres side og fra det radikale venstres side, at man måtte lægge vægt på ved behandlingen af de finansielle problemer, at disse kom til at indgå i en større sammenhæng, hvorved flere ting — og mere langsigtede ting — samtidig blev løst, og her pegede man ganske særligt på boligproblemernes løsning.

Det er klart, at ønsket om at få en løsning på boligproblemerne ikke kunne være en tanke, der var fremmed for regeringen. Vi havde allerede for et år siden — sidste forår — tilsluttet os det såkaldte lille boligforlig, og det er da klart, at regeringen var sindet at efterleve det, man dér havde tilsluttet sig; mit svar til hr. Poul Møller på det punkt kan være ganske kort og ganske klart. (Poul Møller: Jeg var heller ikke i tvivl!). Vi gik derfor gerne ind i disse forhandlinger, og det, der var spørgsmålet, var, om der virkelig var politisk bærekraft her i tinget for et boligforlig, som var socialt forsvarligt, som var effektivt, som kunne tilfredsstille ønskerne om en lavere rente for det sociale nybyggeri, som kunne tilfredsstille de krav, især ungdommen her måtte stille til en boligløsning.

Det er da udelukkende med tilfredshed, jeg i dag konstaterer, at dette viste sig muligt. Det er vel det største, der er sket i løbet af den sidste uges tid, at efter en meget lang periode, hvor de politiske fronter var så stivnede, at samarbejdsopgaven her i tinget næsten ikke kunne løses, har

[Statsministeren.]

vi fået bevægelige fronter, og vi har set, at folketinget arbejder og samarbejder.

Det er klart, at partier, der samarbejder, altid vil blive kritiseret af de partier, der for tiden ikke samarbejder, og derfor vil jeg understrege ordet samarbejde. Der er jo virkelig tale om, at de partier, der har deltaget i forliget, har bøjet deres viljer efter hinanden. Der er ingen enkelt part, der har dikteret den anden eller de andre parter noget. Man har hver for sig måttet give indrømmelser. Nu mener hr. Poul Møller, at venstre har givet indrømmelser. Det tror jeg er rigtigt, men jeg vil da gerne for at opklare den politiske situation tilføje, at også socialdemokratiet, også regeringspartiet, har givet indrømmelser, og det er da bestemt mit indtryk, at under vigtige faser af vore forhandlinger har også det radikale venstre givet betydningsfulde indrømmelser i forhold til dette partis udgangspunkt. Men det er jo på denne måde, et samarbejde tilvejebringes.

Det er rigtigt, at venstre som et led i boligforliget måtte give afkald på dette partis særlige opfattelse af en bestemt måde at løse huslejetilpasningen på, den måde, som bærer hr. Guldbergs navn; men netop ved at give afkald på denne særlige form var det jo, at venstre viste, at det havde vilje til et virkeligt samarbejde. Det synes jeg ikke venstre skal bebrejdes for; det synes jeg snarere det skal roses for.

Selvfølgelig vil der også for de deltagende partier være ting i en forligsaftale, man hellere havde set ordnet på en anden måde. Ikke desto mindre føler jeg mig overbevist om, at for hele samfundet og for hele befolkningen, for erhvervslivet og for byggeriet vil de positive dele af forligsbilledet blive dem, der fæstner sig, og som vil gøre, at anstrengelserne ved at nå dette forlig var resultatet værd.

Jeg har allerede nævnt, at gennemførelsen af afgifterne vil gøre det muligt for os at opnå den gradvise lempelse af kreditrationeringen, der er grundlaget for videreførelsen af produktionsfremgangen, fremgangen i byggeriet og den fulde beskæftigelse. Jeg kan godt give hr. Poul Møller ret i, at når vi ser på disse afgifter, er det de gamle travere. Den kritik er vel berettiget. Det er de gamle travere. Men når vi så

lader øjet glide videre ned over forligsresultatet og ser på køreplanen for skattereformens gennemførelse, kan vi samtidig glæde os selv med den tanke, at hvis det lykkes at gennemføre denne skattereform efter køreplanen, så er der virkelig en meget stor chance for, at det er sidste gang, vi skal se disse gamle travere galopere igennem denne sal, når vi skal til at stemme om afgifterne, og det synes jeg virkelig er et meget betydningsfuldt resultat.

Hr. Poul Møller syntes at mene, at det havde været muligt at fastlægge køreplanen, sådan at man fik skattereformen gennemført på et væsentlig tidligere tidspunkt end det, køreplanen sigter på. Jeg tror, det var hr. Baunsgaard, der allerede svarede hr. Poul Møller, at det næppe havde været praktisk muligt. Kan vi have skattereformen vedtaget til den 1. juni med henblik på gennemførelse fra den 1. oktober, så synes jeg, vi har gjort et godt stykke arbejde, og jeg tvivler på, om det ud fra nogen politisk forudsætning havde været muligt at gøre det hurtigere.

Det er jo ikke småting, der her skal fastlægges. Ikke alene skal man opnå enighed om, hvorvidt det skal være en detailoms eller merværdioms — og her må naturligvis den nye betænkning fra finansministeriet tages med ind i billedet — men vi skal også fastlægge hele reformen vedrørende de direkte skatter. Hvor højt skal vi sætte bundgrænsen op? Hvor langt skal proportionalstrækket være, eller skal vi måske have to proportionalstræk? I hvor høj grad kan vi ved en kombination af højere bundgrænse og længere proportionalstræk opnå at give de lettelser i de direkte skatter for de mindre indkomster og for de mellemstore indkomster, som er vort mål? Det er virkelig noget, det vil tage tid sagligt at nå igennem.

Oven på dette kommer så de sociale kompensationer, hvor vi måske skal have et helt nyt system for børnetilskuddene og skal have børnetilskuddene forøget, hvor vi skal yde alle pensionister fuld kompensation for de øgede vareafgifter. Vi skal samtidig have lønmodtagerfradraget ind i billedet. Jeg tror, at kan vi nå at gennemføre alt dette, så vi har et flertal for en sagligt holdbar ordning til juni, har vi gjort et godt stykke arbejde. Denne køre-

[Statsministeren.]

plan hører altså med i forligsbilledet, og den hører efter min mening til de positive sider.

Jeg har allerede strejft boligforliget. Jeg synes nok, at det ærede medlem hr. Aksel Larsen tog lidt rigeligt forskud på den debat, vi skal have om det. Det er dog først i morgen, boligministeren vil komme med sin redegørelse, og først derefter følger debatten. Men det er vel nødvendigt også for mig at sige en lille smule om det. I den tale, jeg holdt i fjernsynet nytårsdag, tillod jeg mig at opridse nogle principper for den fremtidige boligordning. Jeg sagde, at der skal bygges et stort antal nye boliger, og at dette byggeri ikke må sættes i stå på grund af kreditrationering eller høj rente. Jeg sagde, at prisen på de nye boliger ikke må være højere, end at almindelige mennesker kan få råd til at bo i dem; det gælder unge, som stifter hjem, det gælder familier med børn. Jeg sagde, at så længe udbuddet af boliger ikke er stort nok til, at den boligsøgende har noget at vælge imellem og kan vælge imellem en gammel eller en ny lejlighed efter sit personlige ønske, så længe må loven om beskyttelse af lejerne mod opsigelse og udnyttelse fortsat bevares. Det var de principper, jeg lagde op, og jeg synes dog, det skal føjes til, når man har hørt hr. Aksel Larsens fremstilling, at alle disse 3 principper er opfyldt ved det boligforlig, der er blevet indgået.

Jeg synes, det er væsentligt, at normaliseringen af lejen skal foregå gradvis, så ingen behøver at komme i vanskeligheder, og på grundlag af en vurdering, så ingen kommer til at betale mere for sin lejlighed, end den er værd. Så kan man tilføje, at denne vurdering vil volde praktiske vanskeligheder, som hr. Niels Westerby sagde det; det tror jeg er rigtigt, men det er væsentligt, at den er med. Det er væsentligt for os, at en betydelig del af lejestigningen i den ældre boligmasse bindes for en lang årrække til fordel for byggeriet. Og endelig, at der dels sikres det sociale byggeri en fast finansieringsbasis, der er 3 pct. billigere end den, man har i dag, samt at der udbetales sociale huslejetilskud, som giver folk med små indtægter og folk med mange børn råd til at bo i en ordentlig bolig, noget, vi mener er nært sammen-

knyttet med en samfundspolitik på det bolig-mæssige område. Alt dette er opfyldt ved det indgående boligforlig; det vil fremgå af boligministerens redegørelse her i tinget i morgen.

Jeg skal ikke forsøge at drage for vidtgående konklusioner af det, der er sket. Jeg håber, at de 3 forlig skal blive indledningen til en periode, hvor samarbejdet i højere grad end hidtil vil præge vort politiske liv. Og selve gennemførelsen af forligene kræver endnu et stykke arbejde, vil tage nogen tid og vil i den periode klart forudsætte et samarbejde mellem de partier, der i firkanter eller trekkanter har indgået forligene.

Det er blevet sagt fra denne talerstol i dag, at det for venstre spillede en rolle, at dette parti ved at indgå på en forhandling vandt indflydelse. Jeg synes, det må bekræftes, at det svarer til kendsgerningerne. Det er en sandhed, jeg ofte har peget på, at oppositionspartierne vinder deres indflydelse på lovgivningen i samme grad, som de ved at forhandle med regeringen går med til at tage et medansvar for de trufne ordninger. Om venstres holdning under de nu afsluttede forhandlinger sagde hr. Henry Christensen, at venstres samarbejdsvilje måtte være reel og ikke på skrømt. Det er naturligvis rigtigt sagt, og venstre har efterlevet dette. Men dette indlysende princip, at en samarbejdsvilje må være reel og ikke på skrømt, bør i virkeligheden omfatte alle partier, som tager del i det samarbejdende folkestyre. Jeg håber, det er denne reelle samarbejdsvilje, vi nu ser tone frem. Jeg håber, at den er tonet frem for at blive her, og at den også på længere sigt vil gøre vort parlamentariske system funktionsdygtigt.

Lad mig slutte med at sige, at det af det ærede medlem hr. Rimstad stillede forslag om overgang til næste sag på dagsordenen ikke kan modtages af regeringen.

Finansministeren (Henry Grünbaum): Jeg er naturligvis helt klar over, at den interesse, der er om mødet her i dag, ikke så meget skyldes de 400 mill. kr., og det er da også let at forstå, da det jo ikke er noget stort beløb; det er fortrinsvis interessen for den politiske side af sagen, der samler os i dag.

[Finansministeren.]

Jeg vil også gerne benytte lejligheden til at sige, at jeg selv føler det sådan, at det først og fremmest er på dette område, den politiske side af sagen, at det store er sket, og jeg føler det som et fremskridt, at vi nu er i stand til over en bredere front at være med til at løse de økonomiske problemer. Det, der har været ulykken hidtil, var jo dette, at man ikke her i tinget har kunnet skabe nogen bredere enighed om en løsning af de økonomiske problemer. Der har været krisestemning, hver eneste gang det var nødvendigt for regeringen at fremsætte forslag til sikring af den økonomiske udvikling og til sikring af beskæftigelsen. Jeg håber, at der med det, der er sket, med det forlig, der her er indgået mellem de tre partier, virkelig er skabt en nydannelse, at der med dette forlig virkelig er skabt grundlag for, at det fremover vil være muligt at få et fastere hold på den økonomiske politik.

Jeg sagde, da jeg fremsatte disse afgiftslovsforslag, at det var uden glæde, jeg fremsatte dem, men at fremsættelsen var en nødvendighed, hvis den økonomiske fremgang skulle fortsættes, og hvis vi skulle bevare den fulde beskæftigelse, og det vil jeg også gerne understrege i dag. Det er ikke mange penge, der er tale om. Jeg ved ganske vist, at nogle synes det, og vi har jo også hørt her i dag, bl. a. fra hr. Aksel Larsens side, at det var en arbejderfjendtlig politik, en politik rettet mod lønmodtagerne, der nu blev sat i gang ved disse forslag, og det skulle jo betyde, at det var voldsomme byrder, der blev væltet over på lønmodtagerne. Men jeg deler absolut ikke denne opfattelse. Jeg tror heller ikke, at hr. Aksel Larsen selv har denne opfattelse; dette fremgår vel deraf, at socialistisk folkeparti i betænkningen har givet udtryk for fuld forståelse for nødvendigheden af at løse de økonomiske problemer; man ville bare løse dem på en anden måde, med andre midler, og det kan man jo altid diskutere. Men at sige, at man ved at anvende disse midler fører en lønmodtagerfjendtlig politik, er vel nok en hel del for stærkt. Jeg er da glad for, at også socialistisk folkeparti erkender nødvendigheden af, at der føres en fornuftig økonomisk politik i dette land af hensyn til beskæftigelsen, sådan som det er kommet til

udtryk i betænkningen; men hvorfor så de stærke ord heroppefra? Jeg forstår naturligvis den stemning, der må præge hr. Aksel Larsen i denne sag; men jeg synes, at han går for vidt.

Jeg er glad for i dag at kunne konstatere, at et overvældende flertal af dette folketing i virkeligheden går ind for den økonomiske politik, der er lagt op med afgiftsforslagene. Det gør ikke alene socialdemokratiet, de radikale og venstre, men i princippet altså også socialistisk folkeparti; jeg erkender dog, at man ikke går ind for de foreliggende forslag, Jeg kan da også tage hr. Niels Westerby med i denne forbindelse. Hr. Niels Westerby er ikke glad for de forslag, der foreligger, men han går jo i virkeligheden langt videre i sine krav end det, regeringen her har foreslået.

Jeg kunne da også godt selv ønske, at man i dag var i stand til at få et noget større beløb hjem til en yderligere styrkelse af statens økonomi og dermed også af samfundets økonomi. Her er jeg heller ikke uenig i det, der er sagt af det ærede medlem hr. Aksel Larsen. Men det er jo et kompromis, der er indgået. Her har alle parter måttet bøje sig, og det har regeringen også måttet gøre. Jeg beklager, at vi ikke kunne komme igennem med den ekstraordinære aktieselskabsskat på de 20 pct., og jeg beklager også, at benzinen gik helt ud; jeg er enig med hr. Holger Eriksen i, at dermed går vel nok noget af den balance tabt, der ellers var i forslagene. Men sådan er det; når man skal tage ansvaret for at få et forlig igennem, få et kompromis igennem, kan man ikke få alt, hvad man vil have.

Jeg mener alligevel at kunne sige med god samvittighed, at de forslag, der her forelægges af de tre partier i fællesskab, det er forslag, som absolut er til lønmodtagernes fordel. Her tænker jeg ikke på, hvilke midler man bruger, selv om jeg ikke er enig med hr. Holger Eriksen i hans stærke angreb mod forbrugsbeskatningen — det har vi jo drøftet før andre steder — men jeg tænker først og fremmest på nødvendigheden af gennem denne økonomiske politik at styrke beskæftigelsen.

Jeg står her med en resolution, vedtaget på Dansk Smede- & Maskinarbejder-Forbunds formands- og kasserermøde den 30.

[Finansministeren.]

november 1965, hvor man klart går ind for, at regeringen skal føre en sådan politik, at man skal kunne lempe kreditstramningen. Det siges her, at

„vi opfordrer til, at kreditstramningen afløses af finanspolitiske midler“.

Det udtalte man altså på Dansk Smede- & Maskinarbejder-Forbunds formands- og kasserermøde dengang, og det er jo ikke mindre rigtigt i dag. Det er lige så vel i dag ganske vigtigt, at denne linje bliver ført videre, og at denne linje bliver forstået af befolkningen. Det er den fulde beskæftigelse, den høje beskæftigelse, det drejer sig om.

Der er ikke endnu sket de store brud i beskæftigelsen, men en begyndende arbejdsløshed har måske alligevel vist sig under vinterens tryk. Derfor er det nødvendigt, at regeringen fører sin politik videre; derfor er det nødvendigt, at vi skaber et grundlag, som kan gøre det muligt for Nationalbanken at gennemføre en lempelse af kreditstramningen. Jeg er enig med hr. Baunsgaard i, at vi ikke skal hoppe fra den ene situation over i den anden; vi skal ikke tilbage til siksakkursen i den økonomiske politik. Derfor er det vel også rigtigt, når hr. Baunsgaard siger, at vi skal ikke nu med ét slag gennemføre en stærk lettelse af kreditstramningen, men vi skal have en gradvis lempelse; den udtalelse vil jeg også gerne tilslutte mig. Det er ikke siksakpolitikken, vi skal tilbage til, men vi skal fortsætte den stabile økonomiske udvikling.

Hr. Poul Møller spurgte, om der var lagt loft over udgifterne. Hertil kan jeg svare: ja, det er der i den forstand, at der er lagt et loft i forhold til finanslovforslaget, men ikke i den forstand, at det ikke kan lade sig gøre, hvis man her i folketinget ønsker at gennemføre nye udgiftkrævende love. Regeringen har forpligtet sig til at begrænse udgifterne med 125 mill. kr. Det er en hård belastning. Jeg vil ikke sige, det er med let hjerte, at jeg som finansminister er gået med til en sådan begrænsning. Det vil blive uhyre vanskeligt at gennemføre den, og jeg tror også, at man er klar over det i de tre partier, der har indgået denne aftale. Men naturligvis, vi er gået ind på aftalen, og vi vil prøve på at gennemføre den, men der er ikke på forhånd truffet aftale om — dette være også et svar til hr. Poul Møller —

hvilke konkrete udgifter på finansloven der skal skæres ned; det er op til regeringen i den kommende tid at finde frem til disse områder.

Om formueskatten vil jeg gerne sige, at det var vel nok rimeligt at hæve den skattefrie bundgrænse. Hvad aktieselskabsskatten angår, har jeg sagt, at jeg er ked af, at vi måtte gå den vej helt at ophæve den ekstraordinære forhøjelse. For formueskattens vedkommende forholder det sig ikke helt på samme måde. Jeg tror ikke, man kan, som hr. Holger Eriksen sagde det, give udtryk for med sandhed, at det, der er sket her, betyder, at vi behandler formueindtægterne, som om de er finere end arbejdsindtægterne. Det er jo ikke rigtigt. Der er ikke tale om, at den indtægt, man har af en formue, nu skal beskattes mindre eller lavere end den indtægt, man har ved sit arbejde. Det er fortsat således, at den indtægt, en formue giver i kraft af rente eller anden indtægt af erhvervsvirksomhed, naturligvis beskattes fuldt ud på linje med al anden indtægt. Det, det drejer sig om, er, hvorvidt formuen herudover skulle belastes med en ekstra skat. Det er jo det system, vi har her i landet, og det er ikke urimeligt, for i andre lande har man en større skat af renteindtægter, af formueindtægter, end vi har. Vi har samme skat på indkomsten, uanset hvad indkomstens kilde er, og derfor er det ikke urimeligt, at man har en formueskat. Men jeg tror, vi må sige, at det så heller ikke kan være rimeligt, at ganske almindelige mennesker med almindelig levestandard og almindelig tilværelse skal betale en ekstra skat alene af den grund, at ejendomsværdierne nu pludselig stiger til det dobbelte eller tredobbelte. Det gælder parcelhusejerne, og det gælder også f. eks. landbrugerne. Mange mindre landbrugere med en ejendomsværdi på 200.000-250.000-300.000 kr. har set ejendommen gå op i værdi nu til f. eks. 400.000-500.000 kr.; de får derved en ekstra belastning, som ikke kan være rimelig. Derfor ser jeg ikke noget forkert i, at man er gået op med den skattefrie bundgrænse for formuen, og jeg kan da sige — det tjene til oplysning både for hr. Holger Eriksen og hr. Aksel Larsen — at selv med den nedskæring af indtægten af formueskatten, som nu finder sted ved, at vi forhøjer bundgrænsen, er det alligevel således, at formueskatten for det

[Finansministeren.]

kommende finansår i forhold til indeværende finansår vil stige med 24 pct. Det er altså ingenlunde sådan, at regeringen med det forslag, der nu ligger på bordet som de tre partiers forslag, går ind for en behandling af formuerne, som er helt ude af niveau med behandlingen af indkomsterne. Der bliver en stigning i formueskatten, som formueejerne må betale, på i hvert fald 24 pct., altså lidt over det, som indkomstskatten stiger med.

Hr. Anders Andersen spurgte om min stilling til en udvalgsbehandling af spørgsmålet om stempelafgiften mellem anden og tredje behandling ud fra det synspunkt, at her var en særlig byrde f. eks. for de nyetablerede landmænd. Vi har jo drøftet disse problemer i udvalget flere gange. Der er også andre, der har meldt sig; gruppelevsforikringen har også villet være undtaget, og der er mange, mange andre; der ligger i finansministeriet en masse anmodninger om undtagelser fra stempelafgiften. Derfor har vi i udvalget været enige om, at det var noget, vi skulle se på i forbindelse med hele den revision af stempelovgivningen, som skal finde sted næste år, og det mener jeg fortsat i og for sig er det rigtige. Det må være rigtigt at tage alle disse problemer op i sammenhæng med den almindelige revision. Men jeg vil ikke afvise, når spørgsmålet nu rejses, at det kan behandles i udvalget, så må man jo se på, om man mener, der er rimelig grund til at gøre en undtagelse.

Jeg tror, der ved det, der nu er sket, er lagt et godt grundlag for den videre økonomiske fremgang i det danske samfund. Jeg vil ikke her sige, at det beløb, der opkræves i afgifter, er så stort, at alle problemer er løst, men det er i hvert fald så stort, at det ud fra min vurdering i dette øjeblik, sådan som vi kender den økonomiske udvikling og forestiller os fremtiden, vil gøre det muligt at komme nogenlunde økonomisk igennem i den kommende tid. Der vil sikkert også blive problemer i den kommende tid, og det har der jo altid været, men det er min vurdering, at der med disse afgifters gennemførelse er skabt et godt grundlag, hvad jeg tror, de fleste lønmodtagere vil erkende, fordi det efterhånden er sådan, at også ganske almindelige mennesker i

dette land forstår, at skal der føres en politik for fuld beskæftigelse, så må statens finanspolitik også være i orden.

Egon Jensen: Jeg skal ikke komme med mange bemærkninger; dels har statsministeren og finansministeren jo svaret på en hel række spørgsmål, og dels ligger det jo sådan, at vi får en debat om ejendoms-skatte, om boligproblemer og direkte skatter, således at der her bliver rig lejlighed til at komme nærmere ind på problemerne.

Som også statsministeren var inde på, antydede hr. Poul Møller, at venstre havde solgt sig til socialdemokratiet, og hr. Aksel Larsen, at socialdemokratiet havde solgt sig til venstre. Sandheden er jo den, som statsministeren også nævnte, at der her er tale om forlig og ikke om hvid slavehandel.

Hr. Aksel Larsen var inde på et par problemer, som finansministeren har svaret på, men der er et enkelt spørgsmål eller to om skattereformen, som jeg gerne vil berøre. Hr. Aksel Larsen kommenterede skattereformen og køreplanen og kom med et par ironiske bemærkninger over for mit parti. Hr. Aksel Larsen glemte helt at gøre opmærksom på de vilkår, hvorunder socialdemokratiet går ind i et arbejde om skattereformen, nemlig vore krav om sociale kompensationer, lettelser for mindre og mellemstore indkomster, således, som jeg sagde til indledning, at det ikke er de mindre og mindste indtægter, der skal betale en skattereform, og endelig således, at skatten skal lægges så retfærdigt som vel muligt.

Hr. Aksel Larsen gjorde også en bemærkning om restaurationsafgiften og sagde, at det var egentlig mærkeligt, at man, når man nu kunne undvære 300 millioner, så ikke også kunne undvære 50-60 millioner af restaurationsafgiften, idet man jo fra vor side principielt er enige i, at restaurationsafgiften efterhånden skal væk. Det minder om den gamle historie om bonden, der mente, at hesten, når den kunne trække så og så mange sten, så også kunne trække nogle flere, og at den, når den kunne trække dem, så kunne trække endnu flere sten. På samme måde er det med hr. Aksel Larsens udtalelse om, at man også kan tage de 50-60 millioner. I øvrigt forstod jeg ikke rigtig bemærkningen fra hr. Aksel Larsen

[Egon Jensen.]

om, at det særligt var de mindstbemidlede, det gik ud over med hensyn til restaurationsafgiften. Jeg har haft en anden opfattelse.

Der er stillet et dagsordensforslag af de uafhængige, og derom har statsministeren sagt, at det kan regeringen ikke modtage, og vi i socialdemokratiet kan naturligvis heller ikke stemme for det. I stedet for vil jeg gerne på vegne af hr. Henry Christensen, hr. Baunsgaard og mig selv stille følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget udtaler ønsket om at færdigbehandle de forslag, der er på dagsordenen, fortsætter tinget behandlingen af forslagene.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Henry Christensen: Selv om det er afgiftsforslag, vi behandler i dag, så har der jo fra næsten alle ordføreres og også fra statsministerens side været gjort adskillige bemærkninger om det andet forlig, der er blevet sluttet her i den seneste tid, nemlig det betydningsfulde boligforlig. Jeg forstår og anerkender meget vel, at der har været gjort disse bemærkninger, for boligforliget er også efter min opfattelse en stor og skelsættende begivenhed. Det er jo blevet til på den måde, at synspunkter og meninger har bøjet sig mod hinanden, ingen har fået gennemført, hvad de principielt selv ønskede på alle områder. Det er altså et klart kompromis mellem forskellige synspunkter, men det væsentlige er jo, at det efter 15-20 års vanskelige drøftelser på dette område i løbet af 5-6 dage imellem de fire såkaldte gamle partier lykkedes at etablere dette boligforlig og lykkedes at skabe et forsøg på en normalisering og en indsats på en lang række områder. Jeg tror, alle betragter det som noget særdeles betydningsfuldt og

som noget, der må spille en væsentlig rolle også i bedømmelsen af den øjeblikkelige politiske situation.

Her er det, jeg gerne vil sige til hr. Poul Møller, når han og jeg i dag må udveksle et par mindre venskabelige bemærkninger med hinanden, end vi er vant til — jeg håber, vi hurtigt i den henseende kommer tilbage i de gamle, vante folder — at jeg synes, han skulle have råd til at anerkende, at overordentlig meget tyder på, at det uden venstres indsats fra begyndelsen af december måned og måneden igennem ikke var lykkedes at skabe det politiske grundlag for, at dette boligforlig kunne være blevet gennemført. Vi kan naturligvis meget fikst stille det om og sige: ja vel, vi havde aftalt noget i marts, og ville enhver da ikke vedstå det? Hr. Poul Møller ved godt, at der var betydelige politiske vanskeligheder; der var megen ulyst hos regeringen til at få forliget gjort færdigt på denne side af kommunalvalget. Jeg respekterer alle for, at det lykkedes; men jeg tror, at vi har lov til at sige, at det i særlig grad var venstres og venstres formands skyld, og at dette hang sammen med venstres oprindelige stillingtagen til afgiftsforliget. Havde vi indtaget det standpunkt, hr. Poul Møller anbefalede os at indtage, nemlig på forhånd at have afvist enhver forhandling, hvori også afgiftsforslagene indgik, havde vi været ude af stand til at stille den betingelse, som var den, der bar forhandlingerne om boligforliget igennem, nemlig at det første, der måtte ske, for at man kunne forhandle om de andre ting, var; at boligproblemerne blev løst. En redelig og en reel politisk vurdering i dag må give os medhold i, at det forholder sig således, og derfor tjener det ikke noget formål — og det er heller ikke i vore to partiers interesse — at forsøge at tilsløre det.

Det var det første, jeg gerne ville understrege. Dernæst vil jeg gerne på ny fremhæve, at det jo ikke var noget nyt, venstre gjorde denne gang i forhold til tidligere, da vi sagde, at vi var parat til at forhandle

[Henry Christensen.]

under forudsætning af, at det skete i den fornødne sammenhæng, hvor boligproblemerne altså var det første, men hvori der også var en række andre, væsentlige led. Det var på linje med, hvad venstre sammen med de konservative havde gjort ved adskillige tidligere lejligheder. I så henseende var der altså ingen forskel i vort udgangspunkt mellem nu og tidligere. Jeg vil endda sige, at en række af de synspunkter, vi stillede op som nødvendige elementer — som vi har vænnet os til at sige i den sidste tid — i en samlet forhandling, er præcis de samme, som vi stillede op i fællesskab, da vi drøftede problemerne her i foråret. Dengang var både venstre og de konservative af den opfattelse, at problemer som formuebeskatning, ejendomsbeskatning o. s. v. måtte være nødvendige led. Dengang kunne vi ikke nå et resultat, som kunne tilfredsstille hr. Poul Møller og mig eller vore to partier. Men det resultat, vi dengang ønskede at nå til, er det, der står nedfældet i vore aftaler i dag. Det må da også betyde noget i en konservativ vurdering af det foreliggende resultat.

Det er klart, at spørgsmålet om ejendoms-skatte måtte være noget helt centralt i en situation, hvor vi stod over for en ny vurdering. Jeg har sagt her i eftermiddag, hvad enhver ved, at de principielle synspunkter er forskellige en række partier imellem. Det var de også, da vi forhandlede i foråret 1965. Men skulle et resultat kunne tilvejebringes, var forudsætningen i foråret 1962, i 1965 og nu, at vi var i stand til at forhandle sådan, at viljerne kunne bøjes mod hinanden. Det er også på det grundlag, vi sammen har forhandlet om disse ting tidligere.

Hvad er det da for et resultat, vi har nået, og som hr. Poul Møller i dag vil frakende synderlig værdi? Det er præcis det resultat, som hr. Poul Møller og jeg i fællesskab var med til at opnå i 1962. Det er præcis det resultat, som hr. Poul Møller og jeg var med til at arbejde for i foråret 1965, nemlig at hvor der hidtil har været et loft, skal dette med de variationsmuligheder, det giver mulighed for, kunne bevares. Vort udgangspunkt som mulighed for at nå et kompromis har været det samme. Vort udgangspunkt med hensyn til, hvad der var vort

principielle ønske, har også været det samme. Men det var ikke det, hr. Poul Møller og jeg forhandlede om ved tidligere lejligheder. Da forhandlede vi om, hvad det var muligt at lave et for flere parter acceptabelt forlig om. Det er det, vi nu har gjort i venstre. Det er det, hr. Poul Møller i dag kritiserer os så stærkt for, og det er jeg ked af — det vil jeg gerne sige.

Hvad betyder det da? Hr. Poul Møller siger, at det kun betyder noget for 20 pct. af sognekommunerne ud over landet. Nej, det betyder noget for dem alle sammen. Det betyder, at det loft, der i den hittidige lovgivning var gældende for samtlige kommuner, fremdeles er gældende. Det er rigtigt, at dér, hvor man er gået op til maksimum, er det så effektivt, at det dér giver den stærkeste begrænsning; dér kan man ikke komme videre. Det er også dér, det er vigtigst at skabe det stærkeste værn. Men også alle andre steder medfører loftet jo, at det er begrænset, hvor meget der nu kan varieres. Var dette ikke blevet gennemført, havde der været frit slag for at hæve det i samtlige kommuner. Nu er der det ikke i en eneste af de 1.200 kommuner. Det er da noget væsentligt, og jeg synes, at vor diskussion i hvert fald bør føre til, at vi anerkender dette faktiske grundlag og de resultater, der er tilvejebragt.

Det betyder jo ikke alene — hvad jeg går ud fra vi er enige om — at det væsentlige er nået, at der er tilvejebragt en begrænsning i det kommende år i henseende til beskatning af produktionsmidlet jorden. Det betyder også, at vi i et meget, meget stort antal tilfælde — nemlig dér, hvor vi i forvejen i fællesskab havde tilvejebragt en begrænsning — har opretholdt denne begrænsning, også til fordel for parcelhuse, udlejningsejendomme m. v. Jeg synes dog, det er resultater, som vi trods alt i fællesskab bør kunne glæde os over.

Så er der alle de øvrige områder, forliget indeholder; dem skal jeg nu ikke gå synderligt ind på mere. Jeg tror, at de resultater, der også her er tilvejebragt, i sig selv er væsentlige nok til at motivere, hvorfor vi nu som tidligere burde være parat til at forhandle og lade det samlede forhandlingsresultat være afgørende for vor stilling.

Jeg vil gerne gentage, at vi er ked af i venstre, at de konservative denne gang ikke

[Henry Christensen.]

ville være med i denne forhandling, og vi ser naturligvis sådan på det, at vi havde været stærkere sammen her som i boligforhandlingerne, hvis vi havde siddet der alle sammen; derfor burde vi også på dette område have kunnet forlænge den linje, der i lignende situationer tidligere er lagt.

Hr. Poul Møller spurgte mig om mit og venstres standpunkt til spørgsmålet om afgifter og hermed til spørgsmålet om, hvad man traditionelt kalder finanspolitik. Jeg tror, at venstre igennem adskillige år ved enhver lejlighed, hvor vi har drøftet disse ting, har sagt, at vi naturligvis aldrig ville afskære os fra at tage de finanspolitiske midler i anvendelse. Vi har derimod advaret mod at tro, at spørgsmålet om den økonomiske balance så overdrevent kunne knyttes blot til spørgsmålet om et lidt større eller mindre kasseoverskud, og at det måtte være en variation af økonomiske midler, der i et moderne økonomisk samfund måtte bringes i anvendelse. Heller ikke i foråret, da vi drøftede problemerne, var det spørgsmålet om i givet fald at medvirke til tilvejebringelse af et endda dengang meget betydeligere kasseoverskud, der var den store, principielle diskussion. Det var derimod en lang række af de andre problemer, som vi ikke dengang kunne få en løsning på, men som vi dog nu i en lang række tilfælde har fået en løsning på.

Det, der nu sker, er, at der i modsætning til, hvis der ikke var blevet foretaget noget, finder en stramning af finanserne på en 400-500 mill. kr. sted. Hr. Poul Møller siger, at det, hans synspunkter ville have ført til, var en stramning i finanserne på 200-300 mill. kr., forstår jeg. Ærlig talt, der er ikke grundlag for nogen form for principdiskussion imellem os, når differencen er så beskeden.

Dertil kommer — hvad jeg trods alt mener er afgørende — en vurdering af de måneder, hvor statsfinanserne i særlig grad er dårligt stillet, nemlig de første måneder af finansåret. Jeg hørte nok, at hr. Poul Møller sagde, at det burde man søge ændret ved bedre udgiftsterminer. Det er jeg enig med ham i, men vi ved jo godt, at det kan vi ikke ordne fra det ene øjeblik til det andet. Det bør danne baggrund for beslutninger, der skal træffes i fremtiden. Derfor var det, man besluttede sig til, nok det rigtige

og nødvendige angående det beskedne problem, det trods alt var, efter at vi havde bragt det ned i størrelsesorden, sammenlignet med, hvad vi var stillet over for under diskussionerne i foråret.

Hr. Poul Møller fremhævede jo meget vittigt, at nogle af drøftelserne var ført i Assistenshuset. Jeg kan godt forstå, at der med rimelighed kan siges morsomme og vittige ting herom, men mon dog ikke vi to partier også har en interesse i ikke at få sagt så mange vittigheder om forhandlinger, der kan føres i statsministeriet, i Assistenshuset, at vi kommer til at vanskeliggøre de forhandlinger, der skal føres med den næste statsminister?

Det er klart, at den politiske vurdering også har været stærkt fremhævet. Man har sagt, at regeringen er styrket parlamentarisk, og at et stort oppositionsparti er blevet medgarant for regeringen. Venstre føler sig ikke som medgarant for regeringen. Venstre har ikke tilrådet denne regerings dannelse, men venstre har ført nogle forhandlinger om konkrete lovgivningsforanstaltninger på samme måde, som vi i fællesskab, venstre og de konservative, gjorde det, da vi nogle dage i forvejen drøftede boligproblemer. Hvis man endelig ville spørge om, hvad der har størst risiko for at forlænge regeringens liv, er jeg tilbøjelig til at tro, at boligforliget har større risiko for at forlænge regeringens liv end de økonomiske forhandlinger, vi her har ført. Det kan vel trods alt ikke være det ene afgørende. Jeg nægter naturligvis, at venstre er garant for regeringen. Det må være selvkært. Den omstændighed, at vi i 1962 eller ved andre lejligheder sluttede økonomiske forlig, betød jo heller ikke, at vi skiftede karakter fra at være oppositionsparti til at være regeringsparti. Jeg tror altså ikke, det gavner vore fælles interesser, venstres og de konservatives, at hr. Poul Møller — efter min mening med urette — hævder, at venstre i dag er garant for en socialdemokratisk regering. Vi afviser det, og jeg kan ikke se, at nogen af vore partier, heller ikke de konservative, kan have interesse i at påstå dette. Det er ikke rigtigt, og jeg kan ikke se, at vi har nogen interesse deri.

Det fører mig også til at gøre en bemærkning om det dagsordensforslag, som hr. Rimstad på de uafhængiges vegne har stillet.

[Henry Christensen.]

Jeg kan da godt se, at hr. Rimstad her er ved at gå hr. Aksel Larsen i bedene ved at være snedig til at stille dagsordensforslag. Jeg vil imidlertid sige to ting. For det første, at uanset om venstre stemmer for eller imod dette dagaordensforslag, ville regeringen med den parlamentariske stilling, vi har i folketinget, ikke blive væltet heraf. For det andet er det da ganske klart, at det ikke under behandlingen af lovforslag, om hvilke vi har haft en forhandling, der har ført til enighed om lovforslagenes gennemførelse mellem os og en siddende regering, er muligt at træffe parlamentariske afgørelser for eller imod regeringen med venstres stemmer.

Venstre er et redeligt parti — også i den henseende, at vi, hvis vi har indgået en forhandling og er nået til et resultat, naturligvis vedstår os det resultat under behandlingen af de sager, som skal føre dette resultat ud i livet. Den eneste naturlige fremgangsmåde er derfor, at det dagsordensforslag, som er stillet bl. a. også på venstres vegne, vedtages.

Til statsministeren vil jeg sige en enkelt ting. Jeg vil advare imod, at han lægger for megen vægt på de bedrede valutatal, da de jo desværre ikke er udtryk for, at vi har fået den bedring i handelsbalancen, som må være det afgørende for at få en reelt forbedret stilling i vor valutaimport og -eksport, når vi ser bort fra det, vi tilvejebringer igennem kredit og igennem optagelse af lån. Det er jo ikke herigennem, vi skal tilvejebringe den bedre valutastilling. Det kan være et nødvendigt middel, men det skal vi ikke søge alt for megen økonomisk trøst i. Jeg vil derfor gerne — hvad jeg også sagde ved førstebehandlingen — advare imod, at man nu foretager en lempelse i kreditpolitikken, der går videre, end hensynet til den samlede samfundsøkonomiske balance giver mulighed for.

Til finansministeren vil jeg i forbindelse med de bemærkninger, der er gjort om besparelserne, sige, at jeg tror, det er noget væsentligt, noget betydningsfuldt for vor samfundsøkonomi, at vi har truffet beslutning vedrørende besparelserne og det udgiftsloft, som finansministeren erkender den medfører; jeg tror også, at selve formuleringen af aftalen er rigtigere end formuleringen

i 1962. Det afgørende i spørgsmålet om en sådan aftales formulering er jo, at den går på fastlæggelse af den aktivitet, der må være rådende i statsudfoldelsen i de kommende år, og dér mener jeg der må foreligge en fast afklaring os imellem; det er det aktivitetsniveau, der er dækket af de tal, vi her har talt om, der er det rigtige; det er det, der er det fastlagte. Jeg vil gerne føje til, at det, som også var det gale i 1962, var, at dengang viste det sig, at kendskabet til budgetteringen eller til udviklingen i statsfinanserne var alt for ringe, var alt for dårligt; det betød, at folketinget dengang traf sine afgørelser på et alt for utilstrækkeligt grundlag. Bl. a. i kraft af det, man lærte dengang, har vi fået en bedre viden om statsfinanserne — det havde vi også i forbindelse med indeværende finansår — således at de beslutninger, vi træffer på forhånd, helt anderledes viser sig at holde, efterhånden som året går, sammenlignet med hvad der tidligere var tilfældet. Det tror jeg er noget vigtigt og noget væsentligt.

Ja, når man skal gøre stillingen op, er resultatet jo afhængigt af, fra hvilket stade man nu ser det. At hr. Poul Møller så på forliget således: vi vil ikke gå med, vi vil ikke gå ind for noget, som vi synes er forkert, for at de andre skal gå ind for noget, de synes er forkert; det kommer der ikke noget godt ud af, sagde hr. Poul Møller. Jeg vil gerne sige til ham, at skal der løses opgaver her i folketinget, så skulle det snarere være på den måde, at vi gør, som vi mener venstre har gjort det denne gang: vi er gået ind for noget, som vi synes er rigtigt, og har accepteret, at andre også måtte have lov til at søge varetaget interesser, som de syntes var rigtige. Således handlede vi også under drøftelserne forud for forliget om boligproblemerne, og således er de politiske vilkår i et folkestyre, hvis man vil have indflydelse på de politiske resultater. Jeg mener, også hvad det politiske angår, at der igennem det, der er sket her, er truffet beslutninger, som har fået udtryk i de konkrete foreliggende lovgivningsresultater, og jeg mener ikke der er grundlag for eller at liberalt indstillede partier kan have interesse i at forsøge at drage mere vidtgående politiske konklusioner, end selve aftalen og selve indholdet danner grundlag for.

Formanden: Det er på vippen, om der skal være aftenmøde eller ej. Det er tinget selv, der træffer afgørelsen.

Poul Møller: Ja, foreløbig går jeg ud fra, at det er talerne, der træffer afgørelsen. Men vi har jo vor taletid, og der er jo sket en hel del i den sidste tid, og nu har man også gennemgået boligforliget, så det er nok muligt, at det kommer til at tage sin tid, dette her. Men jeg skal prøve på ikke at forlænge debatten mere end højst nødvendigt.

Jeg vil gerne først gøre nogle bemærkninger til det ærede medlem hr. Baunsgaard, må jeg vel sige, da han titulerede mig så fint. Hr. Baunsgaard var inde på mine betragtninger om besparelser, men syntes slet ikke at lægge vægt på, at det, jeg, der som udenforstående sidder med protokollatet, gjorde, var at stille nogle spørgsmål; det var ikke en kritik at, at der bliver sparet, for jeg vil da hellere end gerne se 125 mill. kr. sparet. Men nu har jeg siddet i så mange forhandlinger med regeringen, og man har sagt: det er plat umuligt; vi har siddet og forhandlet i december og fået at vide, vi har siddet og forhandlet i januar og fået at vide, at regeringen ikke kunne finde besparelser til 125 mill. kr., og så går man over, ja, nu skal jeg altså ikke sige i Assistenthuset, så over sukkenes bro, eller hvad det hedder dér, og så siger man: ja men all right, så sparer vi 125 mill. kr. Da er det, jeg som udenforstående bare stiller det spørgsmål: hvor sparer man de 125 millioner? Og nu har jeg altså fået oplyst af finansministeren — og det takker jeg for — at det er noget, regeringen skal finde ud af. Egentlig kunne man så sige: hvis regeringen kan finde ud af det nu, kunne den så ikke have fundet ud af det, inden den havde fremsat finanslovsforslaget? Men selvfølgelig kan den deroverfor sige, at så var der 125 mill. kr. til, vi skulle have sparet for at få et forlig. Men det viser altså, at der har været stødpuder; regeringen må mene, der er stødpuder i dens budget, og altså havde der været mulighed for at lave et budget, der var billige.

Se, hr. Baunsgaard gør jo altid meget ud af samarbejdsproblemerne, og jeg forstår da godt, at der må samarbejdes i et folketing, når man er enig om en opgaves løsning;

men jeg forstår ikke, at man ikke også i et folketing og i et folkestyre må have lov til at tillægge uenighed, når man er uenig. Hr. Baunsgaard sluttede med nogle meget stærkt moralske betragtninger; han var så moraliserende over for mit parti, at man jo egentligt må spørge: hvad er det for noget, hr. Baunsgaard vil have? Vil han da have, vi skal udglatte og udslette alle meningsforskelligheder, også hvor vi virkelig er uenige om fremgangsmåder, om indhold, om tanker — skal vi dér bare udslette for at samarbejde? Det kan dog vel ikke være meningen; det må vel være meningen, at de, der støtter regeringen, og de, der har sammenfaldende synspunkter med regeringen, eller de, der mener, de kan øve indflydelse og så vil tage det dårlige med, de må så gøre det, og andre må lade være; sådan har det jo altid været her, deri er der ikke noget som helst nyt, og der er heller ikke spor nyt i, at de radikale støtter regeringen; det er ikke det sensationelle i denne sag, og derfor havde jeg heller ikke mange bemærkninger at gøre til det radikale venstre.

Hr. Baunsgaard sagde, at de radikale ikke havde sikret regeringen flertal, allerede af den grund at det kunne de radikale ikke. Det ved jeg godt; også jeg kan lægge tallene sammen. Men med det forhold, som hr. Niels Westerby har til mus, som han jo alligevel vil stemme for, er jeg ikke i tvivl om, at de radikales forhåndstilsagn til socialdemokratiet om at ville gennemføre afgifter havde været nok til at få dem gennemført, og det er det, jeg spørger om, om venstre har vidst, at de radikale på forhånd har givet tilsagn om at gennemføre disse afgifter helt eller delvis, som det blev foreslået i december måned. Hvis det er tilfældet, er det i hvert fald en oplysning, vi ikke fik under forhandlingerne, men det er muligt, venstre har fået den. Så er det jo rigtigt, hvis det er tilfældet, når hr. Poul Hartling og hr. Henry Christensen hævder, at vi ikke kunne få valg, og vi ikke kunne skifte regeringens flertal, men det må forudsætte, at man vidste, at de radikale ville hjælpe til over for regeringen i alle tilfælde.

Hr. Baunsgaard fremførte nogle bemærkninger om, at man ville have tid til at se på merværdiafgiften og detailafgiften, og at det krævede sin tid og alt det. Og det er jo nok muligt, at det kræver sin tid. Vi vil

[Poul Møller.]

bestræbe os for, at der kan blive et bredt forlig om skattereformen, og så må det jo tage sin tid. Men jeg vil dog gerne sige, at for et år siden ville hr. Baunsgaard have os til at vedtage et forlig sammen med regeringen, hvor man skulle gennemføre merværdiafgiften inden forrige folketingsårs afslutning, således at den kunne træde i kraft 1. oktober 1965. Det var jo grundlaget for hele forligsskitsen i fjor, og når hr. Baunsgaard siger, det kan vi ikke sådan i hast tage stilling til, må jeg spørge, er det så ikke forkert, at hr. Baunsgaard også i fjor var moralsk forarget på os, fordi vi ikke ville stemme for merværdiafgiften i hast? Der må være noget kludder i argumenterne, eller også er det i hukommelsen.

Til hr. Niels Westerby vil jeg sige, at vor stilling til finanspolitik er ganske klar, ligesom den er ude i Europa. Vi er skam da også tilhængere af, at der bliver ført en finanspolitik, men midlerne kan jo sandelig være forskellige. Hr. Niels Westerby må da sikkert give mig ret i, at en regering, der vil føre en finanspolitik, først og fremmest må fremføre det i sit budget, afstemme sine udgifter, således at de svarer til indtægterne på en sådan måde, at man har den finanspolitiske stramning. Hvis man ønsker det, ja, så kan man da drive fuldt ud så effektiv finanspolitik som ved her hvert halve år at komme halsende efter at få nye afgifter lagt oven på dem, man har. Det er der også peget på af økonomisk kyndige folk, som jeg ved også hr. Niels Westerby respekterer, eller som måske især hr. Niels Westerby respekterer: i og for sig er besparelser, budgetnedskæringer, mere effektive som finanspolitisk middel, end nye afgifter og nye skatter er det, fordi disse altid vil have en omkostningsoppustende virkning, som besparelserne ikke har. Og se, det er på den måde, man bør prøve på at se det finanspolitiske perspektiv, og hvis man ikke kan nå nok ad den vej, ja, så er det muligt, at folketinget i visse situationer må træde til med ekstra indtægter, og det vil vi ikke principielt afvise, men vi vil mene, at den nuværende situation bestemt ikke tilråder det.

Den højtærede statsminister takker jeg for hans svar til mig. Jeg forstår, at protokollen er det eneste, der er aftalt mellem

de tre partier, og jeg takker også, fordi den højtærede statsminister sagde, at socialdemokratiet og regeringen ville vedstå den forpligtelse til at gennemføre boligforliget, som man påtog sig i marts i fjor i det såkaldte lille boligforlig. Det har jeg aldrig været i tvivl om, fordi jeg altid har vidst, at man kan være uenig med socialdemokratiet, men en aftale bliver i hvert fald holdt, så længe det kun drejer sig om et stykke arbejde, der skal gøres herinde. Noget andet er, om man så administrerer efter aftale.

Men se, jeg har heller ikke været i tvivl om — og det håber jeg også man vil lægge mærke til på den anden side, også hr. Henry Christensen — at regeringen ville vedstå sin forpligtelse til at gennemføre et boligforlig inden 1. januar. Det blev jo forsinket af grunde, hr. Henry Christensen og jeg fuldt ud kender; det var det triste uheld, der skete med venstres boligordfører, og vi er alle glade for at se, at han er vendt tilbage til os her i tinget i dag.

Spørgsmålet om valutabalancen har også været rejst. Der vil jeg gerne understrege det, som statsministeren sagde, at valutabalancen er blevet forbedret væsentligt igennem de senere måneder. Det er et argument, jeg har fremført flere gange, for, at man så ikke på et sådant tidspunkt skal belaste befolkningen med nye forbrugsbegrænsende foranstaltninger. Jeg tror ikke, mennesker vil kunne forstå, at hvis valutabalancen går dårligt, skal der foretages forbrugsbegrænsende foranstaltninger, og hvis valutabalancen bevæger sig fremad og går opad, så skal der også ske forbrugsbegrænsende foranstaltninger. Hvis vi har for høj beskæftigelse: skatter og afgifter som forbrugsbegrænsende foranstaltning for at holde den høje beskæftigelse. Hvis vi har for lav beskæftigelse nu: forbrugsbegrænsende foranstaltninger for at prøve på at forøge beskæftigelsen. Jeg tror ikke, at folk forstår andet end det, de efterhånden har fået ud af den økonomiske diskussion herhjemme, nemlig at ligegyldigt hvad man gør, man sætte ølse for eller ølse bag, det er dog alligevel skatter og afgifter, der skal forhøjes hele tiden. Og derfor synes jeg, det ville være rart, om man engang fik en tilbundsående økonomisk diskussion, hvor man førte frem, i hvilke økonomiske situationer det er, man skal have disse skatte-

[Paul Møller.]

og afgiftsforhøjelser, om det også er, når valutabalancen går fremad, og også på et tidspunkt, hvor beskæftigelsen ikke er fuld, og hvor man virkelig er ved at få et arbejdsløshedsproblem. (*Statsministeren* [J. O. Krag]: Det har en lille smule med indkomsterne at gøre!). Det har meget med indkomsterne at gøre, men jeg tror, at den højtærede statsminister er meget nærmere de indkomstafgørende faktorer her i landet, end jeg er. (*Statsministeren* [J. O. Krag]: Det regner jeg også med!). Ja, måske både til den ene og til den anden side. (*Statsministeren* [J. O. Krag]: Måske!). Ja, og derfor tror jeg faktisk, at den højtærede statsminister kunne måske have udøvet en større indflydelse på dette område, end jeg kunne have gjort. (*Statsministeren* [J. O. Krag]: Det regner jeg bestemt med!). Ja men det har den højtærede statsminister altså desværre ikke gjort eller i hvert fald ikke formået, hvilket falder stærkt tilbage på ham, og hvilket altså må betales i form af nye afgifter ved dette forlig.

Spørgsmålet om rentefaldet. Vi har alle noteret med tilfredshed, at der er gået stop i det stadige kursfald og renten er blevet en smule forbedret på det sidste. Men tror man, det er, fordi der er afgifter undervejs? Tror man ikke snarere, det er den obligationsrationering, som man gennemførte sidste forsommer med det udtrykkelige formål at få bremset udbuddet af obligationer, så renten kunne stige, der er begyndt så småt at virke sammen med den obligationsopsparings- eller -bindingsordning, som man også gennemførte sidste sommer, og som jo havde til formål, da vi fik den gennemført her, at folk her i januar måned skulle købe og binde nogle obligationer? Der har i hvert fald været større efterspørgsel efter obligationer, og jeg håber også, at tilliden til det boligforlig, vi har indgået, kan være så stor, at man nu i kraft deraf vil kunne få en periode med stadig stigning i kursniveauet.

En løsning af boligopgaven afhænger først og fremmest af renteniveauet, og forudsætningen for denne rentegaranti til de 12.000 sociale lejligheder er da også, at den afvikles, efterhånden som renten falder i samfundet. Statsministeren talte om boligforliget, og jeg vil gerne sige, at vi er også tilfredse med, at vi har kunnet medvirke til dette bolig-

forlig. Vi tror, at det dels indeholder et forsøg på at skabe orden i det huslejekaos, vi har, dels skaber mulighed for at gennemføre rimeligere vilkår for nybyggeriet, både socialt og privat, samtidig med at der gennem boligspørgsmålets løsning sker en væsentlig opsparing i landet. Ved første behandling af disse lovforslag nævnte jeg muligheden for i forbindelse med løsningen af boligproblemerne at forøge den private opsparing. Vi har ført den tanke videre under forhandlingerne, og det er da også lykkedes at nå et resultat igennem de bindingsbestemmelser, der er i boligforliget, og som bliver drøftet senere her i tinget.

Finansministeren sagde noget, som jeg egentlig tror folk endnu vil have lidt svært ved at forstå. 400 mill. kr. er ikke noget stort beløb, sagde finansministeren, det er ikke mange penge, der er tale om. Jeg tror dog alligevel, der i mange, mange danske kredse stadig er en fornemmelse af, at 400 mill. kr. er et ret væsentligt beløb. 440 mill. kr. er dog alligevel noget, man nok kan have en politisk diskussion om i hvert fald, og man kan være uenig om, hvorvidt en regering skal have 440 mill. kr. i ekstra indtægter, som ikke skal gå til at dække udgiftsstigninger. Jeg forstod derimod på finansministeren, at han kunne have ønsket sig et større beløb, og det ved vi også godt. Men det giver mig anledning til, ikke mindst på grund af finansministerens afsluttende bemærkning, at spørge ham: får vi nu den skattepause, som han lovede, da han fremsatte lovforslagene her i december? Det var jo det store. Han sagde: hvis disse forslag bliver gennemført, så får vi skattepause — jeg tror endda helt frem til 1. april 1967, altså et helt år. (*Finansministeren* (Henry Grünbaum): Det var nogle andre forslag!). Ja, nu får vi altså ikke skattepausen alligevel. (*Finansministeren* (Henry Grünbaum): Det har jeg ikke sagt!). Finansministeren føler sig ikke længere bundet af det tilsagn, han gav. Det er ikke sikret under forhandlingerne, at der nu er skattepause indtil 1. april 1967.

Jeg takker for de oplysninger, jeg i øvrigt har fået vedrørende udgiftsloftet, og jeg går ud fra, at den besparelsesliste, der er tale om, på et eller andet tidspunkt vil blive præsenteret her i tinget, hvis det kræver finanslovændringer, hvad jeg regner med at det må gøre.

[Poul Møller.]

Hr. Henry Christensen sagde, at vi i dag havde udvekslet mindre venskabelige bemærkninger. Jeg ved ikke, om denne sætning er med komma imellem „mindre“ og „venskabelige“, eller om det er uden komma. I hvert fald forekommer det mig efter de mange år, jeg har kendt hr. Henry Christensen, at jeg kun kan udveksle venskabelige bemærkninger med ham. Det, der er det nye i situationen, er, at vi overhovedet skal udveksle bemærkninger. Det er i og for sig det, der for mig er det triste ved situationen. Jeg havde hellere set, at vi kunne have været dem foruden.

Det, jeg gjorde forsøg på, vedrørende spørgsmålet om ejendomsskatterne, var ikke at underkende, at venstre har gjort en indsats for at sikre lavere ejendomsskatter til kommunerne i det kommende år, men at prøve at finde ud af, hvad det egentlig er, der er sikret. Derfor var det i spørgsmålsform. Der ligger jo ikke noget uvenligt i at spørge; det er enhvers ret. Jeg spurgte først vedrørende amtsskatterne, om der bortset fra den regel, vi har haft i flere år, at landbrugets amtsskatter bliver betalt af staten, er nogen, der kan regne med, at deres amtsskatter ligger fast, parcelhusejere og lejere. Det kan de ikke regne med, de kan stige på grundlag af den 13. alm. vurdering, og for en række kommuner gælder det samme. Her vil jeg gerne fremhæve købstæderne, København og Frederiksberg, hvor der ikke er noget maksimum. Halvdelen af landets befolkning bor i København, Frederiksberg og købstæderne, hvor der ikke er loft, og hvor man derfor kan fastsætte promillen, fuldstændig som man vil, på grundlag af den 13. alm. vurdering. Da synes jeg sandelig, uden at ville forklejne venstres indsats, at det havde været bedre, om venstre og vi bare i 24 timer kunne have stået sammen om de forslag, vi i fællesskab havde fremlagt i ejendomsskatteudvalget, og prøvet deres vægt og set, om vi ikke kunne have arbejdet for en gennemførelse af disse konstruktive forslag, der også virkede på længere sigt, og som ikke kun var en 1-årig ordning. Men det kunne vi jo meget vanskeligt, når man praktisk talt i samme moment førte dem ind i disse politiske forhandlinger, der her har fundet sted. Jeg vil altså ikke forklejne venstres indsats, men jeg vil bare

prøve på at gøre det klart, hvad det er, der er sket, og det er i hvert fald, at man ikke har opnået resultater af den art, som vi sigtede imod i onsdags med hensyn til ejendomsskatterne.

Hr. Henry Christensen var ked af, at det konservative folkeparti ikke ville være med. Det kan jeg naturligvis ikke gøre noget ved. Men hr. Henry Christensen kunne jo dog forinden måske alligevel have meddelt os, at nu gik man til regeringen og forhandlede direkte med regeringen uden om udvalget på det og det grundlag. Det havde dog i hvert fald, skal vi sige for gammelt venskabs skyld, gjort vore muligheder for at overveje situationen noget nemmere. Det gjorde han ikke. Hr. Poul Hartling var så venlig at meddele mig det, da vi kom ind i udvalgs-værelset, og 2 minutter efter var venstres vilkår læst op; derefter var mødet sluttet, og der blev ikke sagt til os: kan I tænke jer at forhandle om det her, kan I tænke jer det og det, for nu har vi tænkt os at gå i statsministeriet og snakke med de radikale og socialdemokratiet om disse ting? Vi fik at vide af nogle journalister, at nu var man flyttet over i statsministeriet, som jeg altså skal sige og ikke Assistenthuset.

Om stramningen er 200-300 mill. kr. eller 400-500 mill. kr., kan — siger hr. Henry Christensen — jo ikke være afgørende. Jeg synes nu nok, det er meget afgørende, om man når denne stramning gennem en ny beskatning, nye skatter og afgifter lagt oven på dem, vi får i forvejen, eller om man forsøger at få denne stramning gennem en mere realistisk budgetlægning, både for så vidt angår udgifterne, og for så vidt angår indtægterne. Jeg synes nok, der ligger en væsentlig forskel dér.

Jeg skal i øvrigt kun sige, at jeg har forstået på hr. Henry Christensen, at venstre synes, at venstre har gjort det godt og gjort det rigtige. Vi synes, vi har inddraget det rigtige standpunkt, og der kan, såvidt jeg kan se, ikke på nuværende tidspunkt bygges bro over disse to forskellige synspunkter. Vi synes ikke, venstre har gjort det så godt, og venstre synes ikke, vi har gjort det godt. Derom er vi altså uenige, og folketinget kan ikke løse denne uenighed for os, så derfor er der ingen grund til, at vi skal fortsætte vor diskussion.

[Poul Møller.]

Der er stillet 2 dagsordensforslag, som mit parti jo også skal tage stilling til.

Den dagsorden, som det ærede medlem hr. Rimstad har foreslået, er praktisk talt identisk med den, hr. Henry Christensen og jeg foreslog den 26. marts 1965 i det høje ting — praktisk talt identisk. Ud fra det synspunkt, at vi var foreslagsstillere til en sådan dagsorden i fjor, og da der ikke for mig er noget ændret i den politiske stilling, vil vi, hvis den kommer til afstemning, også stemme for den i år — men det gør den jo nok ikke. Den dagsorden, der er foreslået af — ja, det hedder vel herrerne Egon Jensen, Henry Christensen og Baunsgaard, kan vi ikke stemme for, den må vi stemme imod, idet den jo udtrykkeligt har til formål; at gennemføre de foranstaltninger, der ligger forslag om på folketingets bord, og som vi er imod.

Baunsgaard: Jeg har kun et par ganske få bemærkninger til det ærede medlem hr. Poul Møller.

Det ærede medlem fandt, at jeg i mine bemærkninger til ham — jeg må måske her lige indskyde, at der i hvert fald ikke er noget nyt i den situation, at det ærede medlem og jeg har behov for at udveksle bemærkninger — havde været moraliserende over for det konservative folkeparti. Sådan følte jeg ikke selv først og fremmest mine bemærkninger, men hvis det er sådan, må jeg jo sige: selv årsag. Og hvis det ærede medlem føler, at jeg har tugtet det konservative folkeparti lidt for meget, skal han ikke trøste sig med, at det er sket ud fra den gamle sætning om, at den, man elsker, tugter man; i den foreliggende situation må han snarere tage det som noget, der har tilknytning til en anden gammel læresætning: at med ondt skal ondt fordrives.

Så siger det ærede medlem til mig, at jeg jo i foråret var parat til at stemme for en merværdiafgift. Det er rigtigt, at regeringen fremlagde sine økonomiske forslag på basis af gennemførelse af en merværdiafgift; men

det ærede medlem vil, hvis han slår tilbage i folketingets forhandlinger, kunne se, at jeg udtrykkeligt gjorde opmærksom på, at det radikale venstre ikke bandt sig til, at det skulle være en merværdiafgift, men forbeholdt sig, at det kunne blive en detailafgift — det står i Folketingstidende.

Det ærede medlem stillede igen det spørgsmål, om vi på forhånd havde meddelt venstre, at vi ville stemme for regeringens forslag. Jeg vil gerne sige til det ærede medlem: det radikale venstre har ikke over for regeringen meddelt andet, end hvad vi åbent har meddelt i merværdiudvalget, og dér meddelte vi som bekendt kun, hvad vi under alle omstændigheder ville stemme imod — jeg tror i og for sig, at den højtærede statsminister beklager, at det forholder sig sådan, men det gør det altså.

Så siger det ærede medlem om ejendoms-skatte til venstre, at man kunne jo eventuelt have forsøgt at vinde flertal for de synspunkter, som venstre og de konservative havde ført frem i udvalget om ejendomsskatte. Som et bidrag til opklaring af den politiske situation vil jeg gerne sige til det ærede medlem, at de tanker havde ikke haft nogen chance for at få det radikale venstres tilslutning — og dermed næppe nogen chance for at få flertal; jeg tror også, den oplysning kan bidrage til en klaring af den politiske situation.

Jeg skal med disse bemærkninger slutte med at anbefale det høje ting at stemme for den dagsorden, som er foreslået af det ærede medlem hr. Egon Jensen, det ærede medlem hr. Henry Christensen og mig. Hvis det skulle gå sådan — hvad jeg ikke forventer — at det ærede medlem hr. Rimstads dagsordensforslag kommer til afstemning, vil det radikale venstre stemme imod.

Aksel Larsen: Statsministeren syntes at være knotten over, at jeg har talt om boligforliget, mens han ikke var knotten over, at de andre ordførere havde talt om boligforliget. Jeg forstår altså, at jeg skal have en særbehandling.

[Aksel Larsen.]

I øvrigt havde det interesseret mig, hvis statsministeren havde noget at indvende mod den fremstilling af væsentlige følger af boligforliget, jeg har givet; men det havde han ikke; han kom derimod med den dristige påstand, at de tre principper, der var indeholdt i hans første januartaale, var blevet opfyldt, og det har jeg lidt svært ved at se.

Jeg bliver nødt til at opholde mig ved én konkret påstand af statsministeren, som han ganske vist tidligere har fremsat i en avis, men jeg troede ikke, han ville gentage den her. Han har sagt, at nu er der for det sociale boligbyggeri sikret, at det i en årrække kan bygge 12.000 lejligheder til 6½ pct. i rente. Og han sagde senere, at vi har sikret en fast finansieringsbasis for det sociale byggeri, der er 3 pct. lavere end markedsrenten. Jeg synes, det er stærkt sagt, når der i det boligpolitiske forlig, som jeg ved velvilje fra statsministerens side har fået overladt i ordlyd, under punkt 5 står:

„Med henblik på nedbringelse af begyndelseslejen“ — begyndelseslejen — „i det almennyttige boligbyggeri gennemføres i tilslutning til dette byggeris landsbyggefond, jfr. punkt 4, en ordning, hvorved det offentlige i en overgangsperiode som bidrag til selvfinansiering dækker forskellen mellem markedsrenten og en rente, der i de første år fastsættes til 6,5 pct. Denne rente forhøjes de efterfølgende år således, at ordningen afvikles over en årrække.“

Det er det stik modsatte. Der står ikke noget om en fast rente til 6½ pct.; der står: denne lave rente skal forhøjes over en kortere årrække, og i øvrigt fremgår det af forliget, at også lejen i det sociale boligbyggeri skal på markedsniveau. Det siger i og for sig intet om lejlighedernes specielle værdi, det siger noget om lejlighedernes pris, når de bliver kastet ud på det frie marked, og dér bliver de altså ikke billigere i det sociale byggeri i forhold til det private byggeri, hvis kvalitet, beliggenhed, kvalitet o. s. v. er nogenlunde det samme.

Statsministeren siger, at det samarbejdende folkestyre fungerer, men partierne har bøjet sig mod hinanden. Det minder mig om kammerat Napoleon: alle dyr er lige, men nogle er mere lige end andre. Nogle

har bøjet sig mere end andre. Jeg tror, vi alle sammen har indtryk af, at det er regeringspartiet, der har bøjet sig mest. Ministeren siger, at de gamle afgiftstravere, altså cigaretskat o. s. v., har vi forhåbentlig set for sidste gang, for når vi får meromsen eller detailomsen, slipper vi for dem. Jeg vil gerne understrege dette: det kan kun betyde, at hvis vi får en sådan almindelig vareafgift, en meroms eller en detailoms, så forbeholder man sig og forbereder sig på fra tid til anden at forhøje afgiftsprocenten, for det er jo den eneste måde, man kan gøre noget med nogenlunde samme eller måske større virkning end ved at forhøje cigaret- og ølskatten.

Hvad angår de direkte skatter, talte statsministeren om det, man ville gøre ved en skattereform, og jeg noterer, at han havde ikke et ord at sige om skattefradragetsreglen, ikke et ord at sige om skatteligningen, ikke et ord at sige om fradragjunglen i øvrigt, om afskrivninger eller noget lignende, men kun talte om sociale compensationer, børnetilskud og proportionalstrækrets bundgrænse og overgrænse. Det er beklageligt, at statsministeren begrænser sig dertil, men det synes altså at være hans målsætning for en skattereform.

At en effektiv skatteligning er praktisk umulig, kan enhver kommunalmand belære mig om, men jeg kender kommunalfolk, der hævder, at det kan gøres; hvis det nu ikke kan gøres 100 pct. — og der er ingenting i den forbindelse, der kan gøres 100 pct., det ved vi alle — så kan vi i hvert fald få en mere effektiv skatteligning, men naturligvis kun hvis der er vilje dertil.

Hr. Erhard Jakobsen afgav her en erklæring om, at alle andre medlemmer af den socialdemokratiske gruppe end hr. Holger Eriksen er enige med hr. Egon Jensen. Det tror jeg gerne, men jeg tror ikke, at de er enige med hr. Egon Jensen i det, han sagde, og jeg tror for godt om hr. Egon Jensen til at tro, at han selv er det. Jeg kender tilstrækkeligt til, hvorledes den socialdemokratiske gruppes medlemmer eller dens flertal tænker, til, at jeg kan tro, at de er begejstrede for det, man her foretager sig.

Hr. Egon Jensen syntes jeg ironiserede over meroms og skattereform. Jeg kender godt socialdemokratiets vilkår for en skatte-

[Aksel Larsen.]

reform, det er nogenlunde de vilkår, vi her fik opregnet af statsministeren, men det er ærlig talt ikke noget, man kan komme i konflikt med venstre og de konservative om, da det er snydt ud af næsen på disse partiens skattepolitiske synspunkter; det stemmer imidlertid ikke overens med socialdemokratiets program.

Hr. Egon Jensen ironiserede over, at jeg ville have restaurantskatten nedsat med 50 mill. kr., for at restaurantpriserne ikke skulle stige, og sagde, at de 50 mill. kr. kunne man skam ikke undvære, og jeg kendte nok historien om hesten og den ene tørv; den synes jeg hr. Egon Jensen skulle tænke over. Det er mere end en tørv, det er mange, mange tons tørv man nu lægger på lønmodtagerne og lejerne i dette land ved de forlig, der er sluttet, og alligevel regner hr. Egon Jensen med, at de kan godt trække læsset.

Hvad finansministeren angår, så fandt han ikke, det var rigtigt at sige, at dette var arbejderfjendtligt eller vendt mod lønmodtagere og lejere, og det beviste han ved at sige, at socialistisk folkeparti i betænkningen har givet udtryk for, at de erkendte nødvendigheden af, at der blev gjort noget, selv om de ganske vist ville have gjort det på en anden måde, og han gentog det samme forstærket ved at sige, at socialdemokratiet, det radikale venstre, socialistisk folkeparti og hr. Niels Westerby i hvert fald i princippet går ind for forslagene. Nej, vi går ikke i princippet eller i praksis ind for de forslag, vi behandler her, og vi har fra første færd sagt, at dem er vi ikke tilhængere af. Men når man vil forsøge at give befolkningen indtrykket af, at vi i princippet godkender den politik, man vil føre, vil jeg tillade mig at oplæse et lille afsnit af en udtalelse, som vor folketingsgruppe stillede meromsudvalget, regeringen og partierne på det tidspunkt, da man gik i gang med de firkantede forhandlinger.

Dér siger vi først, at boligproblemet kan ikke løses ved en huslejeudligning med lejestigninger i den ældre boligmasse, at det først fornødne er at bringe boligudgiften ned i det ny boligbyggeri, og det kan ske ved hjælp af en boligfond, som finansieres af det offentlige; og så siger vi — finansministeren kender dette, og det er vore prin-

cipper, hvad angår den øjeblikkelige situation —:

„I den øjeblikkelige situation må der imidlertid skaffes mulighed for omgående lempelse af kreditstramningen. Sker dette ikke, vil boligbyggeriet gå faretruende ned, men dets omkostninger op, og truslen om alvorlig arbejdsløshed vil melde sig.

Socialistisk folkeparti vil derfor medvirke til, at der skaffes statskassen yderligere indkomster af en størrelsesorden som den, regeringen krævede i december, forudsat at disse midler anvendes til lempelse af kreditstramningen og billiggørelse af lånene til boligbyggeri.

Vi anser det for socialt urimeligt og for betænkeligt af hensyn til beskæftigelsen, at forbrugsafgifterne forhøjes, og opfordrer regeringen til at trække forslagene herom tilbage. Vi vil medvirke til at skaffe statskassen tilsvarende forøgede indtægter ad den direkte beskatnings vej.

Vi betoner, at det haster med at få gennemført de først fornødne foranstaltninger, og beklager, at man har tilladt, at forhandlingerne blev trukket i langdrag.“ Det er vort standpunkt, det var det, vi fremlagde mundtligt i momsudvalget og har fremlagt skriftligt, og man skal ikke give os medansvar for det eller de forlig, der her er sluttet.

Hvad angår dokumentet fra Dansk Smede- & Maskinarbejder-Forbunds formands- og kasserermøde den 28.-30. november 1965, som finansministeren var så glad for, har jeg med finansministerens velvilje fået ordlyden, som jeg selv havde forlagt, og jeg konstaterede, at det er ganske rigtigt, at dér står det, finansministeren henviste til og var så glad for; men jeg synes, at når han er så glad for dette dokument, så kunne han tage adskillige andre ting fra dokumentet med og fortælle os, hvorfor regeringen så ikke gør noget dér, eller hvad den vil gøre. F. eks. står her, at man kræver samfundets kontrol med pris- og avancestigninger skærpet. Her står, at man tilskynder til, at der snarest gennemføres en skattereform, der bør indeholde kildeskat, og som på social og retfærdig måde både kan sikre dækning for samfundets nødvendige udgifter og indeholde en sådan selvvirkende konjunkturregulator, at stadig tilbagevendende økonomisk indgriben kan undgås. Her står, at

[Aksel Larsen.]

skattepolitikken må udformes efter det principielle synspunkt, at skatteydere med størst økonomisk evne også kommer til at bære den største skattebyrde og med særligt henblik på en skærpet beskatning af arbejdsfrie indkomster. Navnlig det sidste vil jeg lægge finansministeren på sinde. Det vil sige, at vi må igen have indført en progressiv beskatning. Det kan ske ved en revision af indkomstskatteloven.

Så er der formueskatten. Dér får jeg at vide nu, at selv om man forhøjer bundgrænsen til 200.000 kr. og flader ud op til 600.000 kr., vil formueskatten alligevel give 24 pct. mere i provenu. Det er muligt, men det har kun interesse, hvis vi samtidig kan få at vide, hvor meget formuerne er steget. Jeg har forgæves forsøgt at finde statistik over det, jeg har det ikke, men formodentlig ved finansministeren det. Det, jeg ved, er, at på 5 år er den del af formuerne, der er fastlagt i ejendomme, ifølge de offentlige vurderinger steget fra 68 milliarder til 150 milliarder. Hvor stor stigningen er på et år, ved jeg ikke, men der er jo andre formuestigninger end lige netop stigninger for fast ejendom, og det er dog det, der har interesse. Man kan ikke se, at formueskatten er forøget, hvis man ikke kan sammenholde formueskattens formodede beløb med formuernes samlede beløb.

Så er der de 125 millioner, som vi ikke fik oplysning om. Vi fik kun at vide, at det var regeringen, der skulle hitte ud af, hvor de kunne spares. Jeg synes godt, finansministeren kunne have fortalt os, hvad han mente om det forslag, hr. Baunsgaard og jeg har stillet om, at han skulle tage dem fra militærudgifterne — forslag, som jeg nok tror hr. Baunsgaard glemte at gentage, da han var heroppe anden gang. Men det er der jo ikke noget at gøre ved. Kan vi ikke få oplysningerne på denne måde, må vi forsøge at fremskaffe dem på en anden, og i hvert fald, vi opretholder vort gode råd.

Så er der fremsat forskellige dagsordensforslag.

Hvad angår hr. Rimstads og partifællers forslag, er det forståeligt. Det er formodentlig de uafhængiges synspunkt, og det gør det relativt let for os, for da vi ved, hvilken økonomisk politik de ønsker gennemført,

kan vi naturligvis ikke stemme for et dagsordensforslag, som dækker deres økonomiske politik — det er jo meningen med den — men vil afholde os fra at stemme.

Vi er i øvrigt godt klar over, at hr. Henry Christensen vel har ret i, at hr. Rimstad forsøger at være snedig. Forslaget er jo stillet væsentligt for at bringe venstre og de konservative i klemme. Nu lykkedes det ikke med de konservative, der vil stemme for det, men så for at bringe venstre i klemme. Og venstre må jo have følt sig ganske gevaldig i klemme, siden de får deres to forligspartier med på at fremsætte et forslag til dagsorden af en sådan art, at jeg skal undlade at bruge adjektiver om det, for så kommer jeg i konflikt ikke blot med tingets højtærede formand, men også med injurielovgivningen, som dog vel ikke kunne ramme mig direkte, når det er udtalelser fremsat fra tingets talerstol. Men jeg vil tillade mig at sige, at det eneste formål med det er at forsøge at forhindre, at hr. Rimstads dagsordensforslag kommer til afstemning. Jeg har hidtil oplevet, at når man forsøgte noget sådant ved en afpareringsdagsorden, var det én, der også sagde: overgår til næste sag på dagsordenen. Men her kan jeg forstå at meningen er, at der skal stemmes først om dette forslag, og så skal den højtærede formand sige, nu er det vedtaget, så skal vi fortsætte, så kan vi ikke stemme om et forslag til dagsorden, der vil afbryde forhandlingen.

Ja men der burde være grænser for, i hvor høj grad man gør dette foretagende til en sandkasse. De tre lovforslag står på folketingets dagsorden, de skal behandles, medmindre der vedtages en udtalelse om, at vi overgår til næste sag på dagsordenen. Der er ikke noget at spille om. Det er da latterligt, at tinget skal vedtage, at det ønsker at behandle det, det er i færd med at behandle. Jeg har kun én gang i mit liv været ude for noget, der lignede det, og det var ikke i folketinget, det var på en partikongres i Ernst Christiansens tid, i 1926, i det kommunistiske parti, hvor Aage Jørgensen, efter at han sammen med andre var kommet i mindretal om en resolution, for op og foreslog en ny resolution: kongressen vedtager at bøje sig for kongressens afgørelse. Han ville derved salvere sig over på flertallets side. Men det er endnu værre,

[Aksel Larsen.]

at folketinget skal udtale ønsket om at få lov til at behandle det, det nu har behandletsiden kl. 14. Jeg ved, at den højtærede formand har sagt, at det indgår i forhandlingen, og så er denne sag afgjort. Men det ville sikkert have været bedre stemmende med tingets værdighed, om enten dagsordensforslaget ikke var fremsat, eller om formanden havde sagt: nej, det dagsordensforslag er så vrøvlet, så det kan vi ikke sætte til afstemning i en alvorlig drøftelse.

Men selv om det nu skulle blive vedtaget, skal vi altså fortsætte forhandlingen. Så kan der jo godt stemmes om andre dagsordensforslag, og derfor skal jeg tillade mig at fremsætte forslag om motiveret dagsorden sålydende:

„Idet folketinget udtaler, at den i de tre partiers forligsgrundlag aftalte begrænsning af statsudgifterne med omkring 125 mill. kr. bør ske ved nedsættelse af militærudgifterne, fortsætter tinget behandlingen af lovforslagene.“

Jeg anbefaler det til vedtagelse.

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Rimstad: Jeg vil gerne takke det ærede medlem hr. Poul Møller for den tilslutning, han har givet mit forslag om overgang til næste sag på dagsordenen.

Til det af det ærede medlem hr. Egon Jensen fremsatte dagsordensforslag på vegne af den ny konstellation, socialdemokratiet, venstre og de radikale, vil jeg sige, at vi har fremsat et andet forslag til dagsorden, der udtaler mistillid til regeringens evne til at formidle det økonomiske samarbejde. Derfor kan vi naturligvis ikke stemme for det i øvrigt meget spagfærdige dagsordensforslag, som hr. Egon Jensen har fremsat, og som går ud på, at forhandlingen om forligsforslagene skal fortsætte under ledelse af den regering, hvis evne vi har udtalt mistillid til.

Vi vil derfor stemme imod det foreslåede afværgedagsordensforslag og beklager, at venstre igennem dagsordensforslagets afledningsmanøvre får lejlighed til at befri

sig for at besvare det for os meget vigtige spørgsmål, vi har stillet: hvorfor har venstre på så kort tid og uden virkelig begrundelse ændret sin principielle stilling?

Venstre er et redeligt parti, sagde hr. Henry Christensen til mig i sin replik. Redelighed og redelighed er altså to ting. I mit parti mener vi, at redelighed i politik i særlig grad drejer sig om ikke — i hvert fald ikke uden et godt og langt varsel og ikke uden en virkelig begrundelse — at skifte principielle standpunkter med samme hast som den, hvormed almindelige folk udskifter deres brugte tøj.

Selv om vi kan være enige med det ærede medlem hr. Aksel Larsen i hans karakteristik af det foreslåede afværgedagsordensforslag, ser vi os dog ikke i stand til at stemme for det forslag om motiveret dagsorden, som han har stillet.

Niels Westerby: De uafhængige har ved hr. Rimstad stillet et dagsordensforslag, der går ud på en slags spil om regeringsmagten. Liberalt centrum er ikke tilhænger af, at man spiller om regeringsmagten i tide og utide, og vil derfor afvise dette dagsordensforslag.

Derimod har hr. Henry Christensen, hr. Egon Jensen og hr. Baunsgaard i fællesskab — jeg formoder på socialdemokratiets, venstres og det radikale venstres vegne — stillet et dagsordensforslag om at fortsætte med det saglige arbejde her i det høje ting. Liberalt centrum er tilhænger af, at man hele tiden prøver at gøre det saglige arbejde så godt som overhovedet muligt og lader spillet om regeringsmagten træde i baggrunden. Vi er derfor tilhængere af det princip, der er nedlagt i dette dagsordensforslag. Liberalt centrum agter derfor at stemme for det af hr. Henry Christensen, hr. Egon Jensen og hr. Baunsgaard stillede forslag.

Jeg må måske komme med en lille kommentar. Hr. Poul Møller sagde, at han ville støtte det af de uafhængige fremsatte dagsordensforslag med den begrundelse, at dette dagsordensforslag var nøjagtig det samme .... (*Poul Møller:* Næsten!) .... eller næsten nøjagtig det samme som det, han havde stillet sidste år. Det er der unægtelig en vis konsekvens i, det kan man ikke nægte. Men jeg vil gerne have lov til at

[Niels Westerby.]

gøre opmærksom på, at det dagsordensforslag, som hr. Henry Christensen, hr. Egon Jensen og hr. Baunsgaard har stillet, er nøjagtig det samme som det, hr. Baunsgaard og jeg, og jeg tror, det var det ærede medlem hr. Peter Nielsen, foreslog sidste år. Derfor er der nøje konsekvens i vor stillingtagen, når liberalt centrum i dag kan stemme for det af de 3 ærede medlemmer fremsatte forslag.

Statsministeren bemærkede, at nybyggeriets problem syntes at være løst, og henviste til, at det sociale byggeri har fået en fast byggerente på 6½ pct. Jeg vil ikke bestride, at der ligger en vis lettelse for det sociale byggeri heri — hvis jeg bestred det, ville det være uredeligt — men det, jeg gjorde opmærksom på under mit første indlæg, var, at en lettelse for 12.000 lejligheder ikke er en lettelse for alle de 40.000 lejligheder, der bygges hvert år her i landet. Der vil stadig væk være 28.000 lejligheder eller parcelhuse tilbage, som der ingen lettelse er for, og hvad enten det drejer sig om lejere eller beboere af parcelhuse, så vil disse være stillet nøjagtig som nu, ganske uafhængig af det boligforlig, der er blevet indgået. Boligforliget hjælper ikke på lejen eller prisen for parcelhuset for 70 pct. af nybyggeriet. Det tror jeg er værd at slå fast. Ad åre kan der blive en ringe hjælp fra den opsparing, der sker i fonden fra lejeforhøjelserne, men det er kun ad åre, og der vil gå mange år, før det virkelig kommer til at betyde noget.

Jeg vil gerne have lov til at understrege, at det, jeg anser for det vigtigste i øjeblikket, er, at det skattereforarbejde, som man har aftalt en køreplan for, bliver gennemført så hurtigt som overhovedet muligt. Jeg har sagt, at jeg er tilhænger af merværdiafgiften, men vil også medvirke til en detailafgift, hvis det er den eneste måde at få sagen gennemført på. Jeg anser det for uhyre vigtigt, at vi får en nedsættelse af indkomstbeskatningen; den lammer arbejdslysten, opsparingen og alt det positive. Derimod løber forbruget her i landet forud for produktionen; det er derfor, beskatningen skal lægges dér, og derfor er jeg tilhænger af en omsætningsafgift. Jeg håber, det vil kunne lade sig gøre, inden denne samling er forbi, men jeg har mine tvivl

med de erfaringer, jeg har gjort herinde i det høje ting med hensyn til arbejdsdygtigheden. I hvert fald skal det ikke skorte på liberalt centrums vilje hertil, og liberalt centrum agter i den nærmeste fremtid at fremlægge en skitse til en skattereform.

Dernæst et par bemærkninger til regeringen i anledning af aftalen om at spare 125 mill. kr. Liberalt centrum er tilhænger af, at der er den største agtpågivenhed i den offentlige husholdning. Men det er ikke ligegyldigt, hvor man sparer, der skal være mening i tingene. Og jeg forstår, at det næsten er en blankoveksel, venstre og det radikale venstre har udstedt til regeringen; den må bogstavelig talt selv finde ud af, hvor den skal finde de 125 mill. kr. Jeg håber, det lykkes for regeringen — også vi ser med den største interesse på besparelserne — men jeg vil advare imod, at man går den vej, man så mange gange er gået før, når det drejer sig om besparelser. Jeg vil sige til den høje regering: lad nu de offentlige investeringer i uddannelsesbyggeriet, forskningen og alle de positive ting, som der er fremtid i, ligge, lad ikke dem blive ramt af sparekniven. Hvis der skal skæres ned på det offentlige budget, så må det være på driftsbudgettet, det offentlige forbrug. Lad os for en gang skyld holde hånden over uddannelsesbyggeriet og forskningen og det, der er fremtid i.

En bemærkning til hr. Poul Møller. Det ærede medlem ville have en meget langsigtet budgetlægning. Jeg er tilhænger af en meget langsigtet budgetlægning; jeg håber sandelig også, at regeringen formår at gennemføre en sådan, og at den vil leve op til at lave de 3-årige budgetter, som der er tale om, og lægge al den omhu og de kræfter i det, som det nu engang er muligt. Det skal selvfølgelig ud fra denne budgetlægningsbetragtning være sådan, at statsens indtægter og udgifter nogenlunde balancerer. Men derudover bliver der et spørgsmål om at føre finanspolitik, og hr. Poul Møller må vide, at de ydre forhold, eksportpriser, importpriser og mange andre forhold, som vi ikke selv er herre over, kan påvirke det økonomiske liv her i landet og påvirke mulighederne eller behovet for at føre en finanspolitik, enten i retning af at den må strammes, eller i retning af at den må lempes; det kan komme udefra, og det kan komme hurtigt, og derfor

[Niels Westerby.]

må man i vore dage være i stand til at kunne føre en aktiv og smidig finanspolitik. Man kan ikke fastlægge en finanspolitik adskillige år frem i tiden.

Det, jeg beklager mig over — og jeg gør det oprigtigt, for jeg synes, det er forkert — er, at i virkeligheden ved alle i det høje ting, at det, man laver i øjeblikket, og som et stort flertal er blevet enig om, ikke slår til på længere sigt. Jeg vil gerne have sagt det så stærkt, som det overhovedet er muligt, for at vi engang kan blive virkelig kløgere og kan gribe om nælden, således at vi kan få rettet forholdene op for et længere stykke tid, for jeg er sikker på, at befolkningen er ved at blive træet af hvert halve eller hvert kvarte år at få det ene efter det andet stanget i hovedet; jeg appellerer derfor meget til, at vi får lagt en linje for fremtiden, der er så fast og sikker, som den nu engang kan blive, og at vi ikke laver ting, som vi ved ikke slår til.

De ændringsforslag, der er stillet i udvalget, betyder bogstavelig talt alle sammen forringelser af lovforslagene, og derfor agter liberalt centrum at stemme imod dem. Men selve det, der er fremlagt, er i sit princip et skridt i den rigtige retning, og derfor vil vi ved tredje behandling fra liberalt centrums side stemme for lovforslagene i den skikkelse, hvori de er blevet vedtaget ved anden behandling. Ændringsforslagene her til anden behandling — hvad enten de er stillet af socialistisk folkeparti eller af finansministeren — medfører stort set efter vor mening en forringelse af de foreliggende afgiftsforslag, en forringelse i relation til en sund økonomisk politik.

Statsministeren (*J. O. Krag*): Jeg tror, jeg kan berolige hr. Niels Westerby med, at det ikke er regeringens hensigt, at formål, der vedrører undervisning og uddannelse, skal lide under de besparelser, som det nu er nødvendigt for regeringen at søge foretaget. Jeg forstår, at hr. Niels Westerby fuldt ud anerkender den store værdi, det har især for ungdommen, for dem, der sætter bo, for dem, der må flytte, at vi sikrer et stort socialt byggeri til en fast, lav rente for en årrække. Men jeg vil tilføje — lidt i forlængelse af, hvad hr. Henry Christensen sagde om boligforliget — at også

jeg tror, der er en mulighed for, at den orden, der nu kommer i disse ting, vil medføre, at andre byggeomkostninger kan falde, dels som følge af det fald i renten, vi alle håber på, dels som følge af en større konkurrence inden for alle de mange faktorer, der er medvirkende til at bestemme prisen på et byggeri. Derfor skal man ikke tro, at det, der nu gennemføres, udelukkende er en stor og klar fordel for det sociale byggeri; jeg tror, også andre former for byggeri her i landet vil finde, at der kommer sundere tilstande, mere konkurrence og lavere omkostninger, end vi har haft før.

Hr. Henry Christensen var nok af den mening, at boligforliget sådan set var det kvalitetsmæssigt bedste af de forlig, vi her indgår, og måske det af forligene, der vil få størst betydning i fremtiden. Herfor kan meget tale; men jeg vil gerne sige, at for regeringens vedkommende spiller det en meget stor rolle, at vi opnår at gennemføre en finanspolitik — og stort set den finanspolitik, der er regeringens — idet vi herved opnår en lempelse af kreditstramningen og dermed kan fastholde produktion og beskæftigelse på et højt niveau. Når jeg siger dette, er det også for at klargøre en anden ting: for regeringen er det ikke en speciel interesse blot at være regering; vi ønsker at være regering, hvis vi dermed kan føre den rigtige politik. Det er min opfattelse, at dette forlig gør det muligt for os at føre den rigtige politik, at føre den boligpolitik, den politik i forhold til nybyggeriet og beskæftigelsen og kreditstramningen, vi ønsker at føre, og at der dermed kommer en bedre orden i tingene, end der kunne være kommet uden disse brede forlig.

Når hr. Aksel Larsen spørger, hvad jeg har at indvende mod hans fremstilling af boligpolitikken, kan jeg sige det ganske kort: at det er en uhyre ensidig og meget fortegnet fremstilling, og at selv det punkt, hr. Aksel Larsen citerede fra boligforligsskitsen, jo ikke fjerner den kendsgerning, at det nu er muligt for vore boligselskaber for en årrække planmæssigt at tilrettelægge deres byggeri til en fast, lav rente på 6½ pct. Hr. Aksel Larsen ved jo udmærket godt, at det forholder sig, som jeg siger. Han ved også godt, at denne lov samtidig klarer de problemer, vi kender fra Københavns omegn, fra Albertslund, fra Høje

[Statsministeren.]

Gladsaxe og fra tilsvarende nye byggerier i mange danske provinsbyer hele landet over. Jeg tror ikke, nogen af det ærede medlems meget store dialektiske evner kan fjerne den kendsgerning vedrørende den boligpolitik, der nu bliver gennemført. Det fremgik jo også klart af hr. Aksel Larsens fremstilling, at også hans parti ville lægge byrde på befolkningen, såfremt det kunne bringe en lettelse i kreditstramningen eller føre til billigere finansiering af det sociale nybyggeri. Ja men begge disse betingelser er jo opfyldt; den eneste forskel, der står tilbage, er, at socialistisk folkeparti og hr. Aksel Larsen af en eller anden mærkelig grund absolut vil have de øgede byrder lagt på en forhøjelse af den indkomstskat, som hr. Aksel Larsen ellers fremstiller som meget uretfærdig. Jeg synes, der er mere logik i regeringens positive politik end i socialistisk folkepartis negative kritik af den.

Holger Eriksen: I anledning af det ærede medlem hr. Erhard Jakobsens bemærkninger til mig skal jeg gerne understrege, at jeg ikke på nogen som helst måde har søgt at give det udseende af, at jeg talte på andres vegne end mine egne. Men når det så er sagt, vil jeg gerne føje til, at det ærede medlem i øvrigt ikke kan vide noget om, hvor mange eller hvor få der støtter mig. Den omstændighed, at der finder en afstemning sted om et fait accompli, giver nemlig ingen oplysning om, hvordan indstillingen i øvrigt måtte være.

Derimod er der en anden ting, som jeg aldeles ikke er i tvivl om, og det er, at når hr. Erhard Jakobsen her fra denne talerstol erklærede sig parat til at sælge hele formueskatten, hele kapitalvindingskatten, skatten på aktieselskaber og i virkeligheden ikke var langt fra at ville sælge hele den direkte skat også, er det i hvert fald givet, at så står det ærede medlem betydelig mere isoleret i gruppen, end jeg står.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Statsministeren hævder, at min fremstilling af boligforliget er ensidig og fortegnet. Der er kun dertil at sige, at det er en påstand, men påstande har nu ikke beviskraft. Statsministeren siger nu,

at han kun har sagt, at boligselskaberne for en årrække kan planlægge deres byggeri til en lav rente, og at Albertslund o. s. v. vil blive hjulpet. Ja men det, han tidligere har sagt, er, at det var sikret, at de sociale boligselskaber kunne finansiere til 6½ pct., og jeg har påvist, at der i boligforliget står, at dette skal være for en kort årrække, derpå skal renten stige.

Statsministeren siger også, at jeg vil lægge byrder på befolkningen. Det har jeg aldrig bestridt, men jeg har netop sagt, at jeg foretrækker at gøre det ad den direkte beskatnings vej. Jeg tror ikke, vi kan hjælpe os ud af boligmiserens sump, uden at vi yder vort bidrag efter evne, og selv om indkomstskattelovgivningen ikke er så god, som den burde være, så er den i hvert fald socialt mere rimelig end forbrugsskatter, som absolut rammer dem med de små indtægter hårdest. Det er den mærkelige grund til, at jeg er modstander af, at beskatningen skal ske over forbrugsafgifterne. I øvrigt har jeg jo stillet som betingelse, at de penge, der kom ind, virkelig blev brugt til at billiggøre boligbyggeriet, og vi har ingen garanti for, at det sker med de 440 mill. kr.

Endelig til slut. Statsministeren sagde, at man kun ønsker at være regering, når man kan føre den rigtige politik. Ja, man siger, at den, der overvinder sig selv, er større end den, der indtager en stad. Jeg er ikke sikker på, at det er noget stort, at man her overvinder sig selv og færer en politik, der i den grad er i modstrid med det, socialdemokratiet hidtil har erklæret for det rigtige, og med det, som bl. a. står i regeringens eget oplæg til en boligpolitik, som kun er godt en uge gammel.

(Kort bemærkning).

Baunsgaard: En ganske kort bemærkning til det ærede medlem hr. Niels Westerby. Det ærede medlem fremførte, at der ved boligforliget ikke var skaffet nogen hjælp til 70 pct. af nybyggeriet, nemlig parcelhusbyggeriet. Dette er efter min bedste overbevisning ikke rigtigt. Den sænkning af renten igennem bedring af obligationskursene, som boligforliget vil bidrage til, og som finanspolitikken vil bidrage til, kommer hele byggeriet, også parcelhusbyggeriet, til gode.

[Baunsgaard.]

Må jeg om det ærede medlem hr. Aksel Larsens dagsordensforslag sige, at hvis det kommer til afstemning, vil det radikale venstre stemme imod. Man kan selvfølgelig ikke forvente, at det radikale venstre den ene dag træffer aftale om besparelser på statsbudgettet til 125 mill. kr. under den forudsætning, at regeringen selv skal finde frem til disse besparelser, og den næste dag giver regeringen bundet mandat. Lad mig føje til, at skulle regeringen finde alle disse millioner på det militære budget, bliver man ikke af den grund uvenner med det radikale venstre.

(Kort bemærkning).

Henry Christensen: Det ville regeringen derimod blive med venstre, så det sker nok heller ikke. Jeg vil i øvrigt gerne sige det samme som hr. Baunsgaard, at skulle hr. Aksel Larsens dagsordensforslag komme til afstemning, vil venstre anbefale at stemme imod.

I øvrigt vil jeg gerne gøre to andre bemærkninger, den ene om ejendomsbeskatningen. Jeg vil gerne slå klart fast — det fremgik jo også af det, hr. Baunsgaard sagde ved en tidligere lejlighed — at uden det forlig, der nu er tilvejebragt, var regeringsforslagene om ejendomsbeskatning på grundlag af 13. almindelige vurdering blevet gennemført i den skikkelse, hvori de forelå. Man var parat til at skrive betænkning, og der kan ikke for nogen af os, der kender forholdene herinde, herske tvivl om, at sådan ville det være gået. Det, der nu nåedes, var, at for det meget store antal kommuner — dér, hvor venstre og de konservative i forvejen i fællesskab hidtil har gjort en indsats for at tilvejebringe en begrænsning — dér lykkedes det os at fastholde den begrænsning i forhold til den 12., den forrige, den lave vurdering. Det tror jeg man må have lov til at fastslå som noget væsentligt.

Så har jeg endnu en bemærkning at gøre til hr. Poul Møller, som sagde, at det havde været ønskeligt, om han og hans parti havde været orienteret om venstres standpunkt mere end to minutter inden forhandlingerne i momsudvalget. Jeg vil dertil sige, at dér tænker hr. Poul Møller på situationen i torsdags; det var i torsdags, vi havde mødet i momsudvalget, hvorefter de videre forhandlinger førtes i statsministeriet. Jeg vil dog gerne gøre opmærksom på, at de synspunkter, som venstre fremsatte den dag, jo var akkurat de samme synspunkter, jeg som ordfører for venstre havde fremsat i momsudvalget dagen i forvejen, ved hvilken lejlighed hr. Poul Møller indtog det standpunkt at sige, at det konservative folkeparti ikke ville forhandle på noget grundlag, hvori afgiftsforslagene overhovedet indgik. Det var konsekvent, det var det standpunkt, hr. Poul Møller havde indtaget hele tiden; men det er ikke rigtigt, at man ikke vidste, hvad der var venstres forhandlingsgrundlag, før den dag, hr. Poul Møller nævnte. Det var klart fremgået forinden, det var klart fremlagt i udvalget af mig som ordfører for venstre forinden og med det resultat, at hr. Poul Møller klart og konsekvent sagde, at han og hans parti ikke ville deltage i drøftelserne med det indhold og på det grundlag.

(Kort bemærkning).

Niels Westerby: Ja, jeg må vel have lov til at gøre den korte bemærkning til hr. Henry Christensen, at diskussionerne imellem hr. Poul Møller og hr. Henry Christensen i dag i påfaldende grad minder om de diskussioner, som det ærede medlem hr. Henry Christensen og jeg havde for knap et år siden her i tinget efter afgiftshøjelserne i marts måned sidste år.

Det, der er den egentlige anledning til, at jeg har bedt om ordet, var en bemærkning fra hr. Baunsgaard, der sagde, at det var hans ærlige og redelige overbevis-

[Niels Westerby.]

ning, at boligforliget ville hjælpe på lejen i nybyggeriet og priserne på parcelhusene. Jeg tvivler ikke om, at det er hr. Baunsgaards ærlige og redelige overbevisning, men jeg tror, at det ærede medlem bliver nødt til at revidere sin opfattelse, når den bliver gennemtænkt, og jeg er i hvert fald helt sikker på, at udviklingen vil demente denne ærlige overbevisning. For sagen er den, at nok er der fastsat en fast byggerente for 12.000 lejligheder, men der er 30.000 lejligheder og parcelhuse tilbage, og for dem vil der overhovedet ikke blive nogen nævneværdig virkning i retning af lettelse på prisen eller på lejens højde. Der vil jo nemlig for det første ske det — det har Nationalbanken bebudet — at man vil forhandle om at lempe kreditrationeringen. Det vil sige, at der vil blive et større udbud af obligationer, og et større udbud af obligationer vil have den følge, at renten vil være tilbøjelig til at stige, og det vil jo igen sige, at så vil lejen jo nærmest have en tilbøjelighed til at stige i nybyggeriet. Endelig kommer dertil, at det ærede medlem jo ikke kan henvise til, at der vil blive købt obligationer i nævneværdig grad for de fonds, der samles op i de gamle ejendomme og hos ejerne af dem, for bestemmelsen herom træder først i kraft fra 1. april 1967, og der vil kun blive tale om opkøb for 25 mill. kr. 25 mill. kr. er naturligvis mange penge, men det påvirker ikke et obligationsmarked på 5 milliarder kr. nævneværdigt; der bliver udbudt for 5 milliarder obligationer hvert år her. Ganske vist vil der et år efter blive købt for 50 mill. kr., men stadig væk vil det ikke påvirke obligationsmarkedet nævneværdigt, og der vil gå adskillige år, før det vil blive påvirket, og i løbet af de adskillige år vil der blive bygget 60.000 eller 90.000 lejligheder eller parcelhuse her i landet, hvor lejen eller prisen i nybyggeriet ikke vil blive bragt ned. Jeg er fuldstændig sikker på, at udviklingen vil bevise, at lejen i nybyggeriet og prisen på parcelhuse ikke vil falde uden for det sociale boligbyggeris område. Jeg tvivler som sagt ikke på, at det ærede medlem oprigtigt mener, hvad han siger, men jeg er sikker på, at han vil blive nødt til at revidere sin opfattelse.

Finansministeren (Henry Grünbaum): Jeg synes, jeg skylder tinget den oplysning i forbindelse med spørgsmålet om besparelserne, at det er regeringens hensigt, at man også i den forbindelse vil se på forsvarsbudgettet. Vi har ikke tænkt, at dette skulle være undtaget fra disse besparelser. I øvrigt vil det naturligvis være inden for forsvarsforliget, hvis der bliver tale om besparelser.

Regeringen er i øvrigt også helt enig i alt det andet, der står i resolutionen fra Dansk Smede- & Maskinarbejder-Forbund. Men det er jo ikke kun dette forbund, der har vedtaget en resolution, der opfordrer regeringen til at få gennemført en lempelse af kreditstramningen. Det samme gælder murerforbundet, tømrerforbundet og en lang række andre forbund, som har henstillet til os at søge frem til en lempelse af kreditstramningen ad finanspolitisk vej; også det store Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund har jo i en resolution udtalt sig meget skarpt imod kreditstramningen, uden at man i denne resolution dog kommer ind på spørgsmålet om finanspolitikken. Regeringen føler sig derfor i fuld overensstemmelse med lønmodtagerne, i hvert fald den del af lønmodtagerne, der findes inden for LO-området, og jeg tror også, jeg kan sige i fuld overensstemmelse med de lønmodtagergrupper, der findes uden for LO-området, når vi prøver på at gennemføre en politik, der gør det muligt at opretholde den fulde beskæftigelse.

Et enkelt ord om formueskatten. Jeg ved godt, at det i de fleste arbejderører lyder dårligt, når man nu i en situation, hvor man skal gennemføre afgifter, samtidig gennemfører en forhøjelse af den skattefrie formuegrænse. Dette hænger imidlertid sammen med det gamle løfte om, at man vil undgå urimelige virkninger af 13. almindelige vurdering. Jeg tror, jeg må have lov til at slå fast, at det er ikke rige mennesker, det drejer sig om her. For alle dem, der ligger et stykke oppe ad skalaen, sker der jo ingen ændringer; der sker en graduering fra de 200.000 op til de 600.000, som ikke betyder, at man får en lettelse. Man får en lettelse, hvis formuen har været uændret, men de fleste har jo haft en stigning, og for dem, der ligger fra de 600.000 og opetter, altså de virkelig rige,

[Finansministeren.]

sker der overhovedet ingen lempelse i formueskatten; så er det lige meget, om deres formue er steget til det dobbelte; der sker overhovedet ingen lempelse, og de får heller ingen lempelse på basis af forhøjelsen af den skattefrie bundgrænse, som ingen virkning får for disse formuer. Det er altså kun, skal vi sige, folk med almindelige formuer repræsenterende folk med eget hus, den lille landbruger med sin landbrugsejendom og den slags, der er tænkt på, og ikke de store kapitalister. Jeg synes også, det skal med i denne debat.

Poul Møller: Jeg må sige, jeg synes det lykkedes hr. Aksel Larsen med et elegant spring selv at komme ned i sandkassen med sit dagsordensforslag, som jeg jo ikke kan se løfter tinget op over det stade, han kritiserede så stærkt. Men vi kan naturligvis ikke stemme for dette dagsordensforslag. Vi må stemme imod det.

Jeg går ud fra, at finansministeren vil fremkomme med oplysninger om sine nedskæringer på forsvarsbudgettet her i folketinget, og jeg går ud fra, at forsvarsministeren vil blive spurgt, forinden sådanne nedskæringer finder sted. Det vil vel ske til finanslovens anden behandling, således at vi kan komme til at tage stilling til det her i tinget ved en afstemning. ... (*Finansministeren* [Henry Grünbaum]: Muligvis!).. Muligvis? Nej, det må vi da næsten have krav på, vil jeg da tro. Der er altid blevet sagt, at der er ikke nogen udgift, der kan bevilges uden om finansloven, så er der vel heller ikke udgifter, der kan sættes ned uden om finansloven.

Spørgsmålet om udskrivningslovforslaget fik jeg ikke helt klarhed på af finansministerens svar i første omgang. Det var måske, fordi han ikke svarede på det, nemlig på, om der kan forhandles om ændringer i statsskatteudskrivningsloven vedrørende indkomstskatten og de små ændringer i de personlige formueskatter, som jeg har fremsat ønske om, eller om man reelt må sige, at de tre partier nu er enedes om det, der skal ændres i beskattningen for det kommende år. Altså, er der stadig en åben mulighed, fri af aftaler, for at kunne forhandle om udskrivningslovforslaget, statsskatterne for næste år, på normal vis?

Hr. Henry Christensen var igen inde på ejendomsbeskatningen. Jeg har sagt til hr. Henry Christensen, at jeg godt kan se, at venstre har opnået nogle værdifulde resultater, men ikke nok; venstre har ikke opnået det, venstre ville give udtryk for det havde, da de opnåede dette forlig: at de havde sikret sig imod stigninger i ejendomsskatterne i de kommende år. Det er ikke sikret, og det er det, jeg har prøvet på at påvise: i byerne, købstæderne, København og Frederiksberg, er der fri adgang til ejendomsskatteforhøjelser. Amtsskatterne kan stige, og i en række almindelige kommuner kan ejendomsskatterne stige. Derfor synes jeg, vi skal være helt klar over, hvorledes det er. Venstre har opnået noget, som måske har været svært at opnå, fordi man skulle have de radikale som partner. Men venstre har ikke opnået, at alle er sikret imod ejendomskattestigning. Så kan vi jo drøfte mange gange, hvornår hr. Henry Christensen har sagt hvad i udvalget.

Det står imidlertid fuldstændig klart, at hr. Henry Christensen og hr. Poul Hartling begyndte deres forhandlinger om disse problemer torsdag eftermiddag i statsministeriet uden forinden at have sagt til det konservative folkeparti: nu trækker vi dette ud af udvalgsforhandlingerne, nu går vi over og taler direkte med socialdemokrater og radikale om vore ønsker. Dette er ikke meddelt os, det er ikke sagt til os, og der er ikke fra venstres side gjort forsøg på at spørge, om der var noget i venstres udspil, som vi eventuelt kunne have interesse i at gå med til. Det er historisk en ganske korrekt fremstilling af sagen, og derfor vil jeg sige, at jeg synes, det har været den kedeligste erfaring i den uge, der er gået; vi har altid kunnet have forskellige meninger om forskellige lovforslag — det er en ærlig sag mellem to partier, selv om de samarbejder til hverdag — men vi har aldrig set det, der her er sket: at man laver et omfattende forlig med den regering, som man siger man vil styrte, og uden om det parti, som man siger man vil have ind i den liberale samling, som skal styrte den nuværende regering og man til sidst får et resultat af disse forhandlinger, der gør, at man i hvert fald foreløbig sikrer den siddende regering.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: At man hæver bundgrænsen for formueskatten fra 90.000 kr. til 200.000 kr. på grundlag af et gammelt løfte om, at man ville fritage parcelhusejerne for urimelige virkninger af den 13. alm. vurdering kan ikke indvirke på mig. Selv om man har givet et løfte, man aldrig burde have givet, har man ikke retfærdiggjort det, man her foretager.

Finansministeren sagde, at hvad besparelser angik, ville man også se på forsvarsudgifterne, og det lød jo forjættende. Det blev mindre forjættende, da han tilføjede: naturligvis inden for forsvarsforligets rammer. Skal det betyde, at hvis det konservative folkeparti modsætter sig besparelser på forsvarsbudgettet, må de ikke blive gennemført?

Hvad angår mit dagsordensforslag, forekommer det mig yderst logisk. Regeringen fastslår, at den vil spare 125 mill. kr. på statsbudgettet; jeg tror nok, det er i folkestyrets ånd, hvis folketinget så udtaler sig om, hvor man bør sætte ind for at spare. Det mener hr. Poul Møller ikke; han synes, det er leg i sandkassen, hvis folketinget vil have en mening om sådan noget.

(Kort bemærkning).

Henry Christensen: Det var såmænd ikke venstre, der trak forhandlingerne over i statsministeriet. Stillingen var den, at venstre klart ikke bare den pågældende dag, men også en eller to dage i forvejen i udvalget havde givet udtryk for, på hvilket grundlag venstre ville forhandle; det lå i forlængelse af hele vor stilling — den stilling, jeg også i dag har forsøgt at klargøre — der førte til og havde afgørende betydning for boligresultatet. Men hr. Poul Møller sagde desværre bestandig, at han og hans parti ikke ville deltage i forhandlingerne. Hvad skulle vi gøre, når hr. Poul Møller opretholdt dette kategorisk afvisende standpunkt, mens vi andre klart og tydeligt i forvejen, åbent for enhver af os og også for hr. Poul Møller, havde sagt, at vi ville forhandle under forudsætning af, at det og det indgik som grundlag i forhandlingerne? Hr. Poul Møller sagde, at han ikke ville forhandle. Hvilke muligheder havde vi, hvis man skulle tro, hvad hr. Poul Møller sagde?

Og det er da klart, det skulle man, for det mente hr. Poul Møller. Jeg beklager bare, at han indtog en så kategorisk afvisende holdning, at den gjorde det umuligt at føre de brede forhandlinger, der havde ligget naturligt i forlængelse af boligforhandlingerne.

Poul Hartling: Det forlig, som er blevet gennemført, og som vi nu har drøftet her i dag, er et trekantet forlig. Vi havde gerne ønsket det firkantet, og når jeg nu er gået herop, er det blandt andet for at sige et par ord om det; men det er også, fordi det ærede medlem hr. Poul Møller giver det udseende af, at der var en mulighed for, at vi havde kunnet få de konservative med.

Allerede i december blev det sagt ganske klart, uden at det var drøftet i forvejen med os, at det konservative folkeparti ikke ville være med til disse afgifter. Vi havde en anden indstilling og sagde det på en anden måde, som man vil huske, og ethvert parti må jo have sin frihed. Men som forhandlingerne foregik nu i de sidste dage, vil også det ærede medlem hr. Poul Møller vide, at allerede den første dag, da vi kom til disse afgiftsforslag i merværdiafgiftsudvalget, fremlagde vor ordfører, hr. Henry Christensen, vor tankegang og vore standpunkter, og da fik man at vide fra de konservative ganske konsekvent og klart og helt i orden, at det ville de ikke være med til. Det ville derfor være lidt underligt, hvis man næste dag — da jeg ganske rigtigt sagde til hr. Poul Møller: nu har vi været i gruppen, og vi har haft en lang forhandling om det, og vi er blevet enige om det, som du ved vi talte om i går, jeg ville bare lige fortælle dig, at nu siger vi det igen som vor gruppes vedtagelse — hvis man da havde kunnet tro, at nu havde de konservative skiftet standpunkt. Det er altså ikke rigtigt, at det kom overrumplende, for det er blevet sagt ganske klart fra første begyndelse.

Det stod sådan for os, at der var forskellige ting, vi ville drøfte først, og derimellem var boligspørgsmålet. Jeg må stadig have den opfattelse, at hvis ikke vi havde øvet et politisk pres, så var boligforliget ikke kommet igennem nu, og så tvivler jeg på, at det havde været muligt at få det igennem senere, fordi der så kommer så mange andre ting. Det skal jeg ikke gå nærmere ind på, men det er altså min opfattelse, at når vi

[Paul Hartling.]

fik boligforliget igennem, så måtte vi da også stå ved vor tankegang om, at vi var villige til at gå ind i fortsatte forhandlinger, og det måtte, som det er sagt, være reelle forhandlinger, det kunne ikke være skinforhandlinger.

Vi gik frem med 5 krav. De 5 krav, som vi alle fik opfyldt, og som vor gruppe vedtog, var, at vi ønskede ejendomsskatterne ændret, sådan at beløbet skulle beregnes efter den 12. vurdering og efter de gamle regler. Det ville betyde en lettelse i forhold til det, der ellers ville være blevet vedtaget, måske ikke i forhold til i fjor — ejendomsskatterne kan jo stige hvert år, det er der jo regler for — men i forhold til det, der ellers ville være blevet vedtaget, en tydelig lettelse for parcelhuse, for lejere i udlejningsejendomme og for landbruget.

Vi ville videre have formueskattens urimelige virkninger begrænset — og det er vi jo enige med det konservative folkeparti i, at det var noget rigtigt — og fik altså grænsen sat op til 200.000 kr.

Vi var endvidere fast besluttede på, at vi ikke ville have noget med selskabsbeskatningen at gøre, og vi fik den foreslåede forlængelse af forhøjelsen fra i fjor stoppet. Vi ville også gerne have besparelser og så — hvad der i øvrigt er blevet talt om — begrænsningen af afgifterne, som vi efter statsministerens ord også betragter som en a conto-forhøjelse. Det vil sige, at hvis vi når det skatte-resultat, som vi håber at nå i løbet af nogle måneder, og der skal lægges mere på de indirekte afgifter, så skal de varer, vi her har sagt ja til at lægge nogle øre på — 3 øre på en cigaret og 10 øre på en pilsner — ikke have lagt ekstra oveni, men kun have det, som i øvrigt hænger sammen med den detailomsætnings- eller merværdiomsætningsafgift, som vi så bliver enige om.

Det, vi gik ud med, det fik vi igennem, og så har vi sagt ja til at følge regeringen i afgiftsforslagene, fordi vi syntes, at der var et rimeligt forhold mellem det, vi ønskede og syntes var rigtigt, og det, som regeringspartiet og de radikale syntes var rigtigt.

Jeg mener, at de opnåede resultater må alle liberale og borgerlige vælgere være enige med os i, og jeg er tilfreds med, at vi har

nået dem. Men jeg føjer til, at et forlig ikke forpligter ud over det aftalte, og at venstres mål stadig væk er at få en liberal regering med mulighed for at føre en liberal politik, og at vores mål også er at samle de liberale kræfter, de liberale partier; det er et uforandret mål.

Vi har altså ikke opgivet vore primære mål, og at drage videre konsekvenser, sådan som også det ærede medlem hr. Carl Petersen gjorde i går i Aktuelt, det er for nu at citere Politikens leder... (Carl Petersen: Lidt tidligt!). Det er ikke lidt tidligt, men det er fantasi. Efter at boligforliget var indgået, kunne enhver politisk kyndig se, at der ikke blev noget folketingsvalg i denne omgang; det var for os ganske klart, at den mulighed lå ikke for; den havde måske ligget for, hvis der ikke var blevet boligforlig. Det vil også sige, at regeringens afgiftsforslag var blevet vedtaget under alle omstændigheder. Nu sker det i en sammenhæng, som vi må finde betydningsfuld og rigtig, og derfor er jeg tilfreds med, at vi har nået dette resultat.

(Kort bemærkning).

Poul Møller: Jeg skal ikke gøre nogen bemærkninger til hr. Poul Hartling, som jo har fuld taletid endnu eller meget lang taletid i forhold til, hvad vi andre har, og som jo ikke har fremført sine synspunkter før end på dette tidspunkt af aftenen. Jeg ved ikke, hvorfor han har ventet så længe med det, men når man ser på klokken, kan man måske få en vis fornemmelse af det.

Jeg vil bare gøre opmærksom på, at jeg ikke har sagt, at jeg ikke ville forhandle, men jeg har sagt, at jeg ikke ville forhandle disse afgifter. Det er muligt, at venstre tror, at de har gjort en god handel — herom har jeg sagt, at det må blive venstres sag at bedømme det — men jeg tror, de har gjort en dårlig handel. Til gengæld for de ejendoms-skatteindrømmelser, som jeg erkender og flere gange har erkendt de har fået, at skulle stemme for at give regeringen 450 mill. kr. eller 440 mill. kr., det tror jeg ikke er rimeligt, og at dele den borgerlige opposition på den måde, det er sket, det tror jeg ikke har været politisk rigtigt.

Poul Hartling: Blot den bemærkning til det ærede medlem hr. Poul Møller: jeg havde ikke tænkt at tage ordet ved denne debat, men jeg blev provokeret af det ærede medlem, som ville give det udseende af, at vi ikke havde holdt ham underrettet. Jeg er glad over, at han ikke bestred min fremstilling nu. Den er rigtig. Vi måtte have den klare opfattelse, at det konservative folkeparti ikke ville forhandle, hvis afgifterne skulle med. Det var klart, at hvis vi skulle nå vore krav, så måtte afgifterne indgå i forhandlingen. Det vidste vi også alle sammen, og derfor synes jeg, det var nødvendigt, når jeg blev provokeret, at tage ordet, selv om det er blevet lidt sent på aftenen.

(Kort bemærkning).

Baunsgaard: Uden i øvrigt at ville blande mig i denne sidste del af debatten føler jeg trang til at sige én ting i anledning af denne debat. Det er rigtigt, som det ærede medlem hr. Poul Hartling siger, at hvis regeringens forslag om ejendomsskatter var blevet vedtaget, ville der have været en mulighed for større stigninger, men jeg må også føje til, at der rent faktisk også ville have været mulighed for større lettelser, end der nu er mulighed for. Jeg føler det nødvendigt at sige dette, for at der ikke skal sætte sig en helt forkert opfattelse af, hvad ejendomsskattediskussionen drejer sig om.

Må jeg så, da jeg nu er heroppe alligevel, sige til det ærede medlem hr. Niels Westerby, at han og jeg jo ikke kan nå frem til nogen afgørelse i dag af, hvem af os der har ret i vores opfattelse af, hvordan det vil gå med obligationskurserne. Jeg føler mig — for at anvende det ærede medlems terminologi — oprigtigt overtydet om, at der som en følge af boligforliget og det økonomiske forlig vil være tilvejebragt et grundlag for en bedring af obligationskurserne, og havde det ærede medlem hr. Niels Westerby haft penge tilovers, ville jeg ikke være veget tilbage for en oprigtig anbefaling af, at han anbragte nogle af dem i obligationer.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslag om motiveret dagsorden af Egon Jensen, Henry Christensen og Baunsgaard (se sp. 2973)

vedtoges med 108 stemmer mod 35; 10 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Hermed bortfaldt det af *Aksel Larsen* stillede forslag om motiveret dagsorden (se sp. 2997) og det af *Rimstad, Iver Poulsen, Johan Asmussen, Bækgaard og Erik Østergaard* stillede forslag om overgang til næste sag på dagsordenen (se sp. 2940).

Der foretoges dernæst afstemning vedrørende forslag til lov om ændringer i lov om tobaksafgifter.

Ændringsforslaget om en ny affattelse af lovforslagets paragraffer

vedtoges med 105 stemmer mod 32; 16 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Lovforslagets §§ 1-3 i den ændrede affattelse og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændringer i lov om afgift af spiritus, vin og øl og i lov om forskellige forbrugsafgifter.

Ændringsforslagene nr. 1-3 vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 4 forkastedes med 108 stemmer mod 9; 36 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 5, § 1, i den ændrede affattelse, ændringsforslag nr. 6, § 2, således ændret, § 3, ændringsforslag nr. 7 og § 4, således ændret.
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Sluttelig foretoges afstemning vedrørende forslag til lov om forhøjelse af stempelafgift.

Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme, forslag til lov om ejendomsskyld til staten, forslag til lov om ændring af visse regler om opkrævning m. v. af skatter og afgifter af fast ejendom, forslag til lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme og forslag til lov om den amtskommunale beskatning har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Med skrivelse af 27. f. m. fremsender arbejdsministeren beretning om den 49. internationale arbejdskonference. Beretningen, hvoraf eksemplarer er omdelt, vil blive optaget i Folketingstidende, tillæg B.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, tirsdag den 25. januar, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om offentlig forsorg. (Underholdshjælp i tilfælde af langvarig sygdom m. v.).

2) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl.

3) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov vedrørende personlig skat til kommunen. (Om forhøjelse af personfradrag m. v.).

4) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om folkepension. (Om folkepensionsbidrag).

5) *Eventuelt: anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme.

6) *Eventuelt: anden behandling af:*

Forslag til lov om ejendomsskyld til staten.

7) *Eventuelt: anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af visse regler om opkrævning m. v. af skatter og afgifter af fast ejendom.

8) *Eventuelt: anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme.

9) *Eventuelt: anden behandling af:*

Forslag til lov om den amtskommunale beskatning.

10) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til folketingsbeslutning angående ophævelse af biografbevillingssystemet [af Hanne Budtz m. fl.].

Mødet hævet kl. 20¹⁰.

53. møde.

Tirsdag den 25. januar kl. 10.

Formanden: Uden for dagsordenen giver jeg ordet til den højtærede boligminister, for at han kan fremsætte en tidligere anmeldt redegørelse.

Boligministeren (Kaj Andresen): Det bygge- og boligpolitiske forlig, som jeg i dag skal give en redegørelse for her i tinget, drejer sig om nogle af de vanskeligste og mest vedholdende problemer, vi har at gøre med, og det er derfor værdifuldt, at der har kunnet sluttes en omfattende forligsaftale, ikke alene om enkelte dele af problemerne, men om væsentlige skridt til løsning af problemerne i deres helhed.

Selvfølgelig finder jeg ikke, at forliget betegner det ideelle, og det gør de andre deltagere ud fra deres forudsætninger vel heller ikke. Men det ligger jo i sagens natur, at hver især har måttet resignere; sådan er samarbejdets vilkår. Noget helt igennem positivt ser jeg derimod i den vilje til at få tingene bragt i det rette leje, som forliget betegner. Vi kan nå til resultater, selv når der forudsættes bred politisk enighed.

Forliget har et udgangspunkt, der både har lettet forhandlingerne og har gjort dem svære. De store modsætninger og skævheder på boligmarkedet har medvirket til at tvinge en løsning frem, men samtidig er problemerne så sammensatte og indgribende, at der er ulemper og betænkeligheder forbundet med alle de løsninger, som ligger for.

Hvorom altig er: forliget vil føre os videre fremad i bygge- og boligpolitikken, og problemerne er nu ikke i første række, hvad der skal ske, men hvordan det skal ske, og det vil sige det mere teknisk lovgivningsmæssige.

Lad mig begynde med et tilbageblik.

Der er bygget meget i Danmark i de senere år, og det har der været al mulig baggrund for. Vi har haft en bolighunger at stille, og vi har haft befolkningstilvækst og indvandring i byerne, og velstandsstigningen har gjort sig gældende i hele vort økonomi-

ske liv, både i og uden for boligområdet. Desværre har de store investeringer krævet mere, end opsparingen har kunnet klare, og resultatet heraf, den høje rente, har ramt nybyggeriet hårdt i de sidste år med deraf følgende lejestigninger. Dette er boligmarkedets ene hovedproblem, og det fører lige over i et andet hovedproblem, den manglende huslejetilpasning. Nybyggeriets leje er i sig selv høj nok, men den har haft en ekstra dårlig baggrund at blive bedømt på, når lejen i hele den ældre boligmasse kunstigt er holdt under det, der svarer til brugsværdien.

Hertil kommer lejesvælgets andre ulemper. Det virker uretfærdigt på boligmarkedet bl. a. derved, at de unge henvises til det dyreste byggeri, det hindrer bevægelighed i boligmassen og fremkomsten af en boligreserve, og det har uheldige virkninger på opsparingen og dermed atter på renteniveauet og nybyggeriet.

Over for disse åbenbart uheldige virkninger af huslejereguleringen står de meget vægtige hensyn til de store befolkningsgrupper, som har vænnet sig til den huslejustrulerede leje og indrettet deres forhold efter den. Det er jo i virkeligheden vanskeligheden ved at forene disse hensyn med foranstaltninger til afbødning af reguleringens ulemper, som har forhindret en løsning på boligproblemerne.

Dette var situationen forud for det politiske forlig, der i marts 1965 blev sluttet om ændringer i lejeloven, og som resulterede i visse lejeforhøjelser. De fire politiske partier aftalte dengang at gå i gang med en gradvis normalisering af boligmarkedet, og der blev nedsat et boligpolitisk folketingsudvalg, der skulle komme med forslag om en sådan normalisering. Udvalget fik skitseret nogle meget omfattende problemkomplekser at tage fat på og gik i gang med arbejdet.

Samtidig blev der i konsekvens af martsforliget taget fat på lovgivningen. I juni 1965 ændredes lov om boligbyggeri, således at statsstøtten til socialt byggeri blev udvidet til 12.000 lejligheder årlig, og perioderne for den meget ønskelige langtidslægning af byggeriet udvidedes fra 3 til 5 år. Der gennemførtes også visse forbedringer i reglerne om huslejetilskud til invalider og i reglerne om mindrebemid-